

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KAMU KURUM VE KURULUŞLARI İLE SİVİL
TOPLUM KURULUŞLARINDA ÇALIŞAN SOSYAL
HİZMET UZMANLARININ SOSYAL ADALET
SAVUNUCULUĞU DÜZEYLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rumeysa BOZDEMİR

SOSYAL HİZMET POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI
PROGRAMI

Ankara, 2020

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KAMU KURUM VE KURULUŞLARI İLE SİVİL
TOPLUM KURULUŞLARINDA ÇALIŞAN SOSYAL
HİZMET UZMANLARININ SOSYAL ADALET
SAVUNUCULUĞU DÜZEYLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rumeysa BOZDEMİR

SOSYAL HİZMET POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI
PROGRAMI

Ankara, 2020

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşlarında Çalışan Sosyal Hizmet
Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Düzeylerinin Karşılaştırılması

Rumeysa BOZDEMİR

Yüksek Lisans Tezi

25/06/2020

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Esra KILIÇ CEYHAN

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Rıza GÖKLER

Doç. Dr. Melahat DEMİRBİLEK

Dr. Öğr. Üyesi Esra KILIÇ CEYHAN

Okuduğumuz ve Savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans derecesi için
gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederiz.

Prof. Dr. Seyfullah Oktay ARSLAN

Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

25.06.2020

Rumeysa BOZDEMİR

Bu çalışmamı mesleğini severek yapan ve meslek onurunu koruyan tüm sosyal hizmet uzmanlarına ithaf ediyorum

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın ilk 2 senesinde değerli bilgi ve tecrübeleriyle bana destek olan ve yol gösteren sevgili hocam Prof. Dr. Nurdan DUMAN'a,

Tez çalışmamın son senesinde anlayışı ve ilgisiyle bana destek olan ve yol gösteren sevgili hocam Dr. Öğretim Üyesi Esra KILIÇ CEYHAN'a,

Lisansüstü çalışmanın etik ilkelerini ve araştırma mantığını bana öğreten sevgili hocam Prof. Dr. Esra ÇALIK VAR'a,

Yüksek lisans programında aldığım derslerinde bana mesleğimi yeniden sevdiren ve yol gösteren sevgili hocam Prof. Dr. Cengiz ÖZBESLER'e,

Yüksek lisans dönemimin güzel ve zor zamanlarını birlikte geçirdiğim sevgili meslektaşım ve arkadaşım Halime ÖZER'e,

Tez çalışmam sürecinde bana içten destek olan canım çalışma arkadaşlarım Dilara TÜRKER'e, Özge GÜRER'e, Elif Gülce İSKENDER'e, Azime ÇALIŞKAN'a ve Ahmet Doğukan ÖRTLEK'e,

Tez çalışmam sürecinde bana içten destek olan canım arkadaşlarım Hülya BADEMLİ'ye ve Hilal ÇAKIR'a,

Ve stresli geçen günlerimi, beni zorlayan anlarımı, geçirdiğim tüm süreçleri benimle birlikte yaşayan, bana destek olan, eğitim hayatımda ve mesleğimde ilerlemem için beni her daim destekleyen canım AİLEME ve küçük kardeşim Muhammed Salih'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Önem	3
1.4. Sayıtlar	4
1.5. Sınırlılıklar	4
2. GENEL BİLGİLER.....	5
2.1. Sosyal Hizmet	5
2.1.1. Sosyal Hizmet Mesleğinin Temel İlkeleri ve Değerleri	6
2.1.2. Sosyal Hizmet Uzmanının Rollerini.....	8
2.2. Sosyal Hizmet Uygulamaları	9
2.2.1. Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Sosyal Hizmet Uygulamaları	10
2.2.2. Sivil Toplum Kuruluşlarında Sosyal Hizmet Uygulamaları	14
2.3. Sosyal Adalet.....	20
2.3.1. Sosyal Hizmet ve Sosyal Adalet.....	22
2.4. Savunuculuk	23
2.4.1. Sosyal Hizmet ve Savunuculuk	24
2.5. Sosyal Adalet Savunuculuğu.....	26
2.5.1. Sosyal Hizmet ve Sosyal Adalet Savunuculuğu.....	27
2.5.2. Sosyal Adalet Savunuculuğu Yaparken Karşılaşılan Güçlükler	28
2.5.3. Kamu Kurum ve Kuruluşları ve Sivil Toplum Kuruluşlarında Sosyal Adalet Savunuculuğunun Geliştirilmesinde Sosyal Hizmetin Önemi.....	31
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	33
3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2. Evren ve Örneklem.....	33
3.3. Veri Toplama Araçları.....	34
3.3.1. Anket Formu.....	34
3.3.2. Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	34

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	35
3.5. Etik ve İzinler	36
4. BULGULAR	37
4.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Tanıtıcı Bilgilerine İlişkin Bulgular	37
4.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mesleki Faaliyetlerine İlişkin Bulgular ...	38
4.3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Faaliyetlerine İlişkin Bulgular	42
4.4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Bulgular	45
4.5. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Tanıtıcı Bilgilerinden Elde Edilen Özelliklerine Göre Sosyal Adalet Savunuculuklarına İlişkin Bulgular .	46
4.5.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	47
4.5.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Yaş ile Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular	48
4.5.3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Yaş Grubuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	48
4.5.4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	50
4.5.5. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Sahip Olunan Çocuk Sayısı ile Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular	51
4.5.6. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Eğitim Düzeyi ile Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular	51
4.5.7. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Eğitim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	52

4.6. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mesleki Faaliyetlere İlişkin Bilgilerden Elde Edilenlere Göre Sosyal Adalet Savunuculuklarına İlişkin Bulgular	54
4.6.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bölümü İsteyerek Seçip Seçmeme Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	54
4.6.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Mesleğini İcra Etmekten Memnun Olup Olmama Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	55
4.6.3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Yaptığı İşten Doyum Alıp Almama Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	57
4.6.4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Görev Yapılan Kuruma Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	58
4.6.5. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Toplam Çalışma Süresi ile Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular	60
4.6.6. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SSÖ Alt Ölçeğinden Aldıkları Puanların Çalışılan Sosyal Hizmet Alanına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	61
4.6.7. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Halen Çalışılan Müracaatçı Yaş Grubuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	62

4.6.8. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Hem Kamuda Hem STK’da Çalışma Deneyimine Sahip Olma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	63
4.6.9. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Kamuda Çalışılan Süre ile Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular.....	64
4.6.10. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların STK’da Çalışılan Süre ile Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular.....	65
4.6.11. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bir STK’ya Üye Olma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	66
4.6.12. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bir STK’da Gönüllü Çalışma Yapma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	67
4.6.13. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Savunuculuk Eğitimi Alma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	68
4.6.14. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Çalışılan Kurumda Hiyerarşik Bir Yapı Olup Olmaması Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	69
4.6.15. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Alınan Maaş Miktarı ile Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular	70
4.6.16. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Maaşı Yeterli Bulup Bulmama Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	71
4.7. Sosyal Adalet Savunuculuğu Yaparken Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Yanıtlar.....	72

5. TARTIŞMA	76
5.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculukları, İşbirlikçi Hareketleri, Müracaatçının Güçlendirilmesi, Sosyal/Politik Savunuculukları ve Müracaatçı/Toplum Savunuculuklarına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	76
5.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Tanıtıcı Bilgilerinden Elde Edilen Özelliklerine Göre Sosyal Adalet Savunuculuklarına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	79
5.3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mesleki Faaliyetlere İlişkin Bilgilerden Elde Edilenlere Göre Sosyal Adalet Savunuculuklarına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	81
5.4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Faaliyetlerine İlişkin Görüşlerinin Tartışılması	85
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	87
7. KAYNAKLAR	91
8. EKLER.....	103
EK-1. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurul Onayı	103
EK-2. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Araştırma İzni	104
EK-3. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Araştırma İzni ...	105
EK-4. Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü Araştırma İzni	106
EK-5. Gönüllü Katılım Formu	107
EK-6. Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	108
EK-7. Anket Formu.....	110
EK-8. Özgeçmiş	113

ÖZET

Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşlarında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Düzeylerinin Karşılaştırılması

Bu araştırmanın amacı kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerini ortaya koymak ve sosyal adalet savunuculuğunun kamu kurum ve kuruluşunda ve sivil toplum kuruluşunda çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşma durumunu belirlemektir. Bununla birlikte sosyal adalet savunuculuğu düzeyini tanıtıcı bilgiler ve mesleki faaliyetlere ilişkin bilgileri dikkate alarak değerlendirmektir.

Nicel araştırma yöntemleri kullanılan araştırmada Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği ve Anket Formu aracılığıyla veriler 100 sosyal hizmet uzmanından elde edilmiştir. Verilerin analizinde t-testi, korelasyon ve ANOVA analizleri kullanılmıştır.

Araştırmaya göre sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu, işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi ve müracaatçı/toplum savunuculuğu düzeyleri yüksek sosyal/politik savunuculuk düzeyleri orta düzeydedir. Araştırmada Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği ve alt ölçekleri ile anket formundan elde edilen veriler arasında anlamlı farklılık ve ilişkiye bakılmıştır. Buna göre sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ve işbirlikçi hareket düzeyleri kamu kurum ve kuruluşunda ve sivil toplum kuruluşunda çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ayrıca sosyal adalet savunuculuğu ve alt ölçekleri cinsiyete, bir STK'ya üye olma ve üniversite dışında bir savunuculuk eğitimi alma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bununla birlikte sosyal adalet savunuculuğu ve alt ölçekleri ile kamuda çalışma süresi ve sivil toplumda çalışma süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında sonuç ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kamuda sosyal hizmet, savunuculuk, sivil toplumda sosyal hizmet, sosyal adalet

ABSTRACT

Comparison of Social Justice Advocacy Levels of Social Workers Working in Public Institutions and Civil Society Organisations

The aim of this study is to reveal the levels of social justice advocacy of social workers working in public institutions and civil society organizations. And the aim is to determine the meaningful differentiation of social justice advocacy by working status in public institutions and non-governmental organizations. In addition, the aim is to evaluate the level of social justice advocacy by taking into account the information related to the introductory information and professional activities.

The quantitative research method is used in the research. The data was obtained from 100 social workers through the Social Justice Advocacy Scale and Questionnaire Form. In the analysis of the data, t-test, correlation, and ANOVA analyzes were used.

According to the study, social justice advocacy, collaborative action, client empowerment, and client/community advocacy levels are high, and social/political advocacy levels are medium. In the research, the significant difference and relationship between the Social Justice Advocacy Scale with its subscales and the data obtained from the questionnaire form were examined. Accordingly, social justice advocacy and collaborative action levels of social workers differ significantly in terms of working status in public institutions and civil society organizations. In addition, social justice advocacy and the subscales differ significantly according to gender, being a member of an NGO, and receiving advocacy training besides the university. Also, there is a significant relationship between social justice advocacy with the subscales and working periods in the public and civil society sectors. Results and suggestions are presented in light of the findings obtained from the study.

Keywords: Advocacy, social justice, social work in civil society, social work in public sector

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
AYBÜ	: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
IFSW	: Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu
İHÖ	: İşbirlikçi Hareket Ölçeği
MGÖ	: Müracaatçının Güçlendirilmesi Ölçeği
MSÖ	: Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Ölçeği
NASW	: Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
SAS	: Sosyal Adalet Savunuculuğu
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
SSÖ	: Sosyal/Politik Savunuculuk Ölçeği
STK	: Sivil toplum Kuruluşu

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 2.1. 2018 Derneklerin faaliyet alanlarına göre dağılımı (63).....	19
Tablo 3.1. Sosyal hizmet uzmanlarının bağlı bulunduğu kurumlara ilişkin	34
Tablo 4.1. Sosyal hizmet uzmanlarının tanıtıcı bilgilerine ilişkin bulgular	37
Tablo 4.2. Sosyal hizmet bölümünü kendi isteğiyle tercih etme, mesleği icra etmekten memnun olma ve yaptığı işten doyum alma durumuna ilişkin bulgular	38
Tablo 4.3. Kamu kurum ve kuruluşu ile sivil toplum kuruluşunda çalışma durumuna ilişkin bulgular	39
Tablo 4.4. Toplam çalışma süresine ilişkin bulgular.....	39
Tablo 4.5. Çalışılan sosyal hizmet alanına ilişkin bulgular.....	39
Tablo 4.6. Çalışılan müracaatçı yaş grubuna ilişkin bulgular	40
Tablo 4.7. Hem kamu hem sivil toplum kuruluşunda çalışma durumuna ilişkin bulgular	40
Tablo 4.8. Bir STK'ya üye olma, gönüllü çalışmalar yapma ve savunuculuk eğitimi alma durumuna ilişkin bulgular.....	41
Tablo 4.9. Çalışılan kurum/kuruluşun hiyerarşik bir yapısı olma durumuna ilişkin bulgular	41
Tablo 4.10. Ortalama maaşa ilişkin bulgular.....	42
Tablo 4.11. Maaşı yeterli bulma durumuna ilişkin bulgular	42
Tablo 4.12. Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu faaliyetlerine ilişkin bulgular - 1	43
Tablo 4.13. Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu faaliyetlerine ilişkin bulgular-2	45
Tablo 4.14. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanları betimsel analizi.....	45
Tablo 4.15. Ölçek uygulamalarında elde edilen puanların çarpıklık ve basıklık katsayıları.....	46
Tablo 4.16. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanları cinsiyete göre t-testi sonuçları.....	47
Tablo 4.17. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanları yaşa göre korelasyon sonuçları.....	48

Tablo 4.18. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ,MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri	49
Tablo 4.19. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ'den aldıkları puanların yaş gruplarına göre ANOVA sonuçları.....	49
Tablo 4.20. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ,MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri	50
Tablo 4.21. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ,MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların medeni duruma göre ANOVA sonuçları.....	50
Tablo 4.22. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanları çocuk sayısına göre korelasyon sonuçları	51
Tablo 4.23. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanları eğitim düzeyine göre korelasyon sonuçları	51
Tablo 4.24. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.....	52
Tablo 4.25. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ puanlarının eğitim durumuna göre ANOVA sonuçları.....	53
Tablo 4.26. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.....	54
Tablo 4.27. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların bölümü isteyerek seçme durumuna göre ANOVA sonuçları	55
Tablo 4.28. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.....	55
Tablo 4.29. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ aldıkları puanların mesleğini icra etmekten memnun olma durumuna göre ANOVA sonuçları	56
Tablo 4.30. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.....	57
Tablo 4.31. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ puanlarının yaptığı işten doyum alma durumuna göre ANOVA sonuçları.....	57

Tablo 4.32. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların görev yapılan kuruma göre t-testi sonuçları.....	59
Tablo 4.33. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanları çalışma süresine göre korelasyon sonuçları	60
Tablo 4.34. SSÖ alt ölçeğinin betimsel istatistiği	61
Tablo 4.35. Sosyal hizmet uzmanlarının SSÖ puanlarının çalışılan sosyal hizmet alanına göre ANOVA sonuçları.....	61
Tablo 4.36. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.....	62
Tablo 4.37. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların halen çalışılan müracaatçı yaş grubuna göre ANOVA sonuçları.....	62
Tablo 4.38. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ puanlarının hem kamuda hem STK'da çalışma deneyimine sahip olma durumuna t-testi sonuçları	64
Tablo 4.39. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanlarının kamuda çalışma süresine göre korelasyon sonuçları	64
Tablo 4.40. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanlarının STK'da çalışma süresine göre korelasyon sonuçları	65
Tablo 4.41. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların bir STK'ya üye olma durumuna t-testi sonuçları.....	66
Tablo 4.42. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların bir STK'da gönüllü çalışma yapma durumuna t-testi sonuçları.....	67
Tablo 4.43. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ,MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların savunuculuk eğitimi alma durumuna göre t-testi sonuçları	68
Tablo 4.44. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.....	69
Tablo 4.45. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ puanlarının kurumun hiyerarşik bir yapısı olma durumuna göre ANOVA sonuçları	69

Tablo 4.46. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanları yaşa göre korelasyon sonuçları.....	70
Tablo 4.47. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.....	71
Tablo 4.48. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların alınan maaşı yeterli bulma durumuna göre ANOVA sonuçları	71
Tablo 4.49. Sosyal adalet savunuculuğu yaparken karşılaşılan güçlüklerle ilişkin bulgular	72

1. GİRİŞ

Sosyal adalet en genel tanımıyla eşitsiz ve adaletsiz uygulamalarla mücadele ederek, herkesin aynı temel haklara ve fırsatlara erişiminin sağlanması durumudur (1). Sosyal hizmetin temel hedeflerinden biri sosyal adaleti sağlamaktır (2). Geçmiş dönemlerde zamanın şartlarına göre farklı şekillerde ve yaklaşımlarla sağlanmaya çalışılan sosyal adalet uygulamalarının hızla değişen günümüz dünyasında öneminin arttığı ve bunun yanında karmaşık bir hal aldığı görülmektedir (3). Sosyal hizmet bireylerin, grupların, ailelerin, örgütlerin ve toplulukların işlevselliğini arttırmayı hedefleyen yaklaşım ve uygulamalar bütünüdür (4). Sosyal hizmet bireyin ve toplumun gelişimini ve değişimini, uygulamalar üretilmesini ve politika geliştirilmesini hedefleyen uygulamalı bir bilim dalıdır. Sosyal hizmetin amacı bireylerin sahip oldukları refah ile yaşadıkları toplumun sahip olduğu refah arasında adil bir denge oluşturmaktır. Bu dengeyi dezavantajlı gruplara ihtiyaç duydukları hizmeti sağlayarak, var olan kaynakları geliştirerek, gelir dağılımındaki adaletsizliği çözmeye yönelik çalışmalar yürüterek sağlamaya çalışır (5). Sosyal hizmet uzmanları sosyal adaleti ve sosyal değişimi uygulamalarının merkezindeki birey ve toplumla birlikte sağlamaya çalışır (6). Sosyal adalet Türk bir araştırmacı tarafından nimet ve külfetlerin toplumda adil olarak paylaşılması şeklinde tanımlanmaktadır (7). Yani toplumdaki kaynakların ve sorumlulukların toplum bireyleri tarafından adil bir şekilde paylaşılması kastedilmektedir. Sosyal hizmet uzmanları da sosyal adaleti sağlama hedefi ile bu adil paylaşım üzerinde çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar sosyal adalet savunuculuğu olarak alana yansımaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada sosyal adalet, savunuculuk ve sosyal hizmet kavramlarına yakından bakılacak ve sosyal hizmet alanının sosyal adaleti savunuculuğu noktasında uygulamaları ele alınacaktır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Sosyal hizmet uzmanları kamu kurum ve kuruluşlarında, sivil toplum kuruluşlarında ve özel sektörde çalışmalar yürütmektedir. Literatürde sosyal hizmet uzmanları ile ilgili araştırmaların çoğu kamuda çalışan sosyal hizmet uzmanları

üzerinden yürütülmektedir. Sivil toplumda ya da kamuda çalışma durumunun oluşturduğu farklılıklara ilişkin çalışmalara pek fazla rastlanmamaktadır. Sosyal hizmet ve sivil toplum arasındaki ilişkiyi inceleyen pek çok çalışma bulunsa da sivil toplum alanında çalışma durumunun sosyal hizmet uzmanlarının yürüttüğü faaliyetleri etkileyip etkilemediği ya da farklılaştırıp farklılaştırmadığına direk odaklanan çalışmalar çok sınırlıdır. Yerel literatürde 2016 yılında çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının savunuculuk uygulamaları üzerine yapılan bir araştırmada kamuda ve sivil toplumda çalışan sosyal hizmet uzmanlarının görüşleri arasındaki farklılığa ve alanda karşılaştıkları sorunların yapılarındaki çeşitliliğe değinildiği görülmektedir (8). Mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının karşılaştıkları sorunlar üzerine 2019 yılında yapılan nitel bir araştırmada da kamu ve sivil toplumda çalışan sosyal hizmet uzmanları yer almıştır. Dolayısıyla çalışmada sivil toplum ve kamuda çalışmanın oluşturduğu farklı sorunlara da değinildiği görülmektedir (9).

Sosyal adalet ve sosyal hizmet kavramları sıkça bir arada kullanılmaktadır. Literatürde sosyal hizmet ve sosyal adalet kavramları üzerine direk bir araştırmaya rastlanmamakla birlikte bu kavram iki kavramın çoğunlukla sosyal hizmet ile birlikte sosyal yardım, sosyal refah ve sosyal politika konuları altında işlendiği görülmektedir. Sosyal hizmet ve sosyal adalet savunuculuğuna ilişkin ise son yıllarda çalışmaların arttığı görülmektedir. 2016 yılında sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile LGBTİ bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmaktadır (10). 2019 yılında ise sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile çocuk ihmal ve istismarına bakış açıları arasındaki ilişkilerin incelendiği bir çalışma bulunmaktadır (11).

Sosyal hizmet uzmanları gerek kamu kurum ve kuruluşlarında gerek sivil toplum kuruluşlarında gerekse özel sosyal hizmet kuruluşlarında uygulamalarını yürütmektedir. Bu uygulamaların içinde sosyal adaleti sağlama hedefi doğrultusunda yürütülen savunuculuk faaliyetleri de önemli bir yer kaplamaktadır. Araştırmaya konu olan problem farklı sektörlerde çalışan sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamalar yürütürken sosyal adaleti sağlama noktasında savunuculuk çalışmalarını ne düzeyde yürüttüklerinin bilinmemesidir. Buradan hareketle bu araştırmanın problemi:

“Kamu kurum ve kuruluşlarında ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin arasında farklılık olup olmadığının ortaya konmasıdır.”

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı kamu kurum ve kuruluşlarında ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerini ortaya koymaktır. Bununla birlikte kamu kurum ve kuruluşunda ve sivil toplum kuruluşunda çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemektir.

Araştırmanın ana alt amaçları şunlardır:

Sosyal Hizmet Uzmanlarının;

1. Sosyal adalet savunuculuğu düzeyi üzerinde sosyodemografik özelliklerin oluşturduğu anlamlı bir farklılık ve ilişki var mıdır?
2. Sosyal adalet savunuculuğu düzeyi üzerinde mesleki faaliyetlere ilişkin bilgilerin oluşturduğu anlamlı bir farklılık ve anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu faaliyetlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Önem

Birbirinden farklı yapılara sahip kamu ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeyleri arasındaki fark henüz araştırılmamıştır. Bu tez çalışması ile sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuk düzeylerinin belirlenmesi, sivil toplum kuruluşlarında ve kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan uzmanların sosyal adalet savunuculuk düzeylerinin karşılaştırılması hedeflenmektedir. Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması savunuculuk çalışmalarını sınırlayan ve besleyen etmenlerin neler olduğunu ortaya koyma noktasında bir başlangıç sunacaktır.

Bu da sosyal hizmet mesleğinin, sosyal adaleti sağlama hedefinde geliştirilmesi gereken alanlara ilişkin literatüre katkı sağlayacaktır.

1.4. Sayıtlar

Araştırmada örneklemin evreni temsil ettiğı varsayılmaktadır. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının sorulara doğru ve içtenlikle cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma örneklemini kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları ile sınırlıdır. Araştırma yalnızca Ankara ili ile sınırlıdır.

Araştırma araştırmacının zamanı, ulaşabildiğı kaynaklar, mesleki ve akademik tecrübesi ile sınırlıdır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet mesleğinin 19. yüzyılda yoksullara hizmet verilmesi ve ihtiyaç sahiplerinin güçlendirilmesi amacıyla kurulan kurumlarla- 1819 Yoksulluğu Önleme Derneği-Amerika (12), inanç temelli yardım kuruluşlarıyla ortaya çıkmaya başladığı kabul edilmektedir. 1.Dünya Savaşı'ndan sonra meslek olarak kabul görmeye başlamış ve mesleki altyapısını oluşturmaya başlamıştır (4).

Sosyal hizmetin yerel ve evrensel pek çok tanımı bulunmaktadır. Evrensel bir tanım olarak Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW)'nun tanımı öne çıkmaktadır. Buna göre sosyal hizmet; sosyal adalet, toplumsal sorumluluk, insan haklarına ve farklılıklara saygı prensipleri ile çalışarak; sosyal uyumu, gelişimi, değişimi, bireyleri güçlendirmeyi ve özgürleştirmeyi hedefleyen, bireyleri zorluklarla baş etme ve refah seviyelerini artırma noktasında çalışmalarıyla destekleyen mesleki bir disiplindir (13). Sosyal hizmet sosyoekonomik olarak temel ihtiyaçlarını karşılamada güçlük yaşayan bireylerin sorunlarına çözüm üretmeyi ve topluma uyumlarını sağlamayı hedefleyen bir meslek olarak da tanımlanabilir (14). Sosyal hizmet tanımlarda da görüleceği üzere kendine has yaklaşımlarıyla sorunların çözümüne, insanı güçlendirmeye, adalete ve insana saygıya odaklanan bir alandır.

Sosyal hizmet yapısı, içeriği, hedefleri ve uygulamaları ile zengin bir meslek dalıdır (5). Sosyal hizmetin amacı kişilerin toplum içindeki rollerini başarılı bir şekilde yerine getirmesini sağlayarak sosyal işlevselliklerini artırmak, kişiler ile kaynaklar arasında bağlantı kurmaktır. Bu bağlantı etik ve kabul edilebilir olan her türlü araçla pek çok farklı alan ve sektörde sağlanabilir (14, 15). Sosyal hizmet bireyi çevresi içinde değerlendirir. Birey ile birlikte bireyin içinde bulunduğu sistemde ve hizmet sağlayıcı kurumda değişim ve güçlendirmeye odaklanır (16, 17, 15). Yani yalnızca bireye odaklanarak sınırlı bir yaklaşım sergilemez. Aksine olay ve durumları geniş bir çerçevede ele alır.

Sosyal hizmet mikro düzeyde bireyle ve yakın çevresiyle, mezzo düzeyde bireyle ilişki içinde olan küçük gruplarla, makro düzeyde ise topluluk, devlet ve toplumla uygulamalar gerçekleştirir (4,15). Toplumda var olan birey, aile, grup,

topluluk ve toplumun kendisi gibi küçükten büyüğe tüm birimlere hitap eden bir yaklaşım sergiler.

2.1.1. Sosyal Hizmet Mesleğinin Temel İlkeleri ve Değerleri

Sosyal hizmet mesleğinin kendine has ilkeleri ve sosyal hizmet uygulamalarının temelini oluşturan değerleri bulunmaktadır. Sosyal hizmet uygulamaları, bu değerleri ve ilkeleri temel alarak yürütülmektedir. Bu nedenle sosyal hizmet uygulamalarını incelemeden önce sosyal hizmetin temel ilke ve değerlerine yer vermenin uygun olduğu düşünülmektedir.

Sosyal hizmet dezavantajlı grupların toplumla uyumunu kolaylaştırmak için onlar adına ve onlarla birlikte savunuculuk faaliyetleri sürdürmeyi, bu faaliyetleri de eşitlik ve adalet ilkeleri çerçevesinde yürütmeyi hedefler. Bu hedef sosyal hizmet çalışmalarının yapı taşlarını oluşturur (14). Sosyal hizmet mesleği ortaya çıkışından bugüne kadar sosyal adaleti sağlama ve insanların yararına çalışma düşüncelerinden beslenmiştir (18).

Sosyal hizmetin amacı çalıştığı birey, grup ve toplumların içinde bulundukları sistemleri güçlendirerek, müracaatçıların kendi sorunlarına yönelik çözüm üretmesini teşvik etmek ve sosyal işlevselliklerini arttırmaktır. Sosyal hizmetin bazı ana ilkeleri vardır. Bu ilkeler (14):

1. Dezavantajlı grupların veya herhangi bir sebepten dolayı sosyal olarak dışlanmış grupların toplum içinde yeniden etkin ve işlevsel hale gelmesini sağlamak,
2. Toplumda birey ve grupları engelleyen, eşitsizliğe sebep olan her türlü fikir, politika ve uygulamalarla mücadele etmek, birey ve grupları güçlendirerek kendi sorunlarının çözümünde aktif rol almalarını sağlamak,
3. Dezavantajlı gruplar adına savunuculuk faaliyetleri yürütmek,
4. Kişilerin mağduriyetinin devamına sebep olan her türlü politika ve uygulama karşısında müracaatçılarla birlikte savunuculuk faaliyetleri yürütmektir.

Sıralanan ana ilkelere bakıldığında mesleğin temelinde mücadele, savunuculuk ve güçlendirmenin olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak sosyal hizmetin pasif, apolitik ve uysal bir yaklaşıma değil; aktif, olaylara dahil olan katılımcı bir yaklaşıma sahip olduğu yorumu yapılabilir.

Sosyal hizmet mesleğinin değer temeli çok güçlüdür (4, 18). Sosyal hizmet uzmanlarından temel değerlerin tümüne uygun hareket etmesi beklenir (18). Yani bir uzmanın kendisine kolay gelen ya da daha doğru bulduğu değerlere uyması, kendisini zorlayan değerlerden kaçınma gibi bir davranışta bulunması sosyal hizmetin değer temeliyle çatışması anlamına gelebilmektedir.

Sosyal hizmet mesleğinin kendine özgü temel değerleri bulunmaktadır. Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'ne göre bu değerler 6 tanedir: Hizmet, sosyal adalet, saygınlık ve kişinin onuru, insan ilişkilerinin önemi, dürüstlük, yeterlilik (6). Avustralya Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'ne göre ise sosyal hizmetin üç ana değeri bulunmaktadır: İnsanlara saygı, sosyal adalet ve meslek onuru (19). Sosyal Hizmet Eğitim Konseyi bu değerlere insan hakları ve bilimsel araştırmayı da ekler (20). Farklı kurumların sıraladığı değerlerin birbirini tamamladığı görülmektedir. Sosyal hizmetin temel değerlerinde insana saygı, mesleğe saygı ve sosyal adalet ortak noktadır.

Sıralanan değerlerin her biri sosyal hizmet mesleği için hayati bir önem taşımaktadır. Konumuz kapsamında sosyal adalet değerinin açıklamasına bakıldığında, sosyal hizmet uzmanlarının özellikle savunmasız birey ve gruplar adına ve gerektiğinde onlarla birlikte sosyal değişimi sağlamaya çalışması gerektiği ifade edilmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal değişim çabaları öncelikle yoksulluk, işsizlik, ayrımcılık ve diğer sosyal adaletsizlik biçimlerine odaklanmaktadır. Amaç, adaletsizlikleri ortadan kaldırarak herkese karar verme süreçlerinde eşit katılım hakkı sağlanmasıdır (6). Ayrıca sıralan değerlerin amacı tüm insanların asgari bir yaşam standardına sahip olmasını sağlamaktır (16). Değerlerin insanı merkeze alarak insana yakışır bir yaşam, toplum ve düzen hedeflediği görülmektedir.

Hem mikro hem de makro düzeyde çalışan sosyal hizmet uzmanları, mesleğin temel değerlerine bağlı kalmaktadırlar. Sosyal adaleti sağlama hedefi, insan onuruna ve her türden çeşitliliğe saygı duymak çok önemli temel değerlerdendir. Bu temel

değerler, uzmanların uygulamalarında farklı yansımalarla yer bulsa da mikro ve makro düzeyde çalışan uzmanlar birbirlerini tamamlayan ve destekleyen bir yaklaşım içinde çalışırlar. Çalışmalarında ne tamamen çatışırlar ne de paralel bir yol izlerler. Birbirleriyle kesişen bir çalışma planı uygularlar (21). Sosyal hizmet tek bir alanda sınırlı kalmayıp mikro, mezzo, makro alanda çalışmalar yürüttüğü için sıralanan değerler her alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları için aynı derecede önemlidir. Hedef kitlenin büyüklüğünün değişmesi sosyal hizmet uzmanları için farklı değerlere sahip olmak anlamına gelmemekte; aksine iş birliği içinde çalışarak değerlerin tüm müracaatçı ve müracaatçı grubu için aynı hassasiyetle ele alınması anlamına gelmektedir.

2.1.2. Sosyal Hizmet Uzmanının Roller

Sosyal hizmet uzmanları çalışmalarını gerçekleştirirken içinde bulundukları koşullara göre pek çok farklı yaklaşım sergileyebilir. Farklı yaklaşımları içeren uygulamalar sosyal hizmet uzmanına farklı roller de yüklemektedir. Bu bölümde sosyal hizmet uzmanlarının sahip olması beklenen roller üzerinde durulacaktır.

Sosyal hizmet uzmanı mesleği ile ilgili temel değerleri, amaçları, kuram bilgisi, kurumun yapısı ve imkanları, sorumluluk ve rollerini ve hedef kitlesinin sorunlarına yönelik gerekli bilgiyi özümsemek ve uygulamakla yükümlüdür (4, 16, 22). Mesleğin uzmanlık alanları ile ilgili temel bilgilere sahip olmakla birlikte onları uygulamaya yansıtacak becerilere de sahip olmalıdır. Bu beceriler; değerlendirme yapma, planlama, müracaatçının kaynaklara erişimini sağlama ve gerekli rolleri yerine getirme olarak sıralanabilir (15).

Sosyal hizmet uzmanı içinde bulunduğu yapıda, bu yapı ister kamu kaynaklı ister sivil toplum kaynaklı olsun, savunuculuk ve aktivistlik rollerini üstlenir (14). Sosyal hizmet uzmanları müracaatçı ile birlikte sosyal hizmet planı hazırlarken müracaatçının dini ve kültürel inanışlarının davranışları üzerindeki etkisini de göz önüne almalıdır (23). Sosyal hizmet uzmanının, kişinin toplum içinde toplumla ilgili ve kendi hayatı ile ilgili konularda söz sahibi olmasını sağlama, bireylerin karar alma süreçlerinde eşitlikçi bir yaklaşımla yer almasını sağlama, bireylerin sorun çözme kapasitelerini arttırarak özgürleşmelerine yardımcı olma amaçları ve rolleri vardır (24). Bu roller sosyal hizmet uzmanının çalıştığı alana göre farklılık gösterir (4).

Sosyal hizmet uzmanının yalnızca müracaatçı ile olan ilişkisinde değil görev yaptığı kurum içinde de çeşitli rolleri bulunmaktadır (15).

Zastrow'a göre sosyal hizmet uzmanının sahip olabileceği roller şunlardır: Savunucu, güçlendirici, aktivist, destekleyici, grup kolaylaştırıcısı, aracı, eğitimci, sözcü, arabulucu, öncü, araştırmacı, koordinatör, görüşmeci (25). Sheafor ve Horejsi bu rollere sosyal değişim faili, danışman, personel geliştirici, klinisyen, değerlendirmeci, süpervizör, vaka yöneticisi, iş yükü yöneticisi, profesyonel, yönetici rollerini de ekler (15).

Sosyal hizmet uzmanlarının çok çeşitli rollere sahip olduğu görülmektedir. Bu roller sosyal hizmet uzmanını bazen uygulamanın dışında bir gözlemci bazen uygulamanın dışında bir destekçi bazense uygulamanın merkezinde bir fail olarak tanımlamaktadır. Her vaka kendine has dinamikleri içereceği gibi sosyal hizmet uzmanı da her vaka için farklı rollere bürünebilir. Bu durum sosyal hizmet uzmanının çalışma alanını genişletme ile birlikte sosyal hizmet uzmanına da zorlu bir görev yüklemektedir. Zira tanımlardan da anlaşılmaktadır ki sosyal hizmet uzmanları gerektiğinde her role uyum sağlama becerisine sahip olmalıdır.

2.2. Sosyal Hizmet Uygulamaları

Sosyal hizmet uzmanlarının yürüttükleri çalışmalar sosyal hizmet uygulamalarını oluşturur. Sosyal hizmet uygulamaları kendi içinde hitap ettiği kitlenin büyüklüğüne göre sınıflandırılmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları çalışmalarında mikro, mezzo ve makro düzeyde uygulamalar yürütür. Mikro uygulamalar birey ve aile, mezzo uygulamalar grup, organizasyon ve topluluk, makro uygulamalar ise toplum, sosyal politika ve sosyal değişimi odak alan sosyal hizmet uygulamalarıdır (1).

Makro çalışma, paydaşları da sürece dahil ederek iş birliği içinde amaca yönelik değişim yaratmayı amaçlayan bir sosyal hizmet uygulamasıdır. Makro sosyal hizmet uygulaması hem bireyle hem de toplumla çalışmayı öngören yaklaşımları içinde barındırır. Bu alanda yapılan çalışmaların toplumu bir bütün olarak ele almasını ve yalnızca sorunun çözümüne değil en başta önlenmesine de odaklanarak geniş bir çerçeveden olaya bakılmasını öngörür (21). Bu anlamda makro çalışmanın sorunun

öncesine, sonrasına ve yaşandığı ana odaklandığı görülmektedir. Makro çalışmada odaklanılan konunun her yönüyle ve her aşamasıyla ele alınması o konuyla ilgili kapsamlı bir müdahale planını da ortaya koyar.

2.2.1. Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Sosyal Hizmet Uygulamaları

Sosyal hizmet uzmanları pek çok farklı yapıya sahip kurum ve kuruluşta çalışmaktadırlar. Kamu kurum ve kuruluşlarında pek çok sosyal hizmet uygulamaları yürütülmektedir. Bu uygulamaların kamudaki kapsam ve içeriğinin incelenmesinin sosyal hizmet uygulamalarını anlama noktasında önemli olduğu düşünülmektedir.

Kamu tarafından sosyal hizmet uygulamalarının üstlenilmesi esasında hedefi refah devletine ulaşmak olan sosyal devletin bir gerekliliğidir (26). Kamu tarafından üstlenilen roller ülkeden ülkeye farklılaşmakla birlikte bu roller bazen düzenleyici bazen uygulayıcı bazen de hem düzenleyici hem uygulayıcı içeriğe sahiptir (26).

2.2.1.1. Dünyada Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Sosyal Hizmet Uygulamaları

Sosyal hizmet uygulamaları başlangıçta gönüllü kuruluşlar aracılığıyla yürütülmekteydi. Yerel ve merkezi yönetimlerin sosyal hizmet uygulamaları yürütmesi ise 19. yüzyıldan itibaren görülmeye başlandı. Bu süreçten sonra da kamu eliyle yürütülen sosyal hizmet uygulamaları artarak devam etti. Günümüzde de hem dünyada hem Türkiye’de kamunun çatısı altında sosyal hizmet uygulamalarının yürütülmesi devam etmektedir (26).

İngiltere’de sosyal hizmet uygulamaları süreç içinde sosyal refah devletinin bir gereği olarak düzenlenmiştir. Ve devlet uygulamaların yerel yönetimler aracılığıyla hayata geçirilmesinde garantör olarak düşünülmektedir (27). İngiltere’de sosyal hizmetler alanındaki faaliyetler Sağlık ve Sosyal Bakım Bakanlığı tarafından uygulanmaktadır. Bu bakanlık altında sağlık hizmetlerine erişimden çocuk koruma sistemine kadar çok geniş bir yelpazede bulunan hizmetler topluma sunulmaktadır (28).

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1986 yılından itibaren düzenlenen yasalarla koruma altında yetişen çocuklar ve korumadan ayrılan gençlerle ilgili çalışmalar desteklenmektedir. Korumadan ayrılan gençlerin koruma sonrası durumunu gözlemlemek, bireylere ilişkin verileri tutmak ve eğitim, istihdam gibi konularda destek olmak devletin sorumluluğundadır. Bu sorumluluk kongre kararları ve bu konuda kullanılmak üzere ayrılan bütçe yoluyla yerine getirilmektedir (29). Amerika'da koruma altında yetişen çocuklar da dahil dezavantajlı gruplarla ilgili çalışmalar Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Bu bakanlık altında önleyici ve iyileştirici sağlık hizmetleri; yaşlı, engelli, refakatsiz çocuk, ihtiyaç sahibi aileler, evsizler ve asker aileleri için sosyal hizmetler bulunmaktadır (30).

İtalya'da 1970lerin sonundan itibaren sosyal hizmet alanında sistemli kamu uygulamaları geliştirilmeye başlanmıştır. Bu tarihten itibaren sosyal hizmet uzmanları da sosyoekonomik destek talepleri ve uzmanlaşmış müdahaleler dahil pek çok farklı alanda bireylere, ailelere, gruplara ve topluma hizmet sağlamaktadır. 2013 yılında yapılan çalışmaya göre İtalya'da ailelere, yaşlılara, göçmenlere ve engelli bireylere yönelik verilen hizmetlerin hizmet sağlayıcısı başlıca yerel yönetimler, yerel halk sağlığı merkezleri ve bakanlıktır. Bu kurumları kâr amacı gütmeyen kuruluşlar takip etmektedir (31).

Avustralya'da yaşlılara yönelik kolaylaştırıcı hizmetler, kadın, çocuk ve aileyi korumaya yönelik hizmetler, engellilere yönelik hizmetler ve ruh sağlığı hizmetleri Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Bu hizmetlerle aile ve bireylerin iyi olma durumunu artırmak hedeflenmektedir (32).

Güney Afrika'da Kadın, Gençlik ve Engelli Bireyler Bakanlığı kadınların sosyoekonomik olarak güçlendirilmesi ve cinsiyet eşitliği başta olmak üzere dezavantajlı gruplara yönelik güçlendirici pek çok çalışma gerçekleştirmektedir. Bu çalışmalar yürütülürken üç ana strateji benimsenmiştir: Yönetim; sosyal dönüşüm ve ekonomik güçlendirme, politika, paydaşlarla iş birliği ve bilgi yönetimidir (33).

Farklı ülkelerde dezavantajlı bireylere yönelik hizmetlerin farklı bakanlıklar altında toplandığı görülmektedir. Bazı ülkelerde sağlık hizmetleri ile sosyal hizmetler tek bir çatı altında toplanırken bazı ülkelerde kadınlara, çocuklara ve engellilere

yönelik özel bakanlıklar bulunmaktadır. Sosyal hizmet uygulamalarını destekleyen bu bakanlıkların ortak hedefinin dezavantajlı grupların sorunlarına yönelik çalışmalar üretmek olduğu görülmektedir. Pek tabii ki farklı yönetim şekline ve sosyoekonomik yapıya sahip bu ülkelerdeki sosyal hizmet uygulamaları tek çeşitli değildir. Uygulamalara ayrılan bütçeler ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Örnekler incelendiğinde dünyanın pek çok farklı ülkesinde kamu ayağında çok çeşitli sosyal hizmet uygulamalarının yerine getirildiği yorumu yapılabilmektedir.

2.2.1.2. Türkiye’de Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Sosyal Hizmet Uygulamaları

Türkiye’de kamu görevi olarak bazı temel sosyal hizmet uygulamalarını üstlenmekte, bunun yanında sivil toplum ve özel sektör ile de görev paylaşımında bulunmaktadır (26). Türkiye’de sosyal hizmet uygulamalarını kamu ayağında yürüten başlıca aktörler Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB), Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve belediyelerdir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Türkiye’de dezavantajlı gruplara yönelik yapılan çalışmaların temelini oluşturmaktadır. Kendisine bağlı genel müdürlüklerle birlikte AÇSHB kadına yönelik şiddet, engelli hakları ve engellilere yönelik sosyoekonomik destek, yaşlılara yönelik sosyoekonomik destek, ailelere ve tüm topluma yönelik politikalar üretmektedir. Bakanlığa bağlı ilgili genel müdürlükler şu şekildedir (34):

- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’dür.

Bakanlığa bağlı bu genel müdürlükleri bünyesinde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri, Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi, Huzurevleri, Sosyal Hizmet Merkezleri ve Rehabilitasyon Merkezleri kurulmuştur (34). Bu kuruluşlarda topluma yönelik sosyal hizmet uygulamaları ve hizmetler sunulmaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanunu kapsamında belediyeler sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri yürüten yerel yönetimlerdir (35). Belediyelerin çalışmaları kendi içinde farklılaşmaktadır. Belediyelerin çalışmalarına bir örnek olarak Ankara Belediyesi' ni incelediğimizde yaşlılara, gençlere, çocuklara, engellilere yönelik hizmetler sağlandığı görülmektedir. Belediye bünyesinde sokakta çalışan çocuklara yönelik merkez, yaşlılar lokali, barınma evi, engelli rehabilitasyon merkezi bulunmaktadır. Ayrıca ihtiyaç sahiplerine yönelik yakacak, gıda ve temizlik maddesi yardımı sağlanmaktadır (36).

Sağlık Bakanlığı yayınladığı Tıbbi Sosyal Hizmet Yönergesi ile bakanlık bünyesinde yapılacak sosyal hizmet uygulamalarını standart bir hale getirmeyi hedeflemektedir. Sağlık Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarda tedavi gören engelli, engelli yakını, aile içi şiddet mağduru, yaşlı, mülteci başta olmak üzere tüm dezavantajlı gruplara uygun sosyal hizmet müdahalesi yapılmalıdır. Bu müdahale ve önleyici hizmetler hastane ve Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü bünyesinde istihdam edilen sosyal hizmet uzmanlarınca gerçekleştirilmektedir (37).

Adalet Bakanlığı'nda sosyal hizmet uygulamaları aile ve çocuk mahkemelerinde, ceza infaz kurumlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları tarafından gerçekleştirilmektedir. Ceza infaz kurumlarında bulunan psikososyal servislerde hükümlülerin beden ve ruh sağlığına yönelik koruyucu çalışmalar gerçekleştirilmekte ve kişilerin toplumsal yaşama uyumunu kolaylaştıracak programlar yürütülmektedir (38).

AÇSHB, Sağlık Bakanlığı, Adalet bakanlığı ve belediyelerin çok çeşitli uygulamalarla topluma hizmet ettiği görülmektedir. Kurumların kimi durumlarda maddi destek sağlayarak kimi durumlarda barınma sağlayarak kimi durumlarda ise haklara erişimde destek olarak sosyal hizmet faaliyetleri yürüttüğü görülmektedir. Yürütülen faaliyetler sosyal hizmet alanında çok geniş bir yelpaze sunarak Türkiye'de sosyal hizmet uygulamalarının büyük bir kısmını oluşturmaktadır.

2.2.2. Sivil Toplum Kuruluşlarında Sosyal Hizmet Uygulamaları

Sivil toplum kuruluşu (STK) ile ilgili farklı pek çok tanım bulunmaktadır. Bu tanımlar sivil toplum kuruluşları ile ilgili genel bir çerçeve çizmemize yardımcı olmaktadır. Sivil toplumu tanımlamanın sivil toplum kuruluşlarında gerçekleştirilen sosyal hizmet uygulamalarını anlamamızı kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

STK, gönüllülüğe dayalı faaliyetler yürüterek topluma hizmet etmeyi ve amaçları doğrultusunda siyaseti etkilemeyi hedefleyen kamuya bağlı olmayan kuruluşlardır (39). Başka bir tanıma göre sivil toplum gelişmeye açık üyeler tarafından kendi oluşturduğu dinamiklerle kendiliğinden var olabilen, devletten bağımsız yapıdır (40).

Sivil toplum kuruluşlarında olması gereken beş temel özellik şu şekilde sıralanmaktadır: Resmi olarak kayıtlı olan ya da olmayan, kendine ait bir yapı, işleyiş, kuralları olan, üyeler ve katılımcıları ile var olan örgütler; devlet tarafından destek alsalar bile kurumsal olarak devlet kurumlarından ayrılmasını sağlayan özel sektör olma; yaptığı işlerden elde ettiği gelirleri kar amacıyla paylaşmak yerine hedef gruba yönelik yeni çalışmalara yatırmasını öngören kar amacı gütmeme; kendine ait amaçları doğrultusunda konulmuş kurallarla kendi kendini yönetme; kişilerin katılmakta özgür olduğu ve tercih hakkına dayalı katılımı zorunlu olmamadır (41).

Sivil toplum bireyler için kamunun dışında bir katılım ve çalışma alanı oluşturur. Bu oluşum kendiliğinden örgütlenme ve gönüllülük ile ilişkilidir (42). Sivil toplum kuruluşu tanımlarında örgüt olma, gönüllülük ve bağımsızlık kavramları öne çıkmaktadır. Bu yönüyle kamu kurum ve kuruluşlarından farklılaştığı yorumu yapılabilmektedir.

Sivil toplum örgütleri toplumu harekete geçirme ve toplum ilerlemesi için çalışmalar yürütmektedir. Sivil toplum kuruluşları bireylerin istek, öneri ve eleştirilerini özgürce dile getirebildikleri bir yapıya sahip olmasıyla demokratik katılımın bir parçasıdır (43). Sivil toplum, sosyal yapıyı etkileyen ve değiştiren bir yapıya sahiptir (44). Önceki bölümlerde verilen sosyal hizmet ve sivil toplum tanımında toplum yararına çalışma ve politikayı etkileme hedefi iki alanda da ortaktır. Bu ortak noktalar bu iki alanı birbirine güçlü bir şekilde bağlamaktadır. Sosyal hizmet

ve sivil toplum alanında gözlemlenen bu bağ sosyal hizmetin pek çok çalışmasında sivil topluma önemli bir rol yüklemektedir.

2.2.2.1. Dünyada Sivil Toplum Kuruluşlarında Sosyal Hizmet Uygulamaları

Dünyada çok çeşitli alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Bu kuruluşların bazıları sosyal hizmet alanında faaliyet göstermektedir. Sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren STK'ların tarihi, kapsamı ve çalışmaları sosyal hizmet ve sivil toplum ilişkisini anlamada önemli bir yere sahiptir.

Sosyal hizmet uygulamalarında sivil toplumun çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Geleneksel yardım kuruluşlarının tarihine bakıldığında tüm dünyada çok eski bir geçmişi olduğu görülmektedir. 1980 yılından itibaren de Batı'da modern anlamda sivil toplum kuruluşları topluma sağlanan hizmetlerde devletin yanında önemli rol almaya başlamıştır (45). Bu gelişmelerle birlikte STK'lar sosyal, politik, ekonomik ve kültürel pek çok alanda baskın çalışmalar yürütmeye başlamıştır (44).

Sivil toplum alanı için İngilizce literatürde pek çok farklı kavram kullanılmaktadır. Bunlar: "Civil society sector" sivil toplum sektörü, "nonprofit sector" (kâr amacı gütmeyen sektör), "non-governmental sector" (hükümet dışı sektör), "social economy sector" (sosyal ekonomik sektör), "voluntary charitable sector" (gönüllü yardım sektörü), "independent sector" (bağımsız sektör), "noncommercial sector" (ticari olmayan sektör), "third sector" (üçüncü sektör), "social sector" (sosyal sektör) (41). İngilizce literatürde "civil society organizations" yani Türkçede "Sivil Toplum Kuruluşları" yerine "Non-profit organizations" yani "Kar Gütmeyen Kuruluşlar" daha çok tercih edilmektedir (45). Türkçe kaynaklarda ise sivil toplum kuruluşları ve sivil toplum örgütleri şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

Sosyal hizmet yalnızca kamu kurumlarında değil kamu dışı yapılanmalarda da çalışmalar yürüten kurum temelli bir meslektir. Sosyal hizmet uzmanları kendisine fon sağlayan bir kurumun çatısı altında uygulamalarını gerçekleştirebilmektedir. Bu nedenle sosyal hizmetin çalışma alanı yalnızca kamu ile sınırlı değildir (46). Bu durumda sosyal hizmet uzmanlarının kendisine kaynak ve fırsat sağlayan ve sosyal

hizmet değerleriyle uyuşan her kurumda çalışma alanı bulabildiği yorumu yapılabilmektedir.

Dünyada sivil toplum kuruluşları sosyal hizmet alanında pek çok çalışma yürütmektedir. Tanımlar ve terimler ülkeden ülkeye farklılaşsa dahi, aşağıda paylaşılabilecek olan çalışmalar sosyal hizmetin sivil toplumda kendine çok geniş yer bulduğunu göstermektedir.

Birleşik Krallık' ta yayınlanan Sivil Toplum Yıllık 2018 Raporu'na göre Birleşik Krallık' ta bulunan sivil toplum kuruluşlarının sayısı 389,651'dir. Bu kuruluşların içinde gönüllü kuruluşların sayısı 166,001'dir. Raporda dikkat çekici olan şey sivil toplum kuruluşlarının içine siyasi partiler, spor kulüpleri, üniversiteler kısacası kamu dışındaki tüm kuruluşlar dahil edilmiştir (47).

Finlandiya'da sivil toplum kuruluşlarının rolünün kamunun eksik kaldığı noktaları hizmet üreterek tamamlamak, gönüllü faaliyetler yürütmek ve uzmanlık geliştirmek olduğu düşünölmektedir. Finlandiya'da sosyal hizmet uygulamaları çoğunlukla kamu tarafından sağlanmaktadır. 2008 yılında yapılan araştırmada Finlandiya'da sivil toplum kuruluşlarının sosyal hizmetler, sağlık hizmetleri, bağımlılıkla mücadele, işsizlikle mücadele, gençlik merkezleri gibi çok çeşitli alanlarda çalışmalar yürüttüğü ve kamunun yanında sorumluluk aldığı belirtilmektedir (48).

Brezilya'da çocukların haklarının varlığının kabul edilmesi ve korunması ile ilgili kabul edilen belge, sivil toplum kuruluşlarının uzun çalışmaları sonucunda ortaya çıkmıştır (49). Bu belge makro alanda yapılan savunuculuk faaliyetlerinin önemini ortaya koymaktadır. Bahsi geçen savunuculuk faaliyetinin sivil toplum tarafından yürütölmesi ve sonucunda başarıya ulaşması ise ayrıca önemlidir.

Visegrad lkeleri olarak adlandırılan Macaristan, ek Cumhuriyeti, Polonya ve Slovakya'da kurum bakımı, koruyucu ailelik, danışmanlık ve rehberlik gibi hizmetler çoğunlukla STK'lar tarafından sağlanmaktadır. Yerel yönetimler ev tipi bakım ve kurum bakımı için hizmetler sunsa da bu hizmetlerde sınırlı ve yetersiz kalmaktadırlar. Bu ülkelerin geçtiğimiz yıllarda sosyal hizmet uygulamaları ile ilgili yaptığı bazı i değişikliklerle birlikte sosyal hizmet uygulamalarında STK'ların

rolünün arttığı düşünölmektedir. STK'lar yapı gereği kâr amacı gütmeseler bile hizmetleri için kaynak bulmakta zorlandıklarında müracaatçılarında asgari bir hizmet bedeli talep edebilmektedirler (50). Bu da farklı ölkelerde sivil toplum kuruluşlarında çok çeşitli uygulamaların bulunabileceğini ortaya koymaktadır. Her ölkede sivil toplumun kendine kaynak üretmek için farklı yöntemler denediği anlaşılmaktadır. Bu da sivil toplum alanında tek bir anlayış ve uygulamanın değil pek çok eşsiz uygulamanın var olduğunu göstermektedir.

Avusturya'da refakatsiz çocuklar alanında çalışan pek çok sivil toplum örgütü bulunmaktadır. Bu örgütler çocukların kalacak yer bulmasında ve koruyucu ailelerle eşleştirilmesinde görev almaktadır. Yalnızca çocukluk döneminden değil 18 yaşından sonraki dönemde de gençlere destek olmakta ve rehberlik etmektedirler (51). Yunanistan'da da refakatsiz çocukların bakımı ile çoğunlukla STK'lar ilgilenmektedir. Kaynak yetersizliğinden dolayı STK'lar yalnızca en savunmasız gruba hizmet etmeye yönelik çalışmalar yürütmektedir (52). Yalnızca yerel sorunlarda değil göç gibi ölkeleri etkileyen büyük çaplı olaylarda da sivil toplumun aktif çalışmalar yürüttüğü görölmektedir.

Afrika kıtasında yer alan Lesotho' da STK'lar engelli alanında çok önemli çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar engelli bireylerin eğitimi, rehabilitasyonu ve toplum temelli uygulamaları içine almaktadır (53). Hindistan'da STK'lar aile içi şiddet mağdurlarına hukuki destek sağlama, okur-yazarlık kursları açma, tıbbi bakım ve okul yapma gibi pek çok farklı alanda çalışmalar yürütmektedir (54).

Farklı kıtalardan pek çok ölkenin sivil toplum alanında çalışmaları olduğu görölmektedir. Bu ölkelerden kimi gelişmiş kimi gelişmekte kimi de az gelişmiş olarak sınıflandırılmaktadır. Ancak hemen hemen hepsinde toplumda var olan sosyal ve ekonomik sorunlara yönelik çalışmalar yürüten STK'ların var olduğu görölmektedir. Yukarıda verilen örnekler incelendiğinde STK'ların çalışmalarının da tek bir alanda toplanmadığı engellilikten göçe, bakım evlerinden işsizlikle mücadeleye kadar çok geniş bir alanda sürdürüldüğü anlaşılmaktadır. Uygulama alanının bu denli geniş olması sivil toplumun sosyal hizmet, sosyal adalet ve savunuculuk alanında önemini de vurgulamaktadır.

2.2.2.2. Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarında Sosyal Hizmet Uygulamaları

Türkiye’de sivil toplum alanının kendine ait bir oluşum ve gelişim süreci bulunmaktadır. Bu süreç geçmişteki dernekleri, vakıfları ve günümüzdeki sivil toplum kuruluşlarını kapsamaktadır. Dernekler ve vakıflar ile ilgili güncel verileri, çalışma alanlarını bilmek Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarını incelemenin önemli bir ayağını oluşturmaktadır.

Sivil toplum kuruluşları toplumsal gelişimi destekleyen, kendiliğinden örgütlenen ve sosyal hizmet uygulamalarını bünyesinde çokça barındıran yapılanmalardır. Türkiye’de sivil toplum alanı dernek ve vakıfları da içine alan kuruluşlardan oluşmaktadır (43).

Türkiye’de ve Batı’da sivil toplum alanının gelişimi farklılık göstermektedir. Türkiye’de hayırseverlik temelinde eskilere dayanan bir vakıf anlayışı bulunmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü verilerine göre Selçuklu, Beylikler, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde bulunan pek çok vakıf ile ilgili bilgi ve belge bulunmaktadır (55). Türkiye’de modern anlamda sivil toplum alanı yeni yeni gelişmekte ve kendine faaliyet alanı bulmaktadır. Batıda ise sivil toplumla ilgili özelleşmiş ve gelişmiş bir alan bulunmaktadır. Türkiye’de yeni yeni gelişmesinin yanı sıra halen kamudan bağımsız, kendi mali kaynağı olan, güçlü STK’ların varlığının da çok olmadığı görülmektedir (45). Türkiye’de STK’ların mali kaynağı genelde proje bazlı fonlardan oluşmaktadır (44). Mali kaynağın proje bazlı fonlardan oluşması demek düzenli bir gelir akışının olmaması anlamına gelebilmektedir. Yani bir dernek fon buldukça çalışma yürütüyorsa sürdürülebilir çalışmalar yürütmesi çok zor olabilir. Sürdürülebilir çalışmaların olmaması ise savunuculuk faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu bağlamda STK’larda yürütülen sosyal hizmet faaliyetlerinin de bu atmosferden etkilendiği yorumu yapılabilir.

2013 yılında yayınlanan 10. Kalkınma Planı’nda yönetim ve gelişme için güçlü bir sivil toplumun hedeflendiği belirtilmiştir (56). Bir önceki kalkınma planında ise sivil toplum kuruluşlarında ve belediyelerde sosyal hizmet faaliyetlerinin artırılmasına yönelik çalışmaların teşvik edileceği belirtilmiştir (57). Beş yıllık kalkınma planlarına eklenen bu hedefler sivil toplumda uygulanan sosyal hizmet uygulamalarının

geliştirilmesi yönelik çalışmaların var olduğunu göstermektedir. Bu çalışmalar sosyal hizmet ve sivil toplum arasındaki ilişkiyi daha da güçlendirmesi bağlamında umut vericidir.

2018 yılında İçişleri Bakanlığı'na bağlı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün oluşturulması sivil toplum ve kamu arasındaki ilişki açısından önemli bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel müdürlük bünyesinde STK'larla ilgili veriler paylaşılmaktadır (58). Türkiye'de bulunan vakıf ve derneklerin istatistikleri Türkiye'deki sivil toplum ile ilgili önemli bilgiler sunmaktadır.

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye'de 2018 yılında derneklerin toplam geliri yaklaşık 23 milyar Türk lirasıdır (59). Derneklerin bölgesel dağılımlarına bakıldığında dernekler en çok Marmara Bölgesi'nde bulunmaktadır. Marmara Bölgesini sırasıyla İç Anadolu, Ege, Karadeniz, Akdeniz, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesi takip etmektedir (60). Vakıflar da en çok Marmara Bölgesi'nde bulunmaktadır. Yeni kurulan vakıfların 1425 tanesi kâr amacı gütmeyen kuruluşlardan oluşmaktadır (61).

Verilere göre Türkiye genelinde faal dernek sayısı 116 824'tür. Fesih Dernek sayısı 183 882'dir. Toplam dernek sayısı ise 300 706'dır. Türkiye'de faaliyet göstermesine izin verilen yabancı STK sayısı ise 131'dir (59). Ankara'da faaliyet gösteren dernek sayısı ise 112 62'dir (62).

Tablo 2.1. 2018 Derneklerin faaliyet alanlarına göre dağılımı (63).

Derneklerin Faaliyet Alanları	Sayıları
Eğitim Araştırma Dernekleri	6 122
İnsani Yardım Dernekleri	5 475
Sağlık Alanında Faaliyet Gösteren Dernekler	2 591
Hak ve Savunuculuk Dernekleri	1 478
Engelli Dernekleri	1 386
Düşünce Temelli Dernekler	1 084
Yaşlı ve Çocuklara Yönelik Dernekler	325
Çocuk Dernekleri	11

Tabloda sosyal hizmet alanına giren konularda faaliyet gösteren derneklerin faaliyet alanları ve sayısı verilmiştir. Veriler genel başlıklar altında toplandığı için bu tabloda daha spesifik konularda çalışan derneklerin sayıları ve alanları ilgili bilgilere ulaşamamaktayız. Elde bulunan veriler incelendiğinde ise Türkiye'de çocuk, yaşlılık,

engellilik, sağlık, insani yardım savunuculuk ve hak temelli derneklerin bulunduğu görölmektedir.

Vakıfların faaliyet gösterdiği alanlar ise şu şekildedir: Sağlık, sosyal hizmetler, hayır işleri ve gönüllü faaliyetler, eğitim ve araştırma, kültür, sanat, spor, ekonomik kalkınma, sosyal kalkınma, toplumsal kalkınma, hukuk, insan hakları, politika, uluslararası faaliyetler, çevre, doğa ve hayvanları korumadır (64).

Türkiye’de sivil toplumu oluşturan dernek ve vakıflara ilişkin bilgiler göstermektedir ki Türkiye’de pek çok vakıf ve dernek sosyal hizmetin alanına giren konularda çalışmalar yürütmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının da bu kurumlarda alana ilişkin çalışmalar yürüttüğü düşünülmektedir.

2.3. Sosyal Adalet

Sosyal adalet kavramı bu çalışmanın özünü oluşturmaktadır. Sosyal adaletin ne olduğu, neleri içine aldığı ve sosyal hizmet ile ilişkisi sosyal adalet savunuculuğunu anlama noktasında önemli bir unsurdur. Sosyal adalet pek çok alanda sıkça dile getirilen bir kavramdır. Günümüzde pek çok kurum, kuruluş ve yapılanmanın sosyal adalet kavramı üzerinden çalışmalar yürüttüğü görölmektedir. Sosyal adaletin kapsamının bilinmesinin yapılan çalışmaları anlama ve değerlendirmede önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

Sosyal adalet çeşitlilik ve farklılıklara saygı yaklaşımıyla, toplumdaki her kesimin toplum süreçlerine aktif katılımını, adil bir sistem oluşturulmasını, bireylere eşit imkanların sunulmasını ve bireylerin öz saygılarını arttırmayı teşvik eden bir anlayıştır. Sosyal adalet hedeflerine ulaşmada sosyal, ekonomik, çevresel ve siyasi politikaları aracı kılar (65). Sosyal adalet eşitliğin sağlanması ve korunmasını, bireylerin sahip olduğu haklarla ilgili bilinçlendirilmesini de kapsar (66).

Sosyal adalet yalnızca amaç değil bu amacı gerçekleştirirken geçirilen süreci de ifade eder. Sosyal adaletin amacı birey ve grupların, ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmiş bir toplum içinde tam ve eşit katılımlarının sağlanmasıdır. Ayrıca amacı adil ve sürdürülebilir kaynak paylaşımının bulunduğu, insan onur ve değerinin tanındığı, bireylerin güven içinde yaşadığı bir toplum oluşturmaktır. Sosyal adalet

süreci bir değişim yaratmak amacıyla farklılıklara saygı gösteren eşitlikçi bir anlayışla diğer birey ve gruplarla iş birliği içinde olunmasıdır (67, 68).

Beşerî ilimlerden olan psikoloji bağlamında sosyal adalet ise fırsat ve kaynakların eşit dağıtımının olması, eşitliğin ve adaletin olmadığı durumlarda ise bu eşitliğin sağlanması çalışmaları olarak tanımlanmaktadır. Eşitsizliği ortadan kaldırmak için insan haklarının, kaynakların ve erişilebilirliğin kısıtlanmasına sebep olan ekonomik yapının, politikanın, sosyal ve kamusal kurumların değişimi sağlanmalıdır. Değişim gerektiren bu yapılar eğitim sisteminin, ceza adalet sisteminin ya da finans sisteminin içinde yer alabilir (69). Sosyal adalet kavramı sahip olduğu ilke ve değerleri, amaçları, yöntemleri, varsayımları ve teorileri de dahil olmak üzere mikro, mezzo, makro düzeyde tüm uygulamaları etkilemektedir (69).

Sosyal adalet kavramı içinde evrensel bir uygulamayı içermekle birlikte uygulandığı toplumdaki kültürel değerleri de kapsar (69). Bu nedenle sosyal adalet üzerine çalışmalar yapılırken adil dağıtılması planlanan kaynaklarla birlikte bireylerin güçlü yönleri, etnik ve kültürel kökenleri de sürece dahil edilmelidir (66).

Sosyal adaleti sağlayan ya da adaletsizliği ortaya çıkaran koşullar çok yönlü karmaşık dinamiklere sahiptir ve zaman içinde toplumların ihtiyaçlarına göre değişmekte ve gelişmektedir (69). Ancak Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NASW) tarafından 2016 yılında yayınlanan sosyal adalet alanındaki beş öncelikli alan, sosyal adaletin sağlanmasının kriterleri noktasında evrensel bir çerçeve oluşturmaktadır. Bunlar: Bireylerin oy kullanma hakkı, ceza adalet ve çocuk adalet sisteminde adaletsiz uygulamaların önlenmesi, göçmen alanında reform sağlanması, ekonomik alanda adaletin sağlanmasıdır (70). Yayınlanan bu öncelikli alanlar sosyal adalet uygulamalarının çok geniş bir çerçevede ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Öncesinde de belirtildiği gibi sosyal adalet uygulamaları mikro, mezzo ve makro alanda kendine yer bulmaktadır. Bunlardan yola çıkarak sosyal adalet kavramının içinde pek çok alt kavram ve amaç barındırdığı yorumu yapılabilir. Bu nedenle sosyal adalet uygulamalarının küçük bir alanda sınırlı kalması beklenemez. İnsanı ilgilendiren her konuda sosyal adalet bakış açısıyla çalışmaların yürütülmesi beklenir.

2.3.1. Sosyal Hizmet ve Sosyal Adalet

Sosyal hizmet ve sosyal adalet arasındaki ilişkiyi incelemenin bu iki alanı anlamak açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu iki alanının birbiriyle kesişen pek çok noktası olduğu düşünülmekte bu nedenle bu bölümde sosyal hizmetin sosyal adaleti sağlama noktasındaki yeri sunulmaktadır.

Sosyal hizmet uzmanları için sosyal adalet bağlamında çalışmak bir tercih meselesi değil mesleğin özüne bulunan mesleki bir sorumluluktur. Dolayısıyla özel, kamu ve sivil toplum sektöründe çalışan her uzman bu sorumluluğunun bilincinde olmalı ve bu konuda etki edebileceği her noktada sosyal değişimi sağlama konusunda aracı olma rolünü üstlenerek çalışmalar yürütmelidir (65). Sosyal hizmet uzmanı değişimi oluşturmak istediği toplumdaki bireyi çevresi içinde yorumlayarak, ifade edilmeyenleri iyi bir gözlem ile fark ederek sosyal değişim ve sosyal adaleti sağlama noktasında etkili adımlar atabileceği düşünülmektedir (66).

Sosyal hizmet uzmanları uygulamalarını yürütürken müracaatçı ya da müracaatçı gruplarının fiziksel ve ruhsal sağlığı, çevresi ile ilişkilerine odaklanırken müracaatçının kendisinin güçlü yanlarını engelleyen toplumdaki sosyal konumunu da dikkate alır (71). Her uzmanın sosyal adaletle ilgili kendine özgü düşüncesi uzmanın içinde bulunduğu toplumun kültürel değerleriyle ve bireylerin inançlarıyla şekillenmektedir (69). Ancak sosyal hizmet uzmanlarının kendi düşüncesi bir yana, müracaatçının içinde bulunduğu toplumun kültür ve değerlerine hâkim olmakla birlikte farklı kültürlerle de saygılı olmalıdır (6). Yani sosyal hizmet uzmanı uygulamalarında hem kendi değerlerinin uygulamasını etkilemesine izin vermez hem de müracaatçının değerlerine hassasiyetle yaklaşır.

Sosyal hizmet uzmanları hizmet verdikleri birey, aile, grup ve toplum yararı için sosyal adalet ve sosyal değişimi savunmalıdır (6). Sosyal adaleti sağlamak için çalışan sosyal hizmet uzmanları sosyal adaleti herkes için sağlamaya çalışmalı ancak haklarına erişmekte toplumun diğer kesimine göre daha çok zorluk yaşayabilen dezavantajlı grupların ihtiyaçlarına özel bir ilgi göstermelidir (23). Çünkü çeşitli zorluklarla mücadele etmek durumunda kalan bu kesimin toplumun diğer kesimine göre daha çok desteğe ve güçlendirmeye ihtiyacı olabilmektedir. Sosyal hizmet uzmanı bu desteği sağlamak için çalışmalar yürütmektedir.

Sosyal hizmet literatüründe makro uygulamalar sosyal politikayı, müracaatçının ve toplumun yararına etkilemeye yönelik mesleki uygulamaları kapsar (72). Sosyal hizmet uzmanları açlık, yoksulluk, baskı ve ayrımcılık gibi sosyal adaletsizliklerle mücadele eder (6, 4). Sosyal adaletsizlikleri ortadan kaldırmak ve her bireye eşit kendini gerçekleştirme fırsatının sağlanması sosyal hizmetin hedeflerinden biridir. Sosyal adalet toplumdaki her bireyin eşit hak ve fırsatlara sahip olması durumu olarak tanımlanabilir (4). Sosyal adaletin sağlanması ile sosyal refahın sağlanması hedeflenmektedir. Sosyal refah sosyal hizmeti de içine alan çok geniş bir terimdir. Sosyal refahın hedefi de toplumdaki tüm kesimlere fırsat eşitliği sağlamaktır (73).

Sosyal hizmet, toplumların sosyal adaleti sağlamasına destek olmakla yükümlüdür. Toplumdaki tüm bireylerin yalnızca siyasal değil sosyal ve kültürel hayatta da eşit katılım hakkının olduğu bir toplum oluşturmayı, eşitsizliğin temeli olan sistemleri ve uygulamaları değiştirmeyi hedefler (19).

Sosyal hizmet mesleği ile sosyal adalet kavramı ilişkisi incelendiğinde sosyal adalet kavramının sosyal hizmet alanı içinde yadsınamaz bir öneme sahip olduğu görülmüştür. Araştırmacının uygulama alanındaki tecrübeleri ve gözlemleri sonucunda sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarında farkında olmasalar bile sosyal adalet hizmet eden bir yaklaşım içinde olmak durumunda oldukları görülmüştür. Yapılan sosyal adalet tanımlarına baktığınızda bir sosyal hizmet uzmanının müracaatçısının sağlık hizmetlerine erişim hakkını savunması, devlet korumasından ayrılan bir bireyin etiketlenmeye maruz kalmadan hayata atılması için çaba göstermesi, bireyler, mağdur eden kanun ve uygulamaların değiştirilmesine yönelik kampanyalara katılması sosyal adaleti sağlama yolunda yapılan çalışmalara örnektir. O halde sosyal hizmet uzmanlarının yaptıkları çalışmalarda bunun bilincinde olması ve etkili sonuçlar için sürekli gelişim halinde olması gerektiği yorumu yapılabilmektedir.

2.4. Savunuculuk

Savunuculuk ile ilgili farklı meslek grupları tarafından çalıştıkları alan üzerinden yorumlanarak pek çok farklı tanım yapılmıştır. Sosyal bilimler alanında savunuculuk kavramının ne ifade ettiğini bilmenin sosyal hizmet ve savunuculuk ilişkisini anlamada önemli olduğu düşünülmektedir.

Savunuculuk birey ve grupların korunması veya ellerinde bulunan kaynaklarının geliştirilmesini sağlamak amacıyla temsil edilmesidir (1). Savunuculuk bir şeyin, grubun, amacın lehine aktif bir görüş belirtme ve onu savunma eylemidir (74). Savunuculuk bir müracaatçının veya grubun adına yapılabileceği gibi müracaatçı ile birlikte mevcut politika ve uygulamaları değiştirmeyi hedefleyen çabalar bütünü olarak da tanımlanmaktadır (75).

Savunuculuk faaliyetleri sosyal adaleti sağlamak için düzenli, sistemli ve belli bir amacı olan aktivitelerin tümünü ifade etmektedir. Savunuculuk birey, grup ve topluluğun refahı adına, seçilmiş ya da atanmış, toplumsal konularda söz sahibi olan, kanun, yönetmelik ve yasal belge çıkarabilen karar vericilerin ve politika yapıcılarının düşüncelerini dolayısıyla uygulamaları etkilemeyi hedefler. Bu karar vericiler hükümet içinde, kamuda, sivil toplum kuruluşlarında ve özel şirketlerde pozisyon sahibi olabilirler (76).

Savunuculuk faaliyetleri çok çeşitli olduğu gibi savunuculuğu etkileyen etmenler, süreç içinde sözü geçen karar vericiler de çok çeşitlidir. Bu da savunuculuk kavramının çok yönlü olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

2.4.1. Sosyal Hizmet ve Savunuculuk

Sosyal hizmet içinde pek çok farklı alt kavramı barındırmaktadır. Bu kavramların sosyal hizmet çalışmalarına ne şekilde yansıdığını bilmenin yararlı olacağı düşünülmektedir. Sosyal hizmet ve savunuculuk arasındaki ilişki de sosyal hizmet uygulamaları açısından değerli bir etmen olarak değerlendirilmektedir.

Sosyal hizmet uzmanları, sosyal sistemlerin, politikaların, uygulamaların ve programların farklı kültürlerden müracaatçılar ve müracaatçı toplulukları üzerindeki etkisini gözlemlemeli müracaatçı adına ve mümkün olduğunda müracaatçı ile birlikte savunuculuk faaliyetleri yürütmelidir.

Sosyal hizmet uzmanları için savunuculuk onları diğer mesleklerden ayıran temel uygulamalardandır. Yalnızca güncel politikaları değil, bu politikaların oluşma süreçlerini ve etkileyen etmenleri bilmek de önemlidir. Bu bilgiler ışığında sosyal hizmet uzmanları gerekli savunuculuk faaliyetlerini yürütür. Bu nedenle çalıştıkları

kurumlar ve uygulamaların yapısı farklılaşsa bile savunuculuğun ilkelerini ve uygulama biçimlerini her sosyal hizmet uzmanının bilmesi ve çalışmalarında uygulaması beklenmektedir (76).

Savunuculuk faaliyetlerinin kendi içinde çeşitleri vardır. Genelde müracaatçı kitlesinin büyüklüğüne göre savunuculuk türleri ortaya çıkmıştır. Bir kişiyi, aileyi ya da küçük bir grubun hakları için mücadele vermek vaka savunuculuğu olarak adlandırılmaktadır (75). Yerel ya da merkezdeki herhangi bir politik aktörü boykot, protesto ya da politika yapıcılarla iyi ilişkiler geliştirerek güncel politikayı etkileme girişimleri politika savunuculuğu olarak adlandırılmaktadır (77). Kimi faaliyetlerde doğrudan bir etkileme hedefi olmadan politik iklimi dışardan etkilemek hedeflenmektedir (78). Bu süreçte yalnızca dıştan müdahalelerle değil kamu yetkilileri ile bir araya gelerek, politikayı etkileme sürecinde iş birliği içinde çalışarak içten etkileme taktiği ile de savunuculuk faaliyetleri yürütülmektedir (79). Ayrıca yalnızca iş birliği içinde uyumlu çalışma taktiği değil daha agresif eylemleri içeren savunuculuk faaliyetler de kullanılabilmektedir (78).

Sosyal hizmet uzmanı müracaatçı ile çalışırken müracaatçının kendisi ile ilgili kararlarda uzmandan daha yetkin olduğunu çünkü kendi değerlerine ve isteklerine uzmandan daha hâkim olduğunu kabul eder (80). Bu noktada müracaatçı ile birlikte bir savunuculuk planı geliştirmelidir. Savunuculuk planında sorunun tanımlanması, kime karşı savunuculuk yapılacağına belirlenmesi, zamanlamanın iyi yapılması, ne yapılacağına açık olması, verilerin uygun toplanması ve hedef kitlenin savunucunun fikrini iyi anlaması önemlidir (76).

Savunuculuk planını gerçekleştirirken sosyal hizmet uzmanlarının sahip olması gereken sosyal adalet savunuculuğu becerileri vardır. Bunlar: İş birliği içinde çalışma, sosyal ve siyasal savunuculuk yapma, müracaatçıyı güçlendirme, müracaatçı ve toplum savunuculuğunu üstlenmektir (81). Savunuculuk faaliyetlerinde kullanılan savunuculuk aktiviteleri şunlardır (75):

1. Daha iyi hizmetler için mücadele
2. Müracaatçıların haklarının artırılması için sistemleri zorlama
3. Kurumlarla müzakere etmek
4. Karar vericilere dezavantajlı grupların sorunları ile ilgili delil sunmak

5. Politika yapıcılarla iyi ilişkiler içinde olmak
6. Dava açmak veya yasal yollara başvurmak
7. Bir müracaatçıyı idari bir duruşmada savunma
8. Diğer kurumlarda yönetsel kural oluşturma süreçlerine katılma
9. Bir problemi çözmek için müracaatçılara savunuculuk becerilerini öğretmek
10. Müracaatçıları hakları konusunda bilgilendirmek
11. Bir konuda halkı bilgilendirmek
12. Diğer kurumların performansını izlemek
13. Sorun araştırması ve analizi yapmak
14. Koalisyonlar organize etmek
15. Bir konu ile ilgili medyayı etkileme
16. Kurucu, yapıcı desteği harekete geçirmek
17. Politik kampanyalar yürütmek

Sıralanan savunuculuk faaliyetlerinin çok çeşitli olduğu görülmektedir. Savunuculuk faaliyeti yürüten kişi kimi zaman dava açma, politik kampanyalar yürütme, sistemleri zorlama yoluyla değişimi tetiklemekte iken kimi zaman iş birliği kurma, müzakere etme, müracaatçıyı bilinçlendirme yoluyla değişim için birlikte çalışmayı teşvik etmektedir. O halde savunuculuk faaliyeti denince akla yalnızca bir grubun, kurumun ya da kişinin karşısında yer almak değil yeri geldiğinde o grup, kurum ya da kişiyle birlikte çalışmak da anlaşılmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarından savunuculuk yapılan konunun ihtiyacı olan yönetime göre faaliyet yürütme becerisine sahip olması beklendiği yorumu yapılabilmektedir.

2.5. Sosyal Adalet Savunuculuğu

Sosyal adalet savunuculuğu kavramı içinde iki büyük kavramı barındırmaktadır: sosyal adalet ve savunuculuk. Önceki bölümlerde sosyal adalet ve savunuculuk kavramları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Amaç bu kavramların sosyal adalet savunuculuğunun ne olduğunu anlamamıza yardımcı olmasıdır. Sosyal adalet savunuculuğu ile ilgili bilinmesi gereken her şey bu kavramların içinde yer almaktadır.

Sosyal adalet tüm bireyler ve gruplar için eşit hak ve fırsatın sağlanması olarak tanımlanmaktadır (82). Sosyal adaletin gerçekleştirilebilmesi için bireyleri, grupları, toplumları ve sistemleri etkileyen baskının da ortadan kaldırılması gerekmektedir (83). Savunuculuk faaliyetleri bu noktada kamuoyunu etkileme, politika değişimini başlatma, sorunlar için çözüm sunma, sistemi izleme ve geri bildirim verme yolu ile sosyal adaleti sağlamak için çalışmalar yürütmektedir (84). Sosyal adaleti sağlamak için yürütülen bu çok çeşitli faaliyetler sosyal adalet savunuculuğunun temelini oluşturmaktadır.

2.5.1. Sosyal Hizmet ve Sosyal Adalet Savunuculuğu

Mikro, mezzo ve makro uygulamalarının tamamı, sosyal hizmet uzmanlarının çalıştıkları kişiler ve toplumda sosyal adaleti geliştirme sorumluluğu kapsamında gerçekleştirilmektedir. IFSW'nin etik kurallarına göre sosyal hizmet uzmanları sosyal adaleti geliştirme sorumluluğunu üstlenerek her türlü negatif ayrımcılıkla mücadele eder. Farklılıkları tanır ve saygı duyarlar. Kaynakların eşit dağılımını sağlama noktasında çalışmalar yürütür, adaletsiz politika ve uygulamalarla mücadele ederler. Ayrıca toplumdaki her türlü dışlama ve etiketleme davranışıyla mücadele ederek kapsayıcı bir toplum oluşturmak için diğer paydaşlarla iş birliği içinde çalışmalar yürütürler (2). Sosyal hizmet uzmanları özel sektörde, kamu sektöründe ve sivil toplum kuruluşlarında mesleki çalışmalar yürüttükleri için paydaşları çalıştıkları kurumlar ve toplumun kendisidir (85). Sosyal hizmet uzmanları sosyal adaleti sağlama sürecinde sosyal değişimi sağlamayı hedefleyen birer aktivist görevi üstlenmektedirler (1).

Sheafor ve Horejisi kitabında her sosyal hizmet uzmanı idealisttir der. Bu idealistlik her bireyin eşit hak ve fırsatlara sahip olduğu, kendini gerçekleştirmesinin önündeki engellerin toplum tarafından kendiliğinden kaldırıldığı bir düzene olan inançtan kaynaklanmaktadır. Bu inanç doğrultusunda sosyal hizmet uzmanları sosyal adaleti sağlamak için savunuculuk çalışmaları yürütür (15).

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ilk maddesi tüm insanlar hür ve eşit doğmuştur der. Devam eden maddelerde yaşama hakkından, görüş ve ifade özgürlüğünden, eğitim hakkından, herkesin yasalar önünde eşit olduğundan

bahseder (86). Bu haklardan yola çıkarak sosyal hizmet uzmanları sosyal adaleti gerçekleştirmek için çalışmalar yürütürler. Bu çalışmalarda amaç insanların eşit fırsatlara sahip olduğu ve içinde bulunduğu bireyleri destekleyerek güçlendiren bir toplum oluşturmaktır. Sosyal hizmet uzmanları içinde bulundukları toplumda olumlu dönüşümler oluşturmak için politika yapıcıları, toplum liderlerini, yöneticileri etkileyerek kanunları ve kurumları dönüştürmeyi hedefleyebilir (15). Bu değişimi doğrudan bireyle ve toplumla çalışma, denetim, danışma, yönetim, politika geliştirme, araştırma ve uygulama yoluyla sağlayabilir (6).

Dezavantajlı grupların hayatını kolaylaştıracak kanunların çıkarılmasında, kararların alınmasında dolayısıyla sosyal adaletin sağlanmasında yerel ve merkezi yöneticilerin rolü çok büyüktür. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanları hizmet ettiği grubun sorunları ile ilgili karar vericileri etkileme çalışmaları yürütür. Bu çalışmaları yürütürken güvenilir ve istikrarlı bir tablo çizmek önemlidir (87). Bu güveni sağlamak için savunuculuk yapmadan önce sorunu analiz etmek ve açık bir şekilde belirlemek gerekir (20). Sosyal adalet savunuculuğu bir süreçtir. Sürecin en etkili şekilde sürdürülebilmesi için üzerinde çalışılan sorunun ana kaynağının ve olası sonuçlarının iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Böylelikle sosyal adalet savunuculuğunda karşılaşılabilecek güçlüklerin en aza indirgenebileceği düşünülmektedir.

2.5.2. Sosyal Adalet Savunuculuğu Yaparken Karşılaşılan Güçlükler

Sosyal adalet savunuculuğu gerçekleştirilirken pek çok içsel ve dışsal güçlüklerle karşılaşılabilir. Bazı güçlükler kurum ile ilgili, bazı güçlükler uygulayıcı ile ilgili bazı güçlükler ise kanunlar ve kurallar ile ilgili olabilir. Sosyal adalet savunuculuğu yaparken karşılaşılan bu güçlüklerin neler olduğunu bilmenin güçlükleri aşma noktasında önemli bir adım olacağı düşünülmektedir.

Sosyal adalet ile ilgili tanımlarda sosyal adaletin bireysel ve toplumsal bazda sağlanmasından bahsettik. Ancak sosyal adaletin toplumsal boyutta uygulanması noktasında dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Toplumda adaletin sağlanması çok önemli olmakla birlikte bu sağlanırken bireylerin hak ve saygınlıklarının çiğnenmemesi de aynı derecede önemlidir. Yapılan tüm çalışmalarda bu temel değere dikkat edilmelidir (66).

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet için çalışırken karşılaştığı pek çok güçlük vardır. Güçlüklerin ne olduğunu tartışmadan önce şunu unutmamak gerekir ki iyi niyetle yapılan bazı eylemler bile adaletsiz sonuçlar doğurabilir (69). Yani uzmanların karşılaştığı ilk güçlük sosyal adaleti sağlama sürecinin tam da kendisi olabilmektedir. Bu durumla mücadele etmenin en iyi yolu profesyonelce koordineli edilmiş bu süreci başından sonuna büyük bir dikkat ve titizlikle yürütmek, olumlu ve olumsuz muhtemel etkilerin öngörülmesi amacıyla gerekli risk analizlerinin gerçekleştirilmesidir (20).

Devlet politikasındaki sosyal hizmet uygulamaları güncel olaylara, krizlere ve siyasi yönelime göre değişebilmektedir (26). Bu da topluma hizmet veren sosyal hizmet uzmanlarının yaptığı çalışmaları bazen olumlu bazen ise olumsuz etkilemektedir. Bu durumda sabit bir topluma hizmet anlayışı ve uygulamasının var olmadığını kabul ederiz.

Sosyal hizmet uzmanları faaliyetlerini yürütürken uygulamalarını çalıştığı kurumun hizmet politikasına ve kanunun kendisine sağladığı haklar çerçevesinde savunuculuk faaliyetleri yürütür (72). Hizmet politikasının ya da kişinin durumunun değişmesi ile kişilere yardım verilmesini sağlayan uygunluk kriterleri de değişebilir. Bu da bir ay önce hizmet verdiğiniz bir kişiye bir ay sonra hizmet verememeniz anlamına gelebilir (76). Engelli bireylere yönelik 2022 sayılı kanun çerçevesinde sağlanan ekonomik desteklere ulaşmanın şartlarından biri kişinin engel oranının %40 ve üzeri ve ağır engelli olmasıdır (88). Örneğin kişinin engellilik oranı bir önceki raporda %40 ve üzeri iken bir sonraki raporda %38 çıkarsa artık ekonomik destekten faydalanamaz. Kişinin ihtiyaç durumu değişmese bile oranın değişmesi kişiyi bu desteklerden mahrum bırakır. Burada sosyal hizmet uzmanı kanunların kendisine çizdiği sınırlar nedeniyle ihtiyaç hali devam etmesine karşın gerekli hizmeti müracaatçıya ulaştıramaz.

Türkiye’de sosyal hizmet uzmanları bireylerin sorunlarla baş edebilme kapasitelerini artırmaya yardımcı finansal ve hukuki desteğe yeterli derecede sahip değildir. Dolayısıyla bireylerle ve toplumla çalışırken ihtiyaç duyduğu desteğe her zaman ulaşamamaktadır (14). Bu desteğe ulaşsa bile elde var olan sınırlı kaynakların yönetimi de uzmanın elinde değildir. Bu kaynakların dağılımı güncel siyasi politikaya ve kurumun tavrına göre değişebilir (72).

Pek çok kurum içinde bürokrasiyi barındırır. Bürokrasi sosyal hizmet uzmanlarının esnek çalışmasına imkân vermeyecek kurallar ağıyla örülüdür. Sosyal hizmet uzmanları bürokrasinin var olduğu kurumlarda bürokrasinin yapısı nedeniyle doğal olarak güçlüklerle karşılaşmaktadır (4). Kurum içi bürokrasiden kaynaklanan bu içsel sorunlar da karşılaşılan güçlükler arasında değerlendirilebilir.

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet için çalışırken çalışmalarını dışarıdan bir elmiş gibi yürütmeleri mümkün değildir. Çünkü sosyal hizmet uzmanları gerek çalıştıkları kurumlar aracılığıyla gerek iş birliği içinde oldukları kurumlar aracılığıyla politik ve ekonomik yapının içinde yer almaktadırlar. Sosyal hizmet uzmanları bu kurumların kendilerine izin verdiği ölçüde eleştirel bir yaklaşım getirebilmekte, sınırlamalar ile karşı karşıya kalmaktadır. Kurumlar genelde hak arama amaçlı dahi olsa kendi bünyesinde çalışan uzmanın müracaatçıları kuruma karşı örgütlemesine müsamaha göstermemektedir (71). Bu da sosyal adalet savunuculuğunu üstlenme noktasında sosyal hizmet uzmanları için ciddi bir engel oluşturmaktadır. Çünkü savunuculuk faaliyetleri bazen içinde bulundukları sisteme karşı bazense dışında kaldıkları sisteme karşı olmaktadır.

Sosyal hizmet çok geniş bir yelpazede çalışmalar yürütmektedir. Bu da bazen sosyal hizmet uzmanında mesleki sapmaya sebep olabilir. *Mesleki sapma* kişinin kendi mesleği dışında başka bir meslek grubunun iş tanımında yer alan işleri yapması olarak tanımlanmaktadır. Bunun örneklerini meslek yaşamında görmek olağandır. Çünkü insanı odağına alan mesleklerdeki sınırlar kesin değildir ve sınırların karışması doğaldır. Bazen bir sosyal hizmet uzmanı savunuculuk faaliyetleri yürütürken kendisini bir psikoloğun yerine koyabilir ve o yönde bir uygulama yürütebilir. Bazen de kendisini bir avukatın yapması gereken işleri yaparken bulabilir (15). Bu hizmet verilen kitlenin sorunlarının çözümünde süreci sekteye uğratabilecek bir durumdur. Sosyal bilimlerin net olmayan sınırları göz önüne alındığında sıklıkla karşılaşılabilecek bir güçlük olduğu düşünülmektedir.

Sosyal adalet savunuculuğu yaparken karşılaşılan güçlüklerden biri de etik ikilemlerdir. Bireyle çalışırken, toplumla çalışırken, sosyal adaleti sağlama sürecinde etik ikilemler her zaman olacak ve aşılması gereken bir güçlük olarak sosyal hizmet uzmanının karşısına çıkacaktır (89). Bir sosyal hizmet uzmanı için vakayı ele alırken izlenecek yol her zaman çok net olmayabilir. Uzman inandığı değerlerle çatışacağı bir müdahale planı

uygulamak durumunda kalabilir. Sosyal hizmet uzmanının bir başka kurumla ya da sistemle değil kendisi ile çatışması ise en büyük güçlüklerden biri olabilmektedir.

Sosyal hizmet uzmanları meslek yaşamlarında sayılamayacak pek çok güçlükle karşılaşmaktadırlar. Bu bölümde sıklıkla yaşanıldığı düşünülen durumlara yer verilmiştir. Sayılan güçlükler incelendiğinde sosyal adalet savunuculuğu yapmanın çok da kolay olmadığı görülmektedir. Bu güçlükleri aşmanın yolunun sosyal hizmet mesleğini sevmek, anlamak, öğrenmek ve en iyi şekilde uygulamak olduğu düşünülmektedir. Bu hislere ve becerilere sahip sosyal hizmet uzmanlarının etkili bir sosyal adalet savunucusu olacağına inanılmaktadır.

2.5.3. Kamu Kurum ve Kuruluşları ve Sivil Toplum Kuruluşlarında Sosyal Adalet Savunuculuğunun Geliştirilmesinde Sosyal Hizmetin Önemi

Sosyal adalet hiç şüphesiz yalnızca sosyal hizmet mesleğinin çalışma alanında bulunmamaktadır. Pek çok meslek kendi teori ve uygulamaları ile sosyal adaletin sağlanmasına hizmet edebilir. Ancak çalışmanın ilk bölümlerinde verilen sosyal hizmet tanımında sosyal adaleti sağlamanın sosyal hizmet için nihai hedef olduğu belirtilmişti. Bu bağlamda sosyal hizmet sosyal adaleti sağlama noktasında kendisine önemli bir misyon yüklemektedir.

Sosyal hizmet toplumdaki dezavantajlı gruplara kendilerini sosyal, psikolojik ve fiziksel yönden geliştirmeleri için fırsat oluşturmayı hedefler (26). Bu fırsatları oluşturmak sosyal adaleti sağlamanın bir adımıdır. Dolayısıyla toplum için ve toplum ile çalışılan her alanda sosyal adalet savunuculuğunu geliştirmek de sosyal hizmetin hedeflerinden biridir.

Günümüzde sosyal hizmet sadece dezavantajlı gruplara hizmet vermekle sınırlı dar bir uygulama alanından daha fazlasına sahiptir. Sosyal adaleti sağlama, refah seviyesini yükseltme ve eşitsizliklerle mücadele başta olmak üzere pek çok makro düzeyde değişimi hedefleyen amaçlara sahiptir (26). Sosyal hizmetin toplumların refah seviyesini yükseltme hedefi, sosyal hizmeti sosyal adaleti sağlama noktasında güçlü bir yere getirmektedir.

Sosyal hizmet çalışmalarında kaynağın büyük çoğunlukla yerel ve merkezi hükümetten sağlanması sebebiyle sosyal hizmet mesleğİ geçmişten günümüze devlet kurumları ile yakın bir ilişki içinde olmuştur. Bu durumda ister sivil toplumda yapılan ister kamuda yapılan sosyal adalet savunuculuğİ çalışmalarında yerel ve merkezi kurumlarla iş birliğı çok önemli bir yere sahip olmaktadır (72). İşbirliğinin etkili yürütölmesi şüphesiz sosyal adalet savunuculuğİ çalışmalarını da olumlu yönde etkiler.

Sosyal hizmet uzmanları doğru ve yerinde uygulamalar ile sosyal ve ekonomik politikanın geliştirilmesine çok yönlü ve etkili bir katkı sağlayabilir. Sosyal hizmet uzmanları sahip oldukları profesyonel becerileri ve kaynakları kamuda, sivil toplum kuruluşlarında ve özel sektörde yaptıkları çalışmalarda kullanarak problemlerin çözümünde rol oynayabilir (90). Sosyal hizmet uzmanının sahip olduğı becerilerin sosyal adaletin geliştirilmesinde bu denli rol alması, sosyal hizmetin bu alandaki etkisini de ortaya çıkarmaktadır. Sosyal hizmetin sosyal adalet savunuculuğİ alanındaki etkisini hedefleri, teorileri ve uygulamaları büyük ölçüde etkilemektedir. Sosyal hizmet değeri doğrultusunda hizmet veren sosyal hizmet uzmanları sosyal adalet savunuculuğİ noktasında önemli bir rol üstlenmektedir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel tekniklerle ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin ölçüldüğü araştırma modelidir. Bu ilişki değişkenler arasında korelasyon veya karşılaştırmaya bakılarak ortaya konmaya çalışılır (91).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmada seçkisiz olmayan örneklem yöntemlerinden amaçsal örneklem kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme belli ölçütleri karşılayan bir çalışma grubu ile çalışılmak istendiğinde kullanılan ve derinlemesine araştırma yapılmasına olanak sağlayan bir örnekleme yaklaşımıdır (92). Bu araştırmada kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları ile çalışılmıştır.

Araştırmanın evreni kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarından oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma evrenini Ankara ilinde kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları oluşturmaktadır. Örneklem, çalışma evreninden seçilen ve çalışmaya gönüllü katılım sağlayan 100 sosyal hizmet uzmanından oluşmaktadır.

Sosyal hizmet uzmanlarına Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'nden ve Türkiye Kızılay Derneği'nden alınan izinler aracılığı ile ulaşılmıştır. Çalışmaya gönüllü katılım sağlayan sosyal hizmet uzmanlarının bağlı bulundukları kurumlara ilişkin bilgilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 3.1. Sosyal hizmet uzmanlarının bağlı bulunduğu kurumlara ilişkin bilgiler.

Sosyal Hizmet Uzmanlarının Bağlı Bulunduğu Kurum	Ulaşılan Sosyal Hizmet Uzmanı Sayısı
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	20
Sağlık Bakanlığı	17
Kızılay	18
Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği	6
İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi Derneği	4
Türkiye Kalkınma Vakfı	2
Adalet Bakanlığı	2
Göçmen Hakları ve Sosyal Uyum Derneği	2
Anne Çocuk Eğitim Vakfı	1
Yeryüzü Doktorları Derneği	4
Pozitif Yaşam Derneği	1
Yeşilay	1
İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı	1
Kamu Kurum ve Kuruluşu- Kurum ismi belirtilmemiş	13
Sivil Toplum Kuruluşu- Kurum ismi belirtilmemiş	8
Toplam	100

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma yöntemi nicel olup, araştırmada veri toplama aracı olarak katılımcılara ilişkin tanıtıcı bilgilerin, katılımcıların mesleki faaliyetlerine ve sosyal adalet savunuculuğu faaliyetlerine ilişkin bilgilerin toplandığı anket formu; katılımcıların sosyal adalet savunuculuk düzeylerini ölçmeyi sağlayan Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1. Anket Formu

Anket formu “Tanıtıcı Bilgiler, Mesleki Faaliyetlere İlişkin Bilgiler, Sosyal Adalet Savunuculuğu Faaliyetlerine İlişkin Bilgiler” isimli üç ana bölümden oluşmaktadır. Tanıtıcı bilgiler bölümünde 5, mesleki faaliyetlere ilişkin bilgiler bölümünde 15 ve sosyal adalet savunuculuğu faaliyetlerine ilişkin bilgiler bölümünde 12 olmak üzere anket formunda toplamda 32 soru bulunmaktadır.

3.3.2. Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği

Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği Dean tarafından 2009 yılında geliştirilmiş ve 2014 yılında Serpen, Duyan ve Aldoğan tarafından uyarlama çalışması gerçekleştirilmiştir (81, 93). Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği meslek

elemanlarının sosyal adalet savunuculuğu için gerekli beceri ve yetkinliklerini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır.

Orijinalinde 43 maddeden oluşan ölçek Türkçeye uyarlama çalışması sonucu 41 maddeden oluşan son halini almıştır. Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği İşbirlikçi Hareket, Müracaatçının Güçlendirilmesi, Sosyal/Politik Savunuculuk ve Müracaatçı Toplum Savunuculuğu alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Orijinal ölçekte 4, 6, 11, 16, 17, 38, 39 ve 41 numaralı maddeler ters kodlanmıştır. Ölçekte maddelere verilen yanıtlarda 1 en düşük 7 en yüksek değeri ifade etmektedir. Ölçeğe göre toplam puan arttıkça sosyal adalet savunuculuk düzeyi/yetkinliği artmaktadır.

Ölçeğin uyarlama çalışmasında cronbach alpha katsayısı Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği için 0.92; İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği için 0.89; Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği için 0.76; Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği için 0.79; Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği için 0.71 olarak bulunmuştur.

Bu araştırmada da güvenilirliği belirlemek amacıyla iç tutarlılık analizi yapılmıştır. Buna göre Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği için cronbach alpha katsayısı 0.90; İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği için 0.89; Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği için 0.78; Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği için 0.70; Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği için 0.51 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplama araçları, araştırmacı tarafından katılımcılara yüz yüze görüşme tekniği ve e-posta aracılığıyla uygulanmıştır. Veriler Aralık 2019 ile Şubat 2020 tarihleri arasında toplanmıştır.

Elden edilen veriler bilgisayar ortamında, SPSS 22 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Veriler analiz edilirken bağımsız örneklem t-testi, ilişkisiz örneklem için tek yönlü ANOVA analizi, Post-hoc analizi ve korelasyon analizi yapılmıştır.

3.5. Etik ve İzinler

Çalışma için Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (AYBÜ) Etik Kurulu'ndan veri toplama ve araştırma için etik kurul izni alınmıştır (EK-1).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nden araştırma ve veri toplama için izin alınmıştır (EK-2).

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi'nden derneğe üye olan sosyal hizmet uzmanları ile çalışılabileceğine dair izin alınmıştır (EK-3).

Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü'nden Kızılay'da çalışan sosyal hizmet uzmanları ile anket çalışması yapılabileceğine dair izin alınmıştır (EK-4).

Ankete katılım gönüllülük esasına dayalı olup tüm katılımcılara konu ile ilgili bilgilendirilmiş onam yazısı sunulmuştur (EK-5).

4. BULGULAR

Ankete toplamda 110 katılımcı katılmıştır. Katılımcı verilerinden uç değerler çıkarılmıştır. Bunun sonucunda toplamda 100 katılımcının veri analizi yapılmıştır.

4.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Tanıtıcı Bilgilerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde sosyal hizmet uzmanlarının anket formu tanıtıcı bilgiler bölümünde verdikleri bilgilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.1. Sosyal hizmet uzmanlarının tanıtıcı bilgilerine ilişkin bulgular.

Özellikler	Sayı(N)	Oran(%)
Cinsiyet		
Kadın	71	71
Erkek	29	29
Yaş		
26 ve altı	64	64
27-32	25	25
33 ve üstü	11	11
Medeni Durum		
Evli	25	25
Bekar	74	74
Diğer	1	1
Çocuk Sayısı		
0 (Çocuk Yok)	86	86
1 çocuk	6	6
2 veya daha fazla çocuk	8	8
Eğitim Durumu		
Ön lisans	0	0
Lisans	78	78
Yüksek Lisans	20	20
Doktora	2	2
Toplam	100	100

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyet dağılımlarına bakıldığında %71'inin kadın ve %29'unun erkek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yaş dağılımlarında yarısından fazlasını (%64) 26 yaş ve altı, dörtte biri (%25) 27-32 yaş arası ve kalanının (%11) 33 yaş ve üstü olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş ortalaması 27,59 iken katılımcılar arasında en düşük yaş 22 en yüksek yaş 50'dir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının neredeyse dörtte üçü (%74) bekar, dörtte biri evli (%25) ve yalnızca %1'i ise boşanmış olduğunu belirtmektedir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının büyük çoğunluğunun (%86) hiç çocuğu yokken, %8'inin 2 veya daha fazla çocuğu ve %6'sının yalnızca 1 çocuğu bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çoğunluğu (%78) lisans programından, %20'si yüksek lisans programından ve %2'si doktora programından mezun olduğunu belirtmektedir.

4.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mesleki Faaliyetlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde sosyal hizmet uzmanlarının anket formu mesleki faaliyete ilişkin bilgiler bölümünde verdikleri bilgilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.2. Sosyal hizmet bölümünü kendi isteğiyle tercih etme, mesleği icra etmekten memnun olma ve yaptığı işten doyum alma durumuna ilişkin bulgular.

	Evet		Kararsızım		Hayır		Toplam
	Sayı (N)	Oran (%)	Sayı (N)	Oran (%)	Sayı (N)	Oran (%)	
Sosyal Hizmet Bölümü'nü kendi isteğinizle mi tercih ettiniz?	90	90	6	6	4	4	100
Mesleğinizi icra etmekten memnunuz musunuz?	91	91	4	4	5	5	100
Yaptığınız işten doyum aldığınızı düşünüyor musunuz?	64	64	26	26	10	10	100

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet bölümünü kendi isteğiyle tercih edip etmediği sorusuna büyük çoğunluğu (%90) kendi isteğiyle tercih ettiğini, %6'sı bu konuda kararsız olduğunu ve %4'ü kendi isteğiyle tercih etmediğini belirtmektedir.

Katılımcıların mesleğini icra etmekten memnun olup olmadığı sorusuna büyük çoğunluğu (%91) mesleğini icra etmekten memnun olduğunu, %5'i memnun olmadığını ve %4'ü bu konuda kararsız olduğunu belirtmektedir.

Katılımcıların yaptığı işten doyum aldığını düşünüp düşünmediği sorusuna yarısından fazlası (%64) yaptığı işten doyum aldığını düşündüğünü, %26'sı bu konuda kararsız olduğunu ve %10'u yaptığı işten doyum aldığını düşünmediğini belirtmektedir.

Tablo 4.3. Kamu kurum ve kuruluşu ile sivil toplum kuruluşunda çalışma durumuna ilişkin bulgular.

Özellikler	Sayı(N)	Oran(%)
Şu an Görev Yaptığı Kurum veya Kuruluş		
Kamu Kurum ve Kuruluşu	51	51
Sivil Toplum Kuruluşu	49	49
Toplam	100	100

Katılımcıların %51'i kamu kurum ve kuruluşunda ve %49'u sivil toplum kuruluşunda görev yaptığını belirtmektedir.

Tablo 4.4. Toplam Çalışma Süresine ilişkin bulgular.

Özellikler	Sayı(N)	Oran(%)
Meslekte Kaçınıcı Yılı/Toplam Çalışma Süresi		
48 ay ve altı	78	78
49-113 ay arası	13	13
114 ay ve üstü	9	9
Toplam	100	100

Katılımcıların toplam çalışma süresi sürekli veri olarak toplanmış daha sonra gruplandırılmıştır. Katılımcıların %78'i 48 ay ve altı, %13'ü 49-113 ay arası, %9'u ise 114 ay ve üzeri çalışma süresine sahiptir. Katılımcıların toplam çalışma süresi ortalama 49,51 ay iken en az çalışma süresinin 2 ay en çok çalışma süresinin 300 ay olduğu görülmektedir.

Tablo 4.5. Çalışılan sosyal hizmet alanına ilişkin bulgular.

Özellikler	Sayı(N)	Oran(%)
Halen Çalışılan Sosyal Hizmet Alanı		
Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk	15	15
Engelli	3	3
Yaşlı	0	0
Kadın	2	2
Aile	8	8
Göç	41	41
Sağlık	9	9
Hepsi	11	11
Diğer	11	11
Toplam	100	100

Katılımcıların %41'i göç, %15'i korunmaya ihtiyacı olan çocuk, %11'i listede yer alan tüm alanlarda, %11'i listede yer almayan bir alanda, %9'u sağlık, %8'i aile, %3'ü engelli ve %2'si kadın alanında çalıştığını belirtmektedir.

Tablo 4.6. Çalışılan müracaatçı yaş grubuna ilişkin bulgular.

Özellikler	Sayı(N)	Oran(%)
Mevcut Durumunda Çalışılan Müracaatçı Yaş Grubu		
Çocuk	18	18
Genç	10	10
Orta Yaşlı	20	20
Yaşlı	2	2
Hepsi	49	49
Diğer	1	1
Toplam	100	100

Katılımcıların neredeyse yarısı (%49) listede belirtilen tüm yaş grupları ile, %20'si orta yaşlı, %18'i çocuk, %10'u genç, %2'si yaşlı ve %1'i listede yer almayan bir yaş grubuyla çalıştığını belirtmektedir.

Tablo 4.7. Hem kamu hem sivil toplum kuruluşunda çalışma durumuna ilişkin bulgular.

	Evet		Hayır		
	Sayı (N)	Oran (%)	Sayı (N)	Oran (%)	Toplam
Hem kamu hem sivil toplum kuruluşunda çalışma deneyiminiz oldu mu?	22	22	78	78	100

Sosyal hizmet uzmanlarının %22'si hem kamu hem sivil toplum kurum ve kuruluşunda çalışma deneyimi olduğunu belirtmektedir.

Kamuda çalışma deneyimi olan sosyal hizmet uzmanları arasında çalışma süresi en çok 288 ay (24 yıl), sivil toplumda çalışma deneyimi olan sosyal hizmet uzmanları arasında çalışma süresi ise en çok 96 ay (8 yıl) olarak görülmektedir.

Tablo 4.8. Bir STK'ya üye olma, gönüllü çalışmalar yapma ve savunuculuk eğitimi alma durumuna ilişkin bulgular.

	Evet		Hayır		Toplam
	Sayı (N)	Oran (%)	Sayı (N)	Oran (%)	
Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?	45	45	55	55	100
Herhangi bir sivil toplum kuruluşunda gönüllü çalışmalar yaptınız mı?	67	67	33	33	100
Üniversitede aldığınız eğitim dışında savunuculuk ile ilgili bir eğitim aldınız mı?	40	40	60	60	100

Katılımcıların %55'i herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye iken %45'i bir sivil toplum kuruluşuna üye değildir.

Katılımcıların %67'si bir sivil toplum kuruluşunda gönüllü çalışmalar yaptığını belirtirken %33'ü herhangi bir gönüllü çalışma yapmadığını belirtmektedir.

Katılımcıların %60'ı üniversite dışında bir savunuculuk eğitimi almadığını belirtirken, %40'ı üniversite eğitimi dışında bir savunuculuk eğitimi aldığını belirtmektedir.

Tablo 4.9. Çalışılan kurum/kuruluşun hiyerarşik bir yapısı olma durumuna ilişkin bulgular.

	Evet		Kararsızım		Hayır		Toplam
	Sayı (N)	Oran (%)	Sayı (N)	Oran (%)	Sayı (N)	Oran (%)	
Çalıştığınız kurum/kuruluşun hiyerarşik bir yapısı var mıdır?	86	86	9	9	5	5	100

Katılımcıların çok büyük çoğunluğu (%86) çalıştığı kurumun hiyerarşik bir yapısı olduğunu, %9'u bu konuda kararsız olduğunu ve %5'i çalıştığı kurumun hiyerarşik bir yapısı olmadığını belirtmektedir.

Tablo 4.10. Ortalama maaşa ilişkin bulgular.

Özellikler	Sayı(N)	Oran(%)
Yapılan işten alınan ortalama maaş		
2400 TL ve altı	7	7
2401-4700 TL	61	61
4701 TL ve üstü	32	32
Toplam	100	100

Ankete katılanların maaş ortalaması 4787 TL olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların %61'i 2401-4700 TL arası, %32'si 4701 TL ve üstü ve %7'si yaptığı işten 2400 TL ve altı maaş aldığını belirtmektedir. Maaşa ilişkin veriler asgari ücretin altında alanlar, asgari ücret ile katılımcıların maaş ortalaması arasında ücret alanlar ve katılımcıların maaş ortalamasının üstünde ücret alanlar şeklinde kategorize edilmiştir.

Tablo 4.11. Maaşı yeterli bulma durumuna ilişkin bulgular.

	Evet		Kararsızım		Hayır		Toplam
	Sayı (N)	Oran (%)	Sayı (N)	Oran (%)	Sayı (N)	Oran (%)	
Maaşınızı yeterli buluyor musunuz?	43	43	16	16	41	41	100

Ankete katılım sağlayan sosyal hizmet uzmanlarının %43'ü aldığı maaşı yeterli bulurken, %41'i aldığı maaşı yeterli bulmadığını ve %16'sı bu konuda kararsız olduğunu belirtmektedir.

4.3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Faaliyetlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde sosyal hizmet uzmanlarının anket formu sosyal adalet savunuculuğu faaliyetleri bölümünde verdikleri bilgilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.12. Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu faaliyetlerine ilişkin bulgular.

	Evet		Kararsızım		Hayır		Toplam
	Sayı (N)	Oran (%)	Sayı (N)	Oran (%)	Sayı (N)	Oran (%)	
Toplumdaki bireylere kaynaklara erişimde fırsat eşitliğinin sağlanmasının sosyal adaleti sağlama kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?	89	89	2	2	9	9	100
Çalıştığınız kurum/kuruluşun, müracaatçınıza adına gerçekleştirdiğiniz savunuculuk faaliyetlerini desteklediğini düşünüyor musunuz?	66	66	24	24	10	10	100
Sosyal adalet savunuculuğu faaliyetlerinin sosyal hizmet uygulamalarında yürütülmesi gerektiği düşüncesine katılıyor musunuz?	100	100	0	0	0	0	100
Müracaatçının güçlendirilmesinin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?	93	93	6	6	1	1	100
Bir topluluk veya grup ile birlikte sistemde var olan sorunların belirlenmesi faaliyetlerinin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?	93	93	5	5	2	2	100
Bir topluluk ve grup ile birlikte mevcut politikaların değişimi için yürütülen faaliyetlerin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?	90	90	8	8	2	2	100
Müracaatçı adına savunuculuk yapmanın sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?	84	84	11	11	5	5	100
Bir topluluk veya grup adına savunuculuk faaliyetleri yürütmenin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?	90	90	7	7	3	3	100
Politik alanda savunuculuk faaliyetleri yürütmenin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?	78	78	15	15	7	7	100
Sosyal hizmet uygulamalarının sosyal adalet ile ilişkili olduğunu düşünüyor musunuz?	96	96	4	4	0	0	100

“Toplumdaki bireylere kaynaklara erişimde fırsat eşitliğinin sağlanmasının sosyal adaleti sağlama kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların çok büyük çoğunluğu (%89) evet, %9’u hayır ve %2’si kararsızım yanıtını vermektedir.

“Çalıştığınız kurum/kuruluşun, müracaatçınıza adına gerçekleştirdiğiniz savunuculuk faaliyetleri desteklediğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların yarısından fazlası (%66) evet, %24’ü kararsızım ve %10’u hayır yanıtını vermektedir.

“Sosyal hizmet uygulamalarının sosyal adalet ile ilişkili olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların neredeyse tamamı (%96) evet ve çok az bir kısmı (%4) kararsızım yanıtını vermektedir. Bu soruya hayır cevabı veren katılımcı bulunmamaktadır.

“Sosyal adalet savunuculuğu faaliyetlerinin sosyal hizmet uygulamalarında yürütülmesi gerektiği düşüncesine katılıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların tamamı evet yanıtını vermektedir.

“Müracaatçının güçlendirilmesinin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların çok büyük çoğunluğu (%93) evet, %6’sı kararsızım ve %1’i hayır yanıtını vermektedir.

“Bir topluluk veya grup ile birlikte sistemde var olan sorunların belirlenmesi faaliyetlerinin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların çok büyük çoğunluğu (%93) evet, %5’i kararsızım ve %2’si hayır yanıtını vermektedir.

“Bir topluluk ve grup ile birlikte mevcut politikaların değişimi için yürütülen faaliyetlerin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğu (%90) evet, %8’i kararsızım ve %2’si hayır yanıtını vermektedir.

“Müracaatçı adına savunuculuk yapmanın sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğu (%84) evet, %11’i kararsızım ve %5’i hayır yanıtını vermektedir.

“Bir topluluk veya grup adına savunuculuk faaliyetleri yürütmenin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğu (%90) evet, %7’si kararsızım ve %3’ü hayır yanıtını vermektedir.

“Politik alanda savunuculuk faaliyetleri yürütmenin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların çoğunluğu (%78) evet, %15’i kararsızım ve %7’si hayır yanıtını vermektedir.

Tablo 4.13. Sosyal adalet savunuculuğu yaparken karşılaşılan güçlüklerle ilişkin bulgular.

	Evet		Hayır		
	Sayı (N)	Oran (%)	Sayı (N)	Oran (%)	Toplam
Yürüttüğünüz mesleki çalışmalarınızda sosyal adalet savunuculuğu yaparken güçlüklerle karşılaşıyor musunuz?	75	75	25	25	100

Sosyal hizmet uzmanlarının büyük çoğunluğu (%75) yürüttüğü mesleki çalışmalarda sosyal adalet savunuculuğu yaparken güçlüklerle karşılaştığını ve %25'i güçlüklerle karşılaşmadığını belirtmektedir.

4.4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Bulgular

Tablo 4.14. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanları betimsel analizi.

Ölçek	Min-Max	Ortalama(X)	Standart Sapma Değeri (SD)
SAS	175-280	223,7900	23,68194
İHÖ	73-119	97,5400	11,29353
MGÖ	41-63	53,6800	5,04301
SSÖ	13-52	32,2600	8,43229
MSÖ	28-49	40,3100	4,59621

Katılımcıların Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği (SAS)'nden alabileceği en düşük puan 41 ve en yüksek puan 287'dir. 41 ve 123 arasındaki puanlar düşük; 124 ve 205 arasındaki puanlar orta; 206 ve 287 arasındaki puanlar yüksek düzeyde sosyal adalet savunuculuğunu ifade etmektedir.

Katılımcıların SAS Ölçeği'nden aldığı en düşük puan 175 ve en yüksek puan 280'dir. Ölçekten alınan puanların ortalaması ise 223,7900'dır. Ölçekte puanlar arttıkça sosyal adalet savunuculuğu düzeyi de artmaktadır.

Katılımcıların İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği (İHÖ)'nden alabileceği en düşük puan 17 ve en yüksek puan 119'dur. Ölçekten alınan puanların ortalaması 97,5400'dur.

Katılımcıların Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği (MGÖ)'nden alabileceği en düşük puan 9 ve en yüksek puan 63'tür. Ölçekten alınan puanların ortalaması 53,6800'dir.

Katılımcıların Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği (SSÖ)'nden alabileceği en düşük puan 8 ve en yüksek puan 56'dır. Ölçekten alınan puanların ortalaması 32,2600'dür.

Katılımcıların Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği (MSÖ)'nden alabileceği en düşük puan 7 ve en yüksek puan 49'dur. Ölçekten alınan puanların ortalaması 40,3100'dür.

Tablo 4.15. Ölçek uygulamalarında elde edilen puanların çarpıklık ve basıklık katsayıları.

Değişkenler	Çarpıklık	Basıklık
Sosyal Adalet Ölçeği	-,011	-,548
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	-,271	-,607
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	-,134	-,038
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	-,071	-,581
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	-,409	-,192

Elde edilen puanların normallik için çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş, değerlerin ± 1.0 arasında kaldığı ve elde edilen puanların normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1.0 olması durumunda puanların normal dağıldığı varsayılmaktadır (92). Buna bağlı olarak verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır.

4.5. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Tanıtıcı Bilgilerinden Elde Edilen Özelliklerine Göre Sosyal Adalet Savunuculuklarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında katılımcıların sosyal adalet savunuculuklarının tanıtıcı bilgilerinden elde edilen özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla bağımsız örneklem t-testi ve ilişkisiz örneklem için tek yönlü

ANOVA analizi yapılmıştır. Anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla ise korelasyon analizi yapılmıştır.

4.5.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının cinsiyete göre bağımsız örneklem t-testi sonuçları Tablo 4.16.'da yer almaktadır.

Tablo 4.16. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanları cinsiyete göre t-testi sonuçları.

Ölçek	Cinsiyet	N	X	S	sd	t	p
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	Kadın	71	225,3944	22,26752	98	1,061	,291
	Erkek	29	219,8621	26,84842			
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	Kadın	71	98,3521	10,82602	98	1,127	,263
	Erkek	29	95,5517	12,33632			
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	Kadın	71	54,1549	4,61565	98	1,482	,141
	Erkek	29	52,5172	5,88958			
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	Kadın	71	31,9718	8,53559	98	-,533	,595
	Erkek	29	32,9655	8,27856			
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	Kadın	71	40,9155	4,58802	98	2,096	,039*
	Erkek	29	38,8276	4,34305			

Tabloya göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları, işbirlikçi hareket alt ölçeği puanları, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği puanları ve sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği puanları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Ancak müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği ortalama puanları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Buna göre kadınların müracaatçı/toplum savunuculukları erkeklerden daha yüksektir.

4.5.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Yaş ile Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği ortalama puanları ve ölçeğin alt boyutlarının ortalama puanlarının yaş ile ilişkisini gösteren korelasyon analizi Tablo 4.17’te yer almaktadır.

Tablo 4.17. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanları yaşa göre korelasyon sonuçları.

Değişken	N	R	p
Yaş Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	100	-,112	,269
Yaş İşbirlikçi Hareket Alt Boyutu	100	-,182	,070
Yaş Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Boyutu	100	-,141	,163
Yaş Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Boyutu	100	,059	,559
Yaş Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Boyutu	100	-,082	,417

Tabloda sosyal adalet savunuculuğu ölçeği ve ölçeğin alt boyutlarının ortalama puanları ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına ilişkin korelasyon analizi gösterilmektedir. Buna göre yaş ile sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği, sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği ortalama puanları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir($p>0.05$).

4.5.3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Yaş Grubuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının yaş grubuna göre Tek Yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.19.’da yer almaktadır.

Tablo 4.18. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.

Ölçek	Yaş Grubu	N	X	S
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	26 ve altı	64	224,0625	23,54251
	27-32	25	227,0000	23,10123
	33 ve üstü	11	214,9091	25,82036
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	26 ve altı	64	98,0469	10,70148
	27-32	25	99,2400	11,34416
	33 ve üstü	11	90,7273	13,13081
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	26 ve altı	64	53,6094	4,92037
	27-32	25	54,8000	5,03322
	33 ve üstü	11	51,5455	5,50207
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	26 ve altı	64	32,0469	8,37879
	27-32	25	32,5600	9,04194
	33 ve üstü	11	32,8182	8,03515
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	26 ve altı	64	40,3594	4,74548
	27-32	25	40,4000	4,09268
	33 ve üstü	11	39,8182	5,17336

Tablo 4.19. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ’den aldıkları puanların yaş gruplarına göre ANOVA sonuçları.

Ölçek	Yaş Grupları	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi	1129,931	2	564,965 560,749	1,008	,369
		54392,659	97			
		55522,590	99			
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi	81,798	2	40,899 25,113	1,629	,202
		2435,962	97			
		2517,760	99			
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi	8,584	2	4,292 72,481	,059	,943
		7030,656	97			
		7039,240	99			
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi	3,019	2	1,510 21,530	,070	,932
		2088,371	97			
		2091,390	99			
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi	599,239	2	299,619 123,996	2,416	,095
		12027,601	97			
		12626,840	99			

Tablo 4.19’a göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği, sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği ortalama puanları yaş gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

4.5.4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının medeni duruma göre Tek Yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.21’de yer almaktadır.

Tablo 4.20. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.

Ölçek	Medeni Durum	N	X	S
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	Evli	25	222,68	27,79 22,30
	Bekar	74	223,82	
	Diğer	1	249,00	
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	Evli	25	96,84	13,27 10,67
	Bekar	74	97,66	
	Diğer	1	106,00	
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	Evli	25	53,84	5,32 5,01
	Bekar	74	53,63	
	Diğer	1	53,00	
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	Evli	25	32,08	9,43 8,07
	Bekar	74	32,16	
	Diğer	1	44,00	
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	Evli	25	39,92	5,15 4,40
	Bekar	74	40,36	
	Diğer	1	46,00	

Tablo 4.21. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların medeni duruma göre ANOVA sonuçları.

Ölçek	Medeni Durum	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	Gruplar Arası	666,434	2	333,217	,589	,557
	Gruplar İçi	54856,156	97	565,527		
	Toplam	55522,590	99			
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	Gruplar Arası	84,926	2	42,463	,328	,721
	Gruplar İçi	12541,914	97	129,298		
	Toplam	12626,840	99			
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	Gruplar Arası	1,251	2	,626	,024	,976
	Gruplar İçi	2516,509	97	25,943		
	Toplam	2517,760	99			
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	Gruplar Arası	139,346	2	69,673	,929	,379
	Gruplar İçi	6899,894	97	71,133		
	Toplam	7039,240	99			
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	Gruplar Arası	36,401	2	18,201	,859	,427
	Gruplar İçi	2054,989	97	21,185		
	Toplam	2091,390	99			

Yapılan ANOVA testine göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği, sosyal/politik savunuculuk

alt ölçeği ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği ortalama puanları medeni duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

4.5.5. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Sahip Olunan Çocuk Sayısı ile Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının sahip olunan çocuk sayısı ile ilişkisini gösteren korelasyon analizi Tablo 4.22.'de yer almaktadır.

Tablo 4.22. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanları çocuk sayısına göre korelasyon sonuçları.

Değişken	N	r	p
Çocuk Sayısı Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	100	-,065	,520
Çocuk Sayısı İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	100	-,085	,399
Çocuk Sayısı Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	100	-,079	,436
Çocuk Sayısı Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	100	,037	,711
Çocuk Sayısı Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	100	-,108	,285

Tabloya göre sahip olunan çocuk sayısı ile sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği, sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği ortalama puanları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir($p>0.05$).

4.5.6. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Eğitim Düzeyi ile Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının eğitim düzeyi ile ilişkisini gösteren korelasyon analizi Tablo 4.23'te yer almaktadır.

Tablo 4.23. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanları eğitim düzeyine göre korelasyon sonuçları.

Değişken	N	r	p
Eğitim Düzeyi Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	100	-,054	,594
Eğitim Düzeyi İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	100	-,100	,323
Eğitim Düzeyi Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	100	-,077	,444
Eğitim Düzeyi Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	100	,047	,639
Eğitim Düzeyi Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	100	-,034	,733

Tabloya göre eğitim düzeyi ile sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği, sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği ortalama puanları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir($p>0.05$).

4.5.7. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Eğitim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının eğitim durumuna göre Tek Yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.25.'te yer almaktadır.

Tablo 4.24. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.

Ölçek	Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	S
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	Lisans	78	224,66	23,015
	Yüksek Lisans	20	219,95	26,44
	Doktora	2	228,00	32,52
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	Lisans	78	98,23	10,71
	Yüksek Lisans	20	94,80	12,86
	Doktora	2	98,00	21,21
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	Lisans	78	54,00	4,72
	Yüksek Lisans	20	52,10	5,82
	Doktora	2	57,00	8,48
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	Lisans	78	32,23	8,63
	Yüksek Lisans	20	31,55	7,49
	Doktora	2	40,50	9,19
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	Lisans	78	40,20	4,50
	Yüksek Lisans	20	41,50	4,21
	Doktora	2	32,50	6,36

Tablo 4.25. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ puanlarının eğitim durumuna göre ANOVA sonuçları.

Ölçek	Eğitim Durumu	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
SAS	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	390,307 55132,283 55522,590	2 97 99	195,153 568,374	,343	,710	
İHÖ	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	187,794 12439,046 12626,840	2 97 99	93,897 128,238	,732	,483	
MGÖ	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	79,960 2437,800 2517,760	2 97 99	39,980 25,132	1,591	,209	
SSÖ	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	145,944 6893,296 7039,240	2 97 99	72,972 71,065	1,027	,362	
MSÖ	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	151,172 1940,218 2091,390	2 97 99	75,586 20,002	3,779*	,026**	Doktora/ Yüksek Lisans

*F(2,97)=3,779; **p<0,05

Yapılan ANOVA testine göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği ve sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği puanları eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği puanları ise sosyal hizmet uzmanlarının eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği puanlarının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla Post-Hoc analizlerinden Scheffe testi uygulanmıştır.

Yapılan post-hoc analizine göre eğitim durumu yüksek lisans olan sosyal hizmet uzmanları ile eğitim durumu doktora olan sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı/toplum savunuculuğu anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Buna göre eğitim durumu yüksek lisans ($\bar{X}= 40,20$) olan sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı/toplum savunuculuğu düzeyi eğitim durumu doktora ($\bar{X}= 32,50$) olanlardan daha yüksektir.

4.6. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mesleki Faaliyetlere İlişkin Bilgilerden Elde Edilenlere Göre Sosyal Adalet Savunuculuklarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuklarının mesleki faaliyetlere ilişkin bilgilerden elde edilenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla bağımsız örneklem t-testi ve ilişkisiz örneklem için tek yönlü ANOVA analizi yapılmıştır. Değişkenlerin arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla ise korelasyon analizi yapılmıştır.

4.6.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bölümü İsteyerek Seçip Seçmeme Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği ve alt ölçek puanlarının “Sosyal hizmet bölümünü kendi isteğinizle mi tercih ettiniz?” sorusuna verilen yanıtlara göre Tek Yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.27.’de yer almaktadır.

Tablo 4.26. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.

Ölçek	Verilen Yanıt	N	$\bar{X}$	S
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	Evet	90	224,51	23,40
	Kararsızım	6	207,50	19,46
	Hayır	4	232,00	31,35
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	Evet	90	97,85	11,27
	Kararsızım	6	90,33	7,58
	Hayır	4	101,25	14,79
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	Evet	90	53,83	5,00
	Kararsızım	6	49,83	3,48
	Hayır	4	56,00	6,27
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	Evet	90	32,36	8,43
	Kararsızım	6	29,66	9,54
	Hayır	4	33,75	8,34
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	Evet	90	40,45	4,63
	Kararsızım	6	37,66	3,07
	Hayır	4	41,00	5,29

Tablo 4.27. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların bölümü isteyerek seçme durumuna göre ANOVA sonuçları.

Ölçek	İsteyerek Seçme	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	1908,601 53613,989 55522,590	2 97 99	954,301 552,722	1,727	,183
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	375,634 12251,206 12626,840	2 97 99	187,817 126,301	1,487	,231
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	112,427 2405,333 2517,760	2 97 99	56,213 24,797	2,267	,109
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	50,257 6988,983 7039,240	2 97 99	25,128 72,051	,349	,706
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	45,734 2045,656 2091,390	2 97 99	22,867 21,089	1,084	,342

Yapılan tek yönlü ANOVA analizine göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları, işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği puanları sosyal hizmet bölümünü kendi isteğiyle tercih edip etmeme durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

4.6.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Mesleğini İcra Etmekten Memnun Olup Olmama Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği ve alt ölçek puanlarının “Mesleğinizi icra etmekten memnun musunuz?” sorusuna verilen yanıtlara göre Tek Yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.29.’da yer almaktadır.

Tablo 4.28. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.

Ölçek	Verilen Yanıt	N	$\bar{X}$	S
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	Evet	91	224,47	23,23
	Kararsızım	4	206,25	24,66
	Hayır	5	225,40	30,90
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	Evet	91	97,89	11,08
	Kararsızım	4	90,75	9,74
	Hayır	5	96,60	16,50

Tablo 4.28. (devam)

Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	Evet	91	53,82	4,99
	Kararsızım	4	48,75	3,09
	Hayır	5	55,00	5,87
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	Evet	91	32,38	8,44
	Kararsızım	4	29,25	10,65
	Hayır	5	32,40	7,82
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	Evet	91	40,37	4,62
	Kararsızım	4	37,50	3,87
	Hayır	5	41,40	4,66

Tablo 4.29. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ aldıkları puanların mesleğini icra etmekten memnun olma durumuna göre ANOVA sonuçları.

Ölçek	Memnun Olma	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	1285,959 54236,631 55522,590	2 97 99	642,979 559,141	1,150	,321
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	107,823 2409,937 2517,760	2 97 99	53,912 24,845	2,170	,120
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	37,752 7001,488 7039,240	2 97 99	18,876 72,180	,262	,770
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	37,893 2053,497 2091,390	2 97 99	18,947 21,170	,895	,412
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	199,989 12426,851 12626,840	2 97 99	99,994 128,112	,781	,461

Yapılan tek yönlü ANOVA analizine göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları, işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği puanları mesleği icra etmekten memnun olup olmama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

4.6.3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Yaptığı İşten Doyum Alıp Almama Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği ve alt ölçek puanlarının “Yaptığınız işten doyum aldığınızı düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtlara göre Tek Yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.31.’de yer almaktadır.

Tablo 4.30. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.

Ölçek	Verilen Yanıt	N	$\bar{X}$	S
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	Evet	64	228,06	21,48
	Kararsızım	26	215,88	25,09
	Hayır	10	217,00	28,76
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	Evet	64	100,50	10,01
	Kararsızım	26	92,53	10,98
	Hayır	10	91,60	13,85
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	Evet	64	54,56	4,66
	Kararsızım	26	52,11	4,94
	Hayır	10	52,10	6,64
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	Evet	64	32,67	8,42
	Kararsızım	26	30,76	9,03
	Hayır	10	33,50	6,99
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	Evet	64	40,32	4,45
	Kararsızım	26	40,46	3,99
	Hayır	10	39,80	6,97

Tablo 4.31. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ puanlarının yaptığı işten doyum alma durumuna göre ANOVA sonuçları.

Ölçek	İşten Doyum Alma	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
SAS	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	3254,186 52268,404 55522,590	2 97 99	1627,093 538,850	3,020	,053	
İHÖ	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	1563,978 11062,862 12626,840	2 97 99	781,989 114,050	6,857*	,002**	Evet/ Kararsızım
MGÖ	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	138,456 2379,304 2517,760	2 97 99	69,228 24,529	2,822	,064	

Tablo 4.31. (devam)

SSÖ	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	84,015 6955,225 7039,240	2 97 99	42,008 71,703	,586	,559	
MSÖ	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	3,219 2088,171 2091,390	2 97 99	1,610 21,528	,075	,928	

*F(2,97)=6,857;**p<0,05

Yapılan tek yönlü ANOVA analizine göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği puanları yapılan işten doyum alıp almama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Ancak işbirlikçi hareket alt ölçeği puanları yapılan işten doyum alıp almama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek amacıyla yapılan Post-hoc Scheffe testi yapılmıştır. Sonuçlara bakıldığında yaptığı işten doyum aldığını düşünenlerin işbirlikçi hareket toplam ortalama puanları en yüksek olarak görülmektedir. Ancak sonuçlardaki farklılaşma yalnızca işten doyum aldığını düşünenler ile bu konuda kararsız olanların işbirlikçi hareket toplam ortalama puanları arasında anlamlıdır. Buna göre yaptığı işten doyum aldığını düşünenlerin ($\bar{X} = 100,50$) işbirlikçi hareketleri bu konuda kararsız olanlardan ($\bar{X} = 92,53$) daha yüksektir.

4.6.4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Görev Yapılan Kuruma Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının görev yapılan kuruma göre bağımsız örneklem t-testi sonuçları Tablo 4.32.'de yer almaktadır

Tablo 4.32. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların görev yapılan kuruma göre t-testi sonuçları.

Ölçek	Kamu-STK	N	X	S	Sd	t	p
SAS	Kamu STK	51 49	218,58 229,20	26,85 18,62	89,278	-2,305*	0,24***
İHÖ	Kamu STK	51 49	94,72 100,46	12,96 8,41	86,232	-2,638**	0,10***
MGÖ	Kamu STK	51 49	53,11 54,26	5,85 4,01	88,800	-1,148	,254
SSÖ	Kamu STK	51 49	31,07 33,48	8,97 7,72	98	-1,437	,154
MSÖ	Kamu STK	51 49	39,66 40,97	5,30 3,65	88,973	-1,446	,152

*t(89,278)=-2,305; **t(86,232)=-2,638; ***p<0,05

Tabloya göre müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçek puanları kamu kurum ve kuruluşunda veya sivil toplum kuruluşunda çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Ancak sosyal adalet savunuculuğu ölçeği ve işbirlikçi hareket alt ölçeği puanları kamu kurum ve kuruluşunda veya sivil toplum kuruluşunda çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Buna göre sivil toplum kuruluşunda çalışan ($\bar{X}=229.20$) sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu kamu kurum ve kuruluşunda çalışan ($\bar{X}=218.58$) sosyal hizmet uzmanlarından daha yüksektir. Sosyal adalet savunuculuğu düzeyi kamu kurum ve kuruluşunda veya sivil toplum kuruluşunda çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Aynı şekilde sivil toplum kuruluşunda çalışan ($\bar{X}= 100,46$) sosyal hizmet uzmanlarının işbirlikçi hareket düzeyi kamu kurum ve kuruluşunda çalışan ($\bar{X}=94,72$) sosyal hizmet uzmanlarından daha yüksektir. İşbirlikçi hareket düzeyi kamu kurum ve kuruluşunda veya sivil toplum kuruluşunda çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

4.6.5. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Toplam Çalışma Süresi ile Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının toplam çalışma süresi ile ilişkisini gösteren korelasyon analizi Tablo 4.33.'te yer almaktadır.

Tablo 4.33. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanları çalışma süresine göre korelasyon sonuçları.

Değişken	N	R	p
Toplam Çalışma Süresi SAS	100	-,169	,092
Toplam Çalışma Süresi İHÖ	100	-,249*	,013**
Toplam Çalışma Süresi MGÖ	100	-,177	,078
Toplam Çalışma Süresi SSÖ	100	,035	,730
Toplam Çalışma Süresi MSÖ	100	-,131	,195

* $r=-,249$; ** $p<0.05$

Tabloya göre katılımcıların toplam çalışma süresi ile sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği, sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği puanları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Ancak toplam çalışma süresi ile işbirlikçi hareket alt boyutu arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Buna göre sosyal hizmet uzmanlarının toplam çalışma süresi arttıkça işbirlikçi hareket düzeyinin azaldığı söylenebilir.

4.6.6. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SSÖ Alt Ölçeğinden Aldıkları Puanların Çalışılan Sosyal Hizmet Alanına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

ANOVA analizinin yapılması için ön koşul olan varyansların eşitliği sosyal/politik alt ölçeği hariç diğer ölçeklerde sağlanamadığı için yalnızca sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği ANOVA analizi sonuçları yorumlanmıştır.

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği puanlarının çalışılan sosyal hizmet alanına göre Tek Yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.35.'te yer almaktadır.

Tablo 4.34. SSÖ alt ölçeğinin betimsel istatistiği.

Ölçek	Çalışılan Alan	N	$\bar{X}$	S
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	Çocuk	15	29,46	9,84
	Engelli	3	28,00	3,60
	Yaşlı	0	-	-
	Kadın	2	32,00	8,48
	Aile	8	34,12	8,72
	Göç	41	33,21	7,66
	Diğer	31	32,29	9,06

Tablo 4.35. Sosyal hizmet uzmanlarının SSÖ puanlarının çalışılan sosyal hizmet alanına göre ANOVA sonuçları.

Ölçek	Sosyal Hizmet Alanı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	Gruplar Arası	237,220	5	47,444	,656	,658
	Gruplar İçi	6802,020	94	72,362		
	Toplam	7039,240	99			

Yapılan tek yönlü ANOVA analizine göre sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği puanları çalışılan sosyal hizmet alanına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

4.6.7. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Halen Çalışılan Müracaatçı Yaş Grubuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının halen çalışılan müracaatçı yaş grubuna göre Tek Yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.37.'de yer almaktadır.

Tablo 4.36. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.

Ölçek	Verilen Yanıt	N	$\bar{X}$	S
SAS	Çocuk	18	216,50	23,22
	Genç	10	228,20	16,73
	Orta Yaşlı	20	229,70	21,29
	Yaşlı	2	197,00	,00
	Diğer	50	224,24	25,52
İHÖ	Çocuk	18	93,66	11,41
	Genç	10	101,20	7,23
	Orta Yaşlı	20	99,40	11,22
	Yaşlı	2	87,50	,70
	Diğer	50	97,86	11,83
MGÖ	Çocuk	18	53,77	3,94
	Genç	10	54,40	4,52
	Orta Yaşlı	20	54,60	4,80
	Yaşlı	2	48,00	2,82
	Diğer	50	53,36	5,58
SSÖ	Çocuk	18	29,27	9,66
	Genç	10	34,50	7,83
	Orta Yaşlı	20	34,50	7,63
	Yaşlı	2	31,50	,70
	Diğer	50	32,02	8,41
MSÖ	Çocuk	18	39,77	3,42
	Genç	10	38,10	5,27
	Orta Yaşlı	20	41,20	3,75
	Yaşlı	2	30,00	2,82
	Diğer	50	41,00	4,65

Tablo 4.37. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların halen çalışılan müracaatçı yaş grubuna göre ANOVA sonuçları.

Ölçek	Müracaatçı Yaş Grubu	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
SAS	Gruplar Arası	3295,170	4	823,792	1,498	,209	
	Gruplar İçi	52227,420	95	549,762			
	Toplam	55522,590	99				
İHÖ	Gruplar Arası	679,920	4	169,980	1,352	,257	
	Gruplar İçi	11946,920	95	125,757			
	Toplam	12626,840	99				

Tablo 4.37. (devam)

MGÖ	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	91,929 2425,831 2517,760	4 95 99	22,982 25,535	,900	,467	
SSÖ	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	314,649 6724,591 7039,240	4 95 99	78,662 70,785	1,111	,356	
MSÖ	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	306,179 1785,211 2091,390	4 95 99	76,545 18,792	4,073*	,004**	Yaşlı/Orta Yaşlı Yaşlı/Diğer

*F(4,95)4,073; **p<0,05

Yapılan tek yönlü ANOVA analizine göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği ve sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği puanları halen çalışılan müracaatçı yaş grubuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Ancak müracaatçı/toplum alt ölçeği puanları çalışılan müracaatçı yaş grubuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Yaşlı grubu ile çalışanların müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği puanları diğer yaş gruplarıyla çalışanlardan daha düşük bir ortalamaya sahiptir. Ancak yaşlı grubu ile çalışan sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği puanları yalnızca orta yaşlı ve diğer yaş grupları ile çalışanlardan anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Yaşlı grubu ($\bar{X}=30.00$) ile çalışanların müracaatçı/toplum savunuculuğu orta yaşlı ($\bar{X}=41.20$) ve diğer yaş grupları ($\bar{X}=41.00$) ile çalışanlardan daha düşüktür.

4.6.8. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Hem Kamuda Hem STK'da Çalışma Deneyimine Sahip Olma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının hem kamuda hem STK'da çalışma deneyimine sahip olma durumuna göre bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 4.38.'de yer almaktadır.

Tablo 4.38. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ puanlarının hem kamuda hem STK’da çalışma deneyimine sahip olma durumuna t-testi sonuçları.

Ölçek	Deneyim	N	X	S	Sd	t	p
SAS	Evet	22	227,22	22,48	98	,769	,444
	Hayır	78	222,82	24,05			
İHÖ	Evet	22	99,13	10,88	98	,749	,456
	Hayır	78	97,08	11,43			
MGÖ	Evet	22	55,27	5,31	98	1,693	,094
	Hayır	78	53,23	4,90			
SSÖ	Evet	22	33,68	9,06	98	,895	,373
	Hayır	78	31,85	8,26			
MSÖ	Evet	22	39,13	5,54	98	-1,362	,176
	Hayır	78	40,64	4,27			

Yapılan ilişkisiz örneklemeler için t testi analizine göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği, sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği toplam ortalama puanları hem kamu hem sivil toplum kuruluşunda çalışıp çalışmama durumuna göre farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

4.6.9. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Kamuda Çalışılan Süre ile Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının kamuda çalışılan süre ile ilişkisini gösteren korelasyon analizi Tablo 4.39.’da yer almaktadır.

Tablo 4.39. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanlarının kamuda çalışma süresine göre korelasyon sonuçları.

Değişken	N	R	p
Kamuda Çalışılan Süre	100	-,227**	,023*
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği			
Kamuda Çalışılan Süre	100	-,308***	,002*
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği			
Kamuda Çalışılan Süre	100	-,227****	,023*
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği			
Kamuda Çalışılan Süre	100	-,030	,764
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği			
Kamuda Çalışılan Süre	100	-,107	,290
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği			

* $p<0,05$; ** $r=-,227$, *** $r=-,308$, **** $r=-,227$

Tabloya göre kamuda çalışma süresi ile sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği puanları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir($p>0.05$).

Ancak sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği ve müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği toplam ortalama puanları kamuda çalışma süresine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Kamuda çalışılan süre ile sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği ve müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği toplam ortalama puanları arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre kamuda çalışma süresi arttıkça sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket düzeyi ve müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği puanları azalmaktadır.

4.6.10. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların STK'da Çalışılan Süre ile Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının STK'da çalışılan süre ile ilişkisini gösteren korelasyon analizi Tablo 4.40.'ta yer almaktadır.

Tablo 4.40. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanlarının STK'da çalışma süresine göre korelasyon sonuçları.

Değişken	N	r	p
STK'da Çalışılan Süre Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	100	,195	,052
STK'da Çalışılan Süre İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	100	,186	,064
STK'da Çalışılan Süre Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	100	,168	,094
STK'da Çalışılan Süre Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	100	,244*	,014**
STK'da Çalışılan Süre Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	100	-,085	,402

* $r=,244$; ** $p<0,05$

Tabloya göre STK'da çalışılan süre ile sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği ve

müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği toplam ortalama puanları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir($p>0.05$).

Ancak STK'da çalışılan süre ile sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği toplam ortalama puanları arasında pozitif yönlü, düşük düzey ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre STK'da çalışılan süre attıkça sosyal/politik savunuculuk düzeyi artmaktadır.

4.6.11. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bir STK'ya Üye Olma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının bir STK'ya üye olma durumuna göre bağımsız örneklem t-testi sonuçları Tablo 4.41.'de yer almaktadır

Tablo 4.41. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların bir STK'ya üye olma durumuna t-testi sonuçları.

Ölçek	STK Üye Mi	N	X	S	Sd	t	P
SAS	Evet Hayır	45 55	230,48 218,30	21,38 24,23	98	2,634**	,010*
İHÖ	Evet Hayır	45 55	100,37 95,21	10,63 11,38	98	2,323***	,022*
MGÖ	Evet Hayır	45 55	55,11 52,50	4,54 5,16	98	2,643*****	,010*
SSÖ	Evet Hayır	45 55	34,93 30,07	8,09 8,13	98	2,980*****	,004*
MSÖ	Evet Hayır	45 55	40,06 40,50	4,76 4,48	98	-,477	,634

* $p<0,05$; ** $t(98)=2,634$; *** $t(98)=2,323$; **** $t(98)=2,643$; ***** $t(98)=2,980$

Yapılan ilişkisiz örneklem için t-testi analizine müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği toplam ortalama puanları bir STK'ya üye olup olmama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Yapılan ilişkisiz örneklem için t-testi analizine göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt

ölçeği ve sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği toplam ortalama puanları bir STK'ya üye olup olmama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p<0.05$).

Bir STK'ya üye olan ($\bar{X}=230,48$) sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuk düzeyi bir STK'ya üye olmayanlardan ($\bar{X}= 218,30$) daha yüksektir.

Bir STK'ya üye olan ($\bar{X}=100,37$) sosyal hizmet uzmanlarının işbirlikçi hareket düzeyi bir STK'ya üye olmayanlardan ($\bar{X}= 95,21$) daha yüksektir.

Bir STK'ya üye olan ($\bar{X}=55,11$) sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçıyı güçlendirme düzeyi bir STK'ya üye olmayanlardan ($\bar{X}= 52,50$) daha yüksektir.

Bir STK'ya üye olan ($\bar{X}=34,93$) sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuk düzeyi bir STK'ya üye olmayanlardan ($\bar{X}= 30,07$) daha yüksektir.

4.6.12. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bir STK'da Gönüllü Çalışma Yapma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının bir STK'da gönüllü çalışma yapma durumuna göre bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 4.42.'de yer almaktadır

Tablo 4.42. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların bir STK'da gönüllü çalışma yapma durumuna t-testi sonuçları.

Ölçek	STK'da Gönüllü Mü	N	X	S	sd	t	p
SAS	Evet	67	226,52	22,98	98	1,658	,100
	Hayır	33	218,24	24,46			
İHÖ	Evet	67	98,68	10,77	98	1,455	,149
	Hayır	33	95,21	12,11			
MGÖ	Evet	67	54,26	4,92	98	1,678	,096
	Hayır	33	52,48	5,13			
SSÖ	Evet	67	33,34	8,31	98	1,853	,067
	Hayır	33	30,06	8,37			
MSÖ	Evet	67	40,22	4,75	98	-,266	,791
	Hayır	33	40,48	4,31			

Yapılan ilişkisiz örneklem için t-testi analizine göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt

ölçeği, sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği ortalama toplam puanları bir STK'da gönüllü çalışmalar yapıp yapmama durumuna göre farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

4.6.13. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Savunuculuk Eğitimi Alma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının üniversite eğitimi dışında bir savunuculuk eğitimi alma durumuna göre bağımsız örneklem t-testi sonuçları Tablo 4.43.'te yer almaktadır.

Tablo 4.43. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların savunuculuk eğitimi alma durumuna göre t-testi sonuçları.

Ölçek	Eğitim Aldı Mı	N	X	S	Sd	t	p
SAS	Evet	40	228,67	20,14	98	1,700	0,92
	Hayır	60	220,53	25,41			
İHÖ	Evet	40	100,50	9,25	96,169	2,300*	,024**
	Hayır	60	95,56	12,14			
MGÖ	Evet	40	54,35	4,68	98	1,086	,280
	Hayır	60	53,23	5,25			
SSÖ	Evet	40	32,87	8,56	98	,594	,554
	Hayır	60	31,85	8,39			
MSÖ	Evet	40	40,95	3,98	94,492	1,189	,237
	Hayır	60	39,88	4,95			

*t(96,169)=2,300; **p<0,05

Yapılan ilişkisiz örneklem için t-testi analizine göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği, sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği ortalama toplam puanları üniversite dışında bir savunuculuk eğitimi alıp almama durumuna göre farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Üniversite dışında bir savunuculuk eğitimi alma durumu yalnızca işbirlikçi hareket üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır ($p<0.05$). Buna göre üniversite dışında bir savunuculuk eğitimi alan ($\bar{X} = 100.50$) sosyal hizmet uzmanlarının işbirlikçi hareket düzeyleri böyle bir eğitim almayanlardan ($\bar{X} = 95.56$) daha yüksektir.

4.6.14. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Çalışılan Kurumda Hiyerarşik Bir Yapı Olup Olmaması Durumuna Göre Farklaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının “Çalıştığınız kurum/kuruluşun hiyerarşik bir yapısı var mıdır?” sorusuna verilen yanıtlara göre Tek Yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.45.’te yer almaktadır.

Tablo 4.44. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.

Ölçek	Yanıt	N	$\bar{X}$	S
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	Evet	86	222,19	24,10
	Kararsızım	9	228,33	13,60
	Hayır	5	243,00	24,44
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	Evet	86	97,03	11,55
	Kararsızım	9	97,55	7,16
	Hayır	5	106,20	10,80
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	Evet	86	53,31	5,18
	Kararsızım	9	55,22	2,58
	Hayır	5	57,20	4,49
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	Evet	86	31,61	8,42
	Kararsızım	9	35,22	7,22
	Hayır	5	38,00	8,80
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	Evet	86	40,23	4,65
	Kararsızım	9	40,33	4,89
	Hayır	5	41,60	3,36

Tablo 4.45. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ puanlarının kurumun hiyerarşik bir yapısı olma durumuna göre ANOVA sonuçları.

Ölçek	Hiyerarşik Yapı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
SAS	Gruplar Arası	2248,950	2	1124,475	2,047	,135
	Gruplar İçi	53273,640	97	549,213		
	Toplam	55522,590	99			
İHÖ	Gruplar Arası	396,922	2	198,461	1,574	,212
	Gruplar İçi	12229,918	97	126,082		
	Toplam	12626,840	99			
MGÖ	Gruplar Arası	94,881	2	47,441	1,899	,155
	Gruplar İçi	2422,879	97	24,978		
	Toplam	2517,760	99			

Tablo 4.45. (devam)

SSÖ	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	279,347 6759,893 7039,240	2 97 99	139,674 69,690	2,004	,144
MSÖ	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	8,841 2082,549 2091,390	2 97 99	4,421 21,470	,206	,814

Yapılan tek yönlü ANOVA analizine göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği, sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği toplam ortalama puanları çalışılan kurumun hiyerarşik bir yapıya sahip olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0,05$).

4.6.15. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Alınan Maaş Miktarı ile Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının alınan maaş miktarı ile ilişkisini gösteren korelasyon analizi Tablo 4.46.'da yer almaktadır.

Tablo 4.46. SAS, İHÖ, MGÖ, SSÖ ve MSÖ puanları alınan maaşa göre korelasyon sonuçları.

Değişken	N	r	p
Alınan Maaş Miktarı	100	,075	,456
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği			
Alınan Maaş Miktarı	100	,071	,485
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği			
Alınan Maaş Miktarı	100	,159	,114
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği			
Alınan Maaş Miktarı	100	-,031	,759
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği			
Alınan Maaş Miktarı	100	,098	,334
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği			

Tabloya göre alınan maaş miktarı ile sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği, sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği toplam ortalama

puanları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

4.6.16. Sosyal Hizmet Uzmanlarının SAS Ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Maaşı Yeterli Bulup Bulmama Durumuna Göre Farklaşmasına İlişkin Bulgular

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları ve ölçeğin alt boyutlarının puanlarının maaşı yeterli bulma durumuna göre Tek Yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4.48.'de yer almaktadır.

Tablo 4.47. SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinin betimsel istatistikleri.

Ölçek	Maaş Yeterli Mi	N	$\bar{X}$	S
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği	Evet	43	228,86	21,76
	Kararsızım	16	226,25	24,33
	Hayır	41	217,51	24,45
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği	Evet	43	100,00	9,43
	Kararsızım	16	98,75	11,62
	Hayır	41	94,48	12,44
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği	Evet	43	54,53	4,39
	Kararsızım	16	53,37	5,66
	Hayır	41	52,90	5,40
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği	Evet	43	33,11	7,96
	Kararsızım	16	33,75	7,86
	Hayır	41	30,78	9,06
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği	Evet	43	41,20	4,14
	Kararsızım	16	40,37	4,54
	Hayır	41	39,34	4,96

Tablo 4.48. Sosyal hizmet uzmanlarının SAS ölçeği ve İHÖ, MGÖ, SSÖ, MSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların alınan maaşı yeterli bulma durumuna göre ANOVA sonuçları.

Ölçek	Maaşı yeterli bulma	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
SAS	Gruplar Arası	2818,183	2	1409,092	2,593	,080
	Gruplar İçi	52704,407	97			
	Toplam	55522,590	99			
İHÖ	Gruplar Arası	665,596	2	332,798	2,699	,072
	Gruplar İçi	11961,244	97			
	Toplam	12626,840	99			
MGÖ	Gruplar Arası	57,703	2	28,851	1,138	,325
	Gruplar İçi	2460,057	97			
	Toplam	2517,760	99			

Tablo 4.48. (devam)

SSÖ	Gruplar Arası	156,797	2	78,399		
	Gruplar İçi	6882,443	97	70,953	1,105	,335
	Toplam	7039,240	99			
MSÖ	Gruplar Arası	73,304	2	36,652		
	Gruplar İçi	2018,086	97	20,805	1,762	,177
	Toplam	2091,390	99			

Yapılan tek yönlü ANOVA analizine göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği, işbirlikçi hareket alt ölçeği, müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği, sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği ve müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği toplam ortalama puanları maaşı yeterli bulup bulmama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p > 0,05$).

4.7. Sosyal Adalet Savunuculuğu Yaparken Karşılaşılan Güçlüklerle İlişkin Yanıtlar

31.soruda sosyal adalet savunuculuğu yaparken güçlükle karşılaşıyorum yanıtını veren sosyal hizmet uzmanlarına 32. soruda ne tür güçlüklerle karşılaştıkları açık uçlu bir soru olarak sorulmuştur. 66 katılımcıdan sosyal adalet savunuculuğu yaparken karşılaşılan güçlüklerle ilişkin 90 ifade elde edilmiştir. Bu ifadeler kendi içinde kategorize edilmiş ve ifadelere ilişkin verilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.49. Sosyal adalet savunuculuğu yaparken karşılaşılan güçlüklerle ilişkin bulgular.

Karşılaşılan güçlük konu başlığı	Sayı (N)	Oran (%)
Bürokrasi ve hiyerarşi	22	24,44
Kamu kurum ve kuruluşlarında direnç ile karşılaşma	13	14,44
Yasalar, mevzuat ve politika	12	13,33
Kaynak yetersizliği ve kaynaklara erişimde güçlük	8	8,88
Sistemin yavaş ve yetersiz olması	5	5,55
Kurum içinde de savunuculuk faaliyetleri yürütmek zorunda olmak	5	5,55
Toplum yapısı ve müracaatçı direnci	5	5,55
Önyargı ve ayrımcı tutumlar	5	5,55
Sosyal hizmet mesleğinin bilinmemesi ve alanda çalışan kişilerin mesleki yeterliliğinin olmaması	3	3,33
Dil bariyeri	3	3,33
Diğer	9	10
Toplam	90	100

Sosyal hizmet uzmanlarının en sık verdiği yanıt “bürokrasi ve hiyerarşi” olmuştur. Buna göre bu soruya kamuda çalışan ve sivil toplumda çalışan sosyal hizmet uzmanları sosyal adalet savunuculuğu yaparken bürokratik engellerle karşılaştıklarını ve hiyerarşik yapının savunuculuk faaliyetlerini engellediğini belirtmiştir. Bazı sosyal hizmet uzmanları savunuculuğun kuruma karşı da yapıldığını, savunuculuk faaliyetleri yürütürken kurumun iç politikaları ve personeli ile çatışıldığını belirtmiştir. Sistemin yavaş, zamanın yetersiz olması ve sistemin savunuculuk faaliyetlerini desteklememesi de karşılaşılan güçlükler arasında sıralanmıştır.

“Kurumdaki idarecilere karşı bile savunuculuk yapmak kurum içindeki çalışma hayatımızı daha da zorlaştırıyor. Müracaatçıların haklarını kamu kurumu ya da hizmetlere erişim noktasında savunuyoruz zaten fakat kurumdaki işleyiş içerisinde de hem kendi hakkımızı hem de müracaatçının hakkını savunmak zorunda kalmak iş yükü anlamında yorucu oluyor.”

“Kamu alanında yaşanan hiyerarşi ve kırtasiyecilik.”

Sosyal hizmet uzmanlarından bazıları sosyal adalet savunuculuğu faaliyetleri yürütürken “kamu kurum ve kuruluşlarında direnç ile karşılaşma” şeklinde güçlüklerle karşılaştıklarını belirtmiştir.

“Kamu kuruluşları algısı ile insani yardım çalışanı algısı arasında hem teori hem pratikte ciddi farklılıklar ve keyfi uygulamalar var.”

“Bir STK çalışanı olarak kamu kurum ve kuruluşları hak savunuculuğunda önümüze engeller koymakta.”

“Sivil toplum kuruluşunda çalışmanın kamu kuruluşları tarafından olumsuz karşılanması ve tanınırlıkta zorluk yaşanması gibi güçlüklerle karşılaşılmaktadır.”

Sosyal adalet savunuculuğu yaparken karşılaşılan güçlükler sorusuna verilen bir diğer sık yanıt “yasalar, mevzuat ve politika” olmuştur. Sosyal hizmet uzmanların yasal sınırlamaların, mevzuatın kendisinin ve yürütülen politikanın savunuculuk faaliyetlerini uygulamada güçlük oluşturduğunu belirtmiştir. Ayrıca bazı sosyal hizmet uzmanları mevzuatın yeteri kadar bilinmemesini, mevzuat ve mevcut

uygulamalar arasında farklılık olmasını, uygulamada yetersizlik ve belirsizlik olmasını da karşılaşılan güçlükler olarak sıralamıştır.

“Göç alanında çalışan bir sosyal hizmet uzmanı olarak yasal mevzuat sebebiyle kimi durumlarda savunuculuk konusunda sorun yaşamaktayım.”

“Sosyal adalet arayışının kamu kurumları ve yasalar ile birlikte gerçekleştirilmesi sonuca ulaşmayı zorlaştırmaktadır.”

Sosyal hizmet uzmanlarının belirttiği bir başka güçlük ise “kaynak yetersizliği ve kaynaklara erişimde güçlük” olmuştur. Bu yanıt da hem kamuda çalışan ve hem de sivil toplumda çalışan sosyal hizmet uzmanları tarafından verilmiştir.

Sosyal hizmet uzmanları “toplumun sosyoekonomik ve kültürel yapısının, eğitim düzeyinin” de sosyal adalet savunuculuğu yaparken karşılaşılan güçlüklerden olduğunu belirtmiştir. Toplumsal baskının da karşılaşılan güçlüklerden olduğu belirtilmiştir.

“Toplumsal baskı. Düşük genel kültür düzeyinin sosyal hizmet savunuculuğunu destekleyememesi, çoğu zaman engel olması.”

Bazı durumlarda ise müracaatçının hakkının savunulmasını istememesi ve direnişte bulunmasının bir güçlük olarak karşılarına çıktığı belirtilmiştir. Müracaatçının öncelikli ihtiyaçlarının farklı olması da bir güçlük olarak belirtilmiştir.

“Sosyal adalet savunuculuğunda hedef kitlenin katılımının tam anlamıyla sağlanması bilincinin eksik olduğunu düşünüyorum. Bu yaklaşım sonucunda da hedef kitlenin dahil edilmesi zorlaşıyor. Ayrıca savunuculuk çalışmalarının birden fazla adımı ve farklı yöntemleri vardır. Bu yöntemlerin uygunluğu ve çalışılan hedef kitlenin ihtiyaçlarının değerlendirilerek bir strateji oluşturulması gerekmektedir. Uygulama yapılırken belirttiğim konularda bazı eksiklikler olduğunu düşünüyorum. Ayrıca savunuculuk sürecinde bürokratik engeller süreci yavaşlatmakta hatta durdurabilmektedir.”

Sosyal hizmet uzmanları ayrıca alanda çalışan kişilerin mesleki yeterliliğinin olmamasının sosyal adalet savunuculuğu yaparken güçlük oluşturduğunu belirtmiştir.

Sosyal hizmet mesleğinin bilinmemesi ve değer görmemesi de bir başka güçlük olarak belirtilmiştir. Meslek elemanlarının tükenmişlik içinde olma durumu da bir güçlük olarak belirtilmiştir.

“Sosyal hizmet mesleğinin mesleki eğitimini almamış kişiler tarafından icra edilmesi, meslek hakkındaki olumsuz önyargılar ve yanlış düşünceler, mesleğin ve özellikle raporların önemsiz görülmesi, her açıdan yeterli değeri görmemesi.”

“Diğer kamu kuruluşlarında çalışan personelin müracaatçıya davranış şekli, tükenmişliği ve görevini yapmaması gibi.”

Özellikle göç alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları “dil bariyeri, yabancı düşmanlığı, ayrımcı tutumlar” ile karşılaştıklarını ve bunun sosyal adalet savunuculuğu faaliyetlerinde güçlük oluşturduğunu belirtmiştir.

Bazı sosyal hizmet uzmanları ise karşılaşılan güçlük olarak “önyargılar”, “torpil” ve “etik ikilemler” i belirtmiştir.

“Örneğin bağımlı ve/veya eski hükümlü olan kişilerin iş ve sosyal yaşamlarında yaşadıkları ön yargı süreçlerini iyileştirme çalışmalarında bazen güçlük yaşayabiliyorum. Daha önce göç alanında çalışırken ise göçmenlere karşı güç hakimiyeti kuran güvenlik personelinin her insanın eşit şekilde sosyal haklara sahip olması ve sosyal adaletin, sağlanması anlamında yapılan savunuculuk çalışmalarında güçlükler yaşadım.”

“Kamu otoriteleri tarafından baskılama, geleneksel uygulamalar ve kalıp yargılar.”

“Kendinden olmayanı dışlama durumlarıyla karşılaşıyoruz. Bu da bizi zorluyor.”

5. TARTIŞMA

5.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculukları, İşbirlikçi Hareketleri, Müracaatçının Güçlendirilmesi, Sosyal/Politik Savunuculukları ve Müracaatçı/Toplum Savunuculuklarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Literatürde sosyal hizmet ile sosyal adalet ve savunuculuk kavramlarının birbiri ile kavramsal ve uygulamada ilişkisini inceleyen çalışmaların var olduğu görülmektedir. Sosyal hizmet öğrencilerinin ve sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerini ölçen birkaç çalışmaya rastlanmıssa da sivil toplumda ve kamuda çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeyleri arasındaki farkı ölçen bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu durum çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeyleri ölçülmüş, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ölçeği ortalama puanları $\bar{X}$ = 223,79'dir (Tablo 4.14). Bu durum sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin yüksek olması ümit verici olmakla birlikte 2010 yılında yapılan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hizmet değerlerini mesleki uygulamalarına aktarışı üzerine yapılan nitel bir araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet değerini uygulamaya aktarımının sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (94). Bu durumda ilerleyen çalışmalarda bu konunun daha detaylı incelenmesinin ve söylemlerle uygulamanın tutarlılığının üzerinde durulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Sosyal hizmet uzmanlarının işbirlikçi hareket alt ölçeği ortalama puanları $\bar{X}$ = 97,54' tür (Tablo 4.14). Bu durum sosyal hizmet uzmanlarını işbirlikçi hareket yeterliliklerinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Sosyal Hizmet Uzmanları

Derneği'nin yayınlandığı etik ilkelerde sosyal hizmet uzmanlarının meslektaşlarına ve diğer meslek elemanlara karşı sorumlulukları olduğu ve bunlardan birinin de disiplinler arası iş birliği olduğu belirtilmiştir. Buna göre sosyal hizmet uzmanları farklı disiplinlerle saygı çerçevesinde çalışmalı ve ortak çalışılan alanda sosyal hizmet bakış açısını ortaya koymalıdır (95). Bu durumda gerek kamuda çalışan gerekse sivil toplumda çalışan sosyal hizmet uzmanlarının gelişmiş bir işbirlikçi hareket yeterliliğine sahip olması sosyal hizmetin etik ilkeleri ile oldukça uyumludur.

Sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği ortalama puanları $\bar{X}= 53,68$ 'dir (Tablo 4.14). Bu durum sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı güçlendirilmesi yeterliliklerinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Buna paralel olarak sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile lgbti bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği 2016 yılında yapılan bir çalışmada da sosyal hizmet öğrencilerinin müracaatçının güçlendirilmesi yetkinliklerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (10). Bireyler ya da topluluklar bulundukları sosyoekonomik sistem içinde ya da yasalar karşısında kendini güçsüz hissedebilir. Bu duruma hassas gruplarda daha sık rastlanabilir. Sosyal hizmet uzmanları bu durumda insan temelli program ve kaynaklar aracılığıyla kendilerini ve müracaatçıları sorun çözme konusunda sosyal hizmete has bir üslupla güçlendirirler (96). Araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçının güçlendirilmesi noktasında yüksek yeterliliğe sahip çıkması uygulamalarında güçlendirme yaklaşımını esas aldıkları şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuk alt ölçeği ortalama puanları $\bar{X}= 32,26$ 'dır (Tablo 4.14). Bu durum sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuk yeterliliklerinin orta düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir. 2018 yılında yayınlanan insan hakları ve sosyal adalet açısından devletin çocuklara ve kadınlara yönelik sunduğu hizmetler konulu doktora çalışmasında o dönemki ismiyle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nda çalışan sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog, öğretmen ve çocuk gelişimcilerin sosyal adalet savunuculuğu düzeyleri ölçülmüş ve çoğunluğunu sosyal hizmet uzmanlarının oluşturduğu katılımcıların sosyal/politik savunuculuk düzeyleri diğer alt boyutlara oranla en düşük olarak bulunmuştur (97).

Sosyal/politik savunuculuk kamusal alan düzeyinde yapılan savunuculuk faaliyetlerindendir. Kamusal alan düzeyinde savunuculuk ise toplumun bilinçlendirilmesinden, toplum liderleri ve yöneticileri ile değişim için çalışmayı içeren çok geniş bir savunuculuk alanıdır. Bu alanda savunuculuk faaliyetleri yürütmek politikada veya mevzuatta yer alan ve müracaatçı topluluğunu zor duruma düşüren kanun ve kuralları değiştirmek üzere çalışmalar yürütmek anlamına gelmektedir (98, 99). Bu noktada sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuk düzeylerinin orta düzeyde olmasının önemli olduğu ancak yüksek düzeyde olması için de çalışmaların yürütülmesi gerektiği düşünülmektedir. Diğer savunuculuk türlerinin hepsinde yüksek düzeyde savunuculuk yeterliliğine sahipken sosyal/politik savunuculukta orta düzeyde bir yeterliliğe sahip olmaları dikkate değerdir. Bunun nedenlerinin araştırılmasının sosyal/politik savunuculuğu artırmak noktasında önemli bir başlangıç sunacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada uygulanan ankette sosyal hizmet uzmanlarına sosyal adalet savunuculuğu yaparken karşılaştıkları güçlükler sorulduğunda verilen en sık yanıtın bürokrasi ve hiyerarşi, sonrasında ise mevzuat ve politika olması ise bu noktada küçük ipuçları sunabilir.

Sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği ortalama puanları $\bar{X} = 40,31$ 'dir (Tablo 4.14). Bu durum sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı/toplum savunuculuğu düzeylerinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bunun aksine sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile lgbti bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği 2016 yılında yapılan bir çalışmada ise sosyal hizmet öğrencilerinin müracaatçı/toplum savunuculuğu düzeyleri düşük olarak bulunmuştur (10). Bu farklılık öğrencilerin henüz yeterli alan deneyimine sahip olmamasından kaynaklı olabilir. Nitekim 2015 yılında sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı müracaatçılarla çalışma ve yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi üzerine yapılan bir araştırmada da yaşlı bireylerle çalışan sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı bireylerle çalışma deneyimi olmayanlara göre yaşlılara karşı daha olumlu tutum sergiledikleri görülmüştür (100).

Savunuculuk çalışmalarında bazen müracaatçının kendi kendini gerçekleştirmesi teşvik edilirken bazen de müracaatçı adına savunuculuk faaliyetleri yürütülmektedir. Bu durum müracaatçı düzeyinde müdahalenin altında yer almaktadır (99). Sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı/toplum savunuculuğu düzeylerinin

yüksek olmasının savunuculuk yetkinlikleri açısından çok önemli olduğu düşünülmektedir.

5.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Tanıtıcı Bilgilerinden Elde Edilen Özelliklerine Göre Sosyal Adalet Savunuculuklarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğunun, işbirlikçi hareketin, müracaatçının güçlendirilmesinin, sosyal/politik savunuculuğun cinsiyete ve yaş gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. 2012 yılında sosyal hizmet öğrencilerinin maneviyatı ile sosyal adalet savunuculuğu arasındaki ilişkiyi ölçen bir araştırmada bu bulguya benzer olarak cinsiyetin ve yaştan sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür (101). Aynı şekilde psikoloji mezunlarının danışmanlık eğitimi ve sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri arasındaki ilişki üzerine 2005 yılında yapılan bir araştırmada da cinsiyet ve yaş gruplarının sosyal adalet savunuculuğu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür (102). 2019 yılında sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile çocuk ihmal ve istismarına bakış açıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla yapılan bir çalışmada da cinsiyetin sosyal adalet savunuculuğu üzerinden anlamlı bir fark oluşturmadığı bulunmuştur. Ancak yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (11). Cinsiyetin sosyal adalet savunuculuğu üzerinde anlamlı bir fark oluşturmaması sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hizmetin etik değerlerinden olan sosyal adaleti cinsiyetten bağımsız olarak benimsediğini göstermektedir (6). Bu durum sosyal hizmet uzmanlarının sosyodemografik özellikleri farklılaşsa da etik değerler noktasında profesyonel bir duruş sergileyebildiği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada müracaatçı/toplum savunuculuğunun cinsiyete bağlı olarak farklılık gösterip göstermediği incelenmiş ve kadınların müracaatçı/toplum savunuculuklarının az bir farkla erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmada sosyal adalet savunuculuğu ve alt boyutları ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Buna paralel olarak 2018 yılında yayınlanan insan hakları ve sosyal adalet açısından devletin çocuklara ve kadınlara yönelik sunduğu

hizmetler konulu doktora çalışmasında sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog, öğretmen ve çocuk gelişimcilerden oluşan meslek elemanlarının yaşı ile işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk ve müracaatçı/toplum savunuculuğu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Aynı çalışmada meslek elemanlarının yaşı arttıkça yalnızca sosyal/politik savunuculuk düzeyleri de artmaktadır (97).

Araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ve alt boyutları ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. 2018 yılında yayınlanan insan hakları ve sosyal adalet açısından devletin çocuklara ve kadınlara yönelik sunduğu hizmetler konulu doktora çalışmasında sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog, öğretmen ve çocuk gelişimcilerden oluşan meslek elemanları ile yapılan çalışmada eğitim durumu arttıkça sosyal adalet savunuculuğu artmaktadır yorumu yapılmıştır (94).

Araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğunda eğitim durumunun anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Bu sonuçların aksine, 2019 yılında lisans ve yüksek lisans programına kayıtlı sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile çocuk ihmal ve istismarına bakış açıları arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmada devam edilen eğitim programının sosyal adalet savunuculuğu üzerinde anlamlı bir fark oluşturduğu görülmüştür (11).

Araştırmada yalnızca yüksek lisans mezunu sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçı/toplum savunuculuklarının doktora mezunlarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmada eğitim düzeyinin yüksek olmasının savunuculuk faaliyetleri üzerinde olumlu etki oluşturacağı düşünülürken tersi bir sonuç elde edilmiştir.

Araştırmada eğitim durumunun müracaatçının güçlendirilmesi üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Ancak lisansüstü sosyal hizmet eğitiminin sosyal adalet savunuculuğu ile sosyal hizmet uzmanının ve müracaatçının güçlendirilmesi üzerindeki etkisini belirlemek için 2013 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada yüksek lisans öğrencilerine yüksek lisans programına girerken ve çıkarken bir test uygulanarak süreçteki sosyal adalet savunuculuğu bağlamındaki değişimleri gözlemlenmiştir. Buna göre profesyonel sosyal hizmet eğitiminin çalışmaya katılan öğrencilerin hem sosyal hizmet uzmanı olarak güçlenme duygusunu hem de

müracaatçının güçlenmesine bağlılıklarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır (103). Araştırmada müracaatçının güçlendirilmesinin eğitim durumuna göre farklılaşmaması, sonuçta sosyal hizmet uzmanlarının yüksek düzeyde müracaatçının güçlendirilmesi yeterliliğine sahip olması alan açısından önemlidir. Bu durum sosyal hizmet uzmanlarının lisans eğitiminden başlayarak müracaatçıya yönelik sağlam bir güçlendirme yaklaşımını benimsediği şeklinde yorumlanabilir.

5.3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mesleki Faaliyetlere İlişkin Bilgilerden Elde Edilenlere Göre Sosyal Adalet Savunuculuklarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Sosyal hizmet uzmanlarının kamuda çalışma süresi arttıkça sosyal adalet savunuculuklarının, işbirlikçi hareketlerinin, müracaatçının güçlendirilmesi düzeylerinin ve müracaatçı/toplum savunuculuklarının azaldığı görülmüştür. Araştırmada aynı zamanda sosyal hizmet uzmanlarının toplam çalışma süresi arttıkça işbirlikçi hareket düzeyinin azaldığı görülmüştür. Bu durum deneyim arttıkça mesleki yorgunluğun da biriktiği ve savunuculuk faaliyetlerine ilişkin heyecanın azaldığı şeklinde yorumlanabilir. Çalışma süresi arttıkça olumlu ve olumsuz deneyim de çoğalmaktadır. Bu deneyimlerin kişinin sosyal adalet savunuculuğu faaliyetleri üzerinde olumsuz bir etkisi olabilir. 2018 yılında yapılan sosyal hizmet kurumu çalışanlarında tükenmişlik düzeyini araştıran bir çalışmada 11 yıl ve üzeri deneyime sahip olan meslek elemanlarının tükenmişlik düzeyinin 1-5 yıl arası deneyime sahip olan meslek elemanlarından yüksek olduğu görülmüştür (104). Alanda daha uzun süre çalışanların tükenmişlik düzeyi daha yüksek olduğu gibi, çalışma süresi arttıkça savunuculuk düzeyleri de azalmaktadır. Meslekte geçirilen yılın meslek elemanlarının yeterliliklerini etkilemesi insan ile çalışan sosyal hizmet gibi alanlarda göz ardı edilemeyecek bir öneme sahiptir. Bu nedenle ileride bu durumun çözümüne yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Kamuda çalışılan sürede görülen ilişkinin aksine STK'da çalışılan süre ile sosyal adalet savunuculuğu arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunun sebebi STK'da çalışan ve araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının daha genç olması ve dolayısıyla mesleki deneyimlerinin daha sınırlı olması olabilir. Çünkü araştırmaya katılan kamuda çalışan en deneyimli sosyal hizmet uzmanının 24 yıl

deneyimi varken, sivil toplumda çalışan en deneyimli sosyal hizmet uzmanının 8 yıl deneyimi bulunmaktadır. 2015 yılında sosyal hizmet uzmanlarının sorun çözme becerileri üzerine yapılan bir araştırmada da sosyal hizmet uzmanlarının hizmet süresi arttıkça problem çözme becerisinin de arttığı bulunmuştur (105). Yine 2019 yılında çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının psikolojik dayanıklılıkları ve baş etme tarzlarının araştırıldığı bir araştırmada da mesleki deneyim arttıkça aktif başa çıkma yöntemlerini kullanma durumları da arttığı görülmüştür (106). Bu durum bizim çalışmamıza da paralel olarak alanda geçirilen sürenin beceri ve yetkinlikler üzerindeki önemini ortaya koymaktadır.

Diğer alt ölçeklerin aksine sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuk düzeyinin STK'da çalışma süresi arttıkça arttığı görülmüştür. Bu durum alanda kazanılan deneyimin, öğrenme sürecinin sosyal/politik savunuculuk yeterliliğini de artırdığı şeklinde yorumlanabilir. 2019 yılında toplum ruh sağlığı merkezinde çalışan sağlık profesyonellerinin bilgi, beceri, deneyim ve görüşlerinin değerlendirilmesi üzerine yapılan nitel bir araştırmada psikolog, psikiyatrist ve sosyal hizmet uzmanı olmak üzere bazı meslek grupları ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sonucunda meslek elemanlarının ruh sağlığı alanına ilişkin bilgi ve becerilerini büyük çoğunlukta deneyim sonucunda elde edildiği yorumuna ulaşılmıştır (107). Bu durum bizim çalışmamızdaki bulgularla paralellik göstermektedir. Çünkü sivil toplum kuruluşlarının toplumları ilgilendiren konularda savunucu ve devlet mekanizmalarını harekete geçirici rolü bulunmaktadır (108). Bu bağlamda sivil toplum kuruluşlarında geçirile süre ve alandan kazanılan deneyim arttıkça sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuk yetkinliklerinin de artması olağan olarak yorumlanabilir.

Sivil toplum kuruluşunda çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuklarının ve işbirlikçi hareket düzeylerinin kamu kurum ve kuruluşunda çalışan sosyal hizmet uzmanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu duruma sebep olan etken ya da etkenlerin ne olduğu bu çalışmada belirlenmemiştir. İleride yapılacak çalışmalarda sivil toplum alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ve işbirlikçi hareket düzeylerinin daha yüksek çıkmasına etki eden etmenler araştırılabilir. Bu araştırmada sivil toplum ve kamu arasında farklılaşma bulunmasına karşın, 2016 yılında yayınlanan çocuk refahı alanında çalışan

sosyal hizmet uzmanlarının savunuculuk uygulamalarını inceleyen nitel bir araştırmada ise özellikle belli bir kurumda çalışmanın savunuculuk faaliyetlerini olumlu ya da olumsuz olarak etkilemediği belirtilmiştir. Çalışmada savunuculuk faaliyetlerinin kamuda, sivil toplumda ve özel sektörde gerçekleştirmenin kendi içinde avantajları ve dezavantajları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kamuda çalışan sosyal hizmet uzmanları kamuda çalışmanın savunuculuk faaliyetlerine bir noktada sınırlılık getirirse de mevzuatı değiştirme fırsatı, yetki ve güç verdiğini de belirtmiştir. Sivil toplum kuruluşlarında çalışanlar ise her sivil toplum örgütünün aynı imkanları sağlamasa da çoğunlukla savunuculuk faaliyetlerini kolaylaştırdığı belirtmiştir (8).

Kamuda veya STK'da çalışma durumunun sosyal/politik savunuculuk, müracaatçının güçlendirilmesi ve müracaatçı/toplum savunuculuğu üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmüştür. Bu durum sosyal hizmet uzmanlarının çalıştığı kurumun yapısı ne olursa olsun müracaatçının güçlendirilmesi ve müracaatçı/toplum savunuculuğunu gerçekleştirmesi noktasında değerlidir. Çünkü sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçının güçlendirilmesi ve müracaatçı/toplum savunuculuğu düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuklarının orta düzeyde çıkması ise sosyal hizmet uzmanlarının hangi kurumda çalışırsa çalışsın bazı içsel ve dışsal faktörlerden aynı şekilde etkilendiği şeklinde yorumlanabilir. Bu faktörleri sosyal hizmet uzmanları karşılaştıkları güçlükler kısmında başlıca şu şekilde belirtmiştir: bürokrasi ve hiyerarşi, sistemin yavaş olması, sistemin savunuculuk faaliyetlerini desteklememesi, yasalar, mevzuat, politika, kaynak yetersizliği.

Bir STK'ya üye olan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuk düzeyi, işbirlikçi hareket düzeyi ve müracaatçıyı güçlendirme düzeyi bir STK'ya üye olmayanlardan daha yüksektir. Bu durumun sivil toplum kuruluşlarında var olan “örgüt” anlayışı ile ilgili olabileceği düşünülmektedir (109). Ancak bir STK'da gönüllü çalışmalar yapıp yapmama durumu sosyal adalet savunuculuk düzeyi üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Bir STK'ya üye olan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuk düzeyi bir STK'ya üye olmayanlardan daha yüksektir. Sivil toplumun sosyal, toplumsal ve siyasal olaylara karşı aksiyon alan kurumlar olduğu düşünüldüğünde bu durumun tutarlı olduğu yorumu yapılabilir.

Araştırmada üniversite dışında bir savunuculuk eğitimi alıp almama durumunun sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeyi üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Ancak üniversite dışında bir savunuculuk eğitimi alan sosyal hizmet uzmanlarının işbirlikçi hareket düzeylerinin böyle bir eğitim almayanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna paralel olarak, 2018 yılında yapılan bir araştırmada eğitim sürecinde insan hakları ile ilgili bir ders alan sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog, öğretmen ve çocuk gelişimcilerden oluşan meslek elemanlarının işbirlikçi hareket düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Aynı çalışmada çocuk hakları ile ilgili ders alanların da işbirlikçi hareket düzeyleri daha yüksek çıkmıştır (97). Bu durumun savunuculuk alanına giren konularda eğitim almanın önemini ortaya koyduğu düşünülmektedir.

Üniversite dışında bir savunuculuk eğitimi alıp almama durumu müracaatçının güçlendirilmesi düzeyi ve müracaatçı/toplum savunuculuğu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Aynı şekilde danışman eğitimcilerin sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin ölçüldüğü bir araştırmada da müracaatçının güçlendirilmesi düzeyi ve müracaatçı/toplum savunuculuğu üzerinde sosyal adalet savunuculuğu eğitimi almış olmanın oluşturduğu anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (110). Ancak bunların aksine 2018 yılında yapılan bir araştırmada eğitim sürecinde insan hakları veya çocuk hakları ile ilgili bir ders alan sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog, öğretmen ve çocuk gelişimcilerden oluşan meslek elemanlarının müracaatçının güçlendirilmesi düzeyleri daha yüksek çıkmıştır (97).

Araştırmada yaptığı işten doyum aldığını düşünen sosyal hizmet uzmanlarının işbirlikçi hareketlerinin bu konuda kararsız olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuk düzeyleri çalışılan kurumun hiyerarşik bir yapıya sahip olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Ancak 2016 yılında yayınlanan çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının savunuculuk uygulamalarını inceleyen nitel bir araştırmada kamuda ve sivil toplumda çalışan sosyal hizmet uzmanları özgür ve ekip çalışmasının olduğu bir ortamda çalışmanın savunuculuk faaliyetlerini desteklediğini belirtmektedir (8). Anket formu 32.soruda sosyal hizmet uzmanlarına sosyal adalet savunuculuğu yaparken karşılaştıkları güçlükler sorulduğunda en sık bürokrasi ve hiyerarşiden

bahsedilmesine karşın hiyerarşik bir ortamda çalışıp çalışmama durumunun sosyal adalet savunuculuğu düzeylerini etkilememesi dikkate değer bir durum olarak yorumlanabilir.

5.4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Faaliyetlerine İlişkin Görüşlerinin Tartışılması

Ankete katılan tüm sosyal hizmet uzmanları sosyal adalet savunuculuğu faaliyetlerinin sosyal hizmet uygulamalarında yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir. Aynı zamanda sosyal hizmet uzmanlarının neredeyse tamamı sosyal hizmet uygulamalarının sosyal adalet ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NASW) etik ilkelerine göre sosyal hizmet uzmanları hassas grupları destekleyerek ve toplumun her kesiminin eşit bir şekilde kaynaklara erişim sağlayarak sosyal adaleti sağlama görevini üstlenirler (6). Sosyal hizmet uzmanlarının tamamının sosyal adalet savunuculuğu faaliyetlerinin sosyal hizmet uygulamalarında yürütülmesi gerektiğini belirtmesi mesleklerini ve mesleğin etik değerlerini yeterli bir şekilde benimsediklerini göstermektedir.

Buna paralel olarak 2019 yılında sosyal hizmet uzmanlarının istihdam olanaklarının tartışıldığı bir araştırmada sosyal hizmet uzmanı adayı olan üniversite öğrencilerinin mesleğin temel ilkelerine yönelik farkındalığın ve mesleki benlik algısının yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışmaya katılan sosyal hizmet uzmanı adayları, akademisyenler ve sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet uzmanının rolleri arasında savunuculuğu öncelikli olarak belirtmişlerdir (111). Bu durum bizim çalışmamızda çıkan sonuçla da uyumludur.

Sosyal hizmet uzmanlarının dörtte üçü sosyal adalet savunuculuğu yaparken güçlüklerle karşılaştığını belirtmiştir. Sosyal adalet savunuculuğu yaparken güçlüklerle karşılaştıklarını belirten sosyal hizmet uzmanları bu güçleri şu şekilde belirtmiştir: Bürokrasi ve hiyerarşi, kurum içinde de savunuculuk faaliyetleri yürütmek zorunda kalınması, sistemin yavaş olması, sistemin savunuculuk faaliyetlerini desteklememesi, yasalar, mevzuat ve politika, mevzuat ve mevcut uygulamalar arasında farklılık olması, uygulamada yetersizlik ve belirsizlik olması, kaynak yetersizliği ve kaynaklara erişimde güçlük, kamu kurum ve kuruluşlarında

direnç ile karşılaşma, toplumun sosyoekonomik , kültürel yapısı ve eğitim düzeyi; müracaatçının hakkının savunulmasını istememesi ve direnişte bulunması; alanda çalışan kişilerin mesleki yeterliliğinin olmaması; sosyal hizmet mesleğinin bilinmemesi ve değer görmemesi; dil bariyeri, yabancı düşmanlığı, ayrımcı tutumlar. 2016 yılında yayınlanan çocuk refahı alanında kamuda, sivil toplumda, özel sektörde ve belediyelerde çalışan sosyal hizmet uzmanlarının savunuculuk uygulamalarını inceleyen nitel bir araştırmada savunuculuk yaparken karşılaşılan güçlükler sorulduğunda benzer cevapların alınmış olduğu görülmüştür (8). Yine 2019 yılında yapılan bir çalışmada da sosyal hizmet uzmanları mesleğin tanınmadığını, kamu kurumlarında yöneticiler ve sosyal hizmet uzmanlarının üzerinde politik bir baskının olduğunu, iş yükünün fazla olduğunu, mevzuatta sınırlılıklar bulunduğunu ve bürokratik engeller olduğunu belirterek bunların hak savunuculuğu yapmayı engellediğini belirtmiştir (111). Farklı zamanlarda farklı kurumlarda gerçekleştirilen çalışmalarda benzer yanıtlar alınmasına önemlidir. Bu noktada sosyal hizmet uzmanları için nihai hedef olan sosyal adaleti sağlama ve bu hedefe ulaşmada aracı olan savunuculuk faaliyetlerinin bu durumlardan ne derece etkilendiği önemlidir. Bu çalışmada etkileyen etmenler üzerinde durulmamıştır. Ancak ortak olarak dile getirilen sorunlar göstermektedir ki içsel ve dışsal pek çok durumla mücadele eden sosyal hizmet uzmanları için sosyal adalet savunuculuğu yürütmek kolay değildir. Yine de karşılaşılan tüm güçlüklerle rağmen araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin yüksek çıkmasının takdire şayan olduğu düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin belirlenmesi ve aradaki farkın incelenmesi amacıyla nicel araştırma yöntemi kullanılarak yapılan bu çalışmada sosyal hizmet, sosyal adalet, savunuculuk, sosyal adalet savunuculuğu, sivil toplumda sosyal hizmet, kamuda sosyal hizmet ve sosyal adalet savunuculuğu yaparken karşılaşılan güçlükler üzerine kavramsal bir çerçeve sunulmuştur. Bununla birlikte sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeyleri ölçülmüş ve tanıtıcı bilgiler ve mesleki faaliyetlere ilişkin bilgiler ile sosyal adalet savunuculuğu düzeyleri arasındaki ilişki ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmaya kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan 51 sosyal hizmet uzmanı ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan 49 sosyal hizmet uzmanı katılım sağlamıştır. Araştırma sonucunda sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk ve müracaatçı/toplum savunuculuğu düzeylerinin kamu kurum ve kuruluşunda veya sivil toplum kuruluşunda çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Ancak sivil toplum kuruluşunda çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu ve işbirlikçi hareket düzeyleri kamu kurum ve kuruluşunda çalışan sosyal hizmet uzmanlarından daha yüksek olarak bulunmuştur. 2019 yılında yapılan bir çalışmada da sosyal hizmet uzmanları yasal ve kurumsal sınırlar nedeni ile kamuda hak savunuculuğu faaliyetlerinin gerçekleştirilemediğini belirtmiştir. Sosyal hizmet uzmanları hak savunuculuğu faaliyetlerinin sivil toplum kuruluşlarında gerçekleştirilebileceğini belirtmiştir (111). Bu noktada sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunucularının kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarından daha yüksek çıkması çalışmada beklenen bir sonuç olarak nitelendirilebilmektedir.

Araştırmada dikkat çekici başka sonuçlara da ulaşılmıştır. Buna göre kadınların müracaatçı/toplum savunuculukları erkeklerden daha yüksektir. Yaptığı işten doyum aldığını düşünenlerin işbirlikçi hareketleri bu konuda kararsız olanlardan daha yüksektir.

Kamuda çalışma süresi arttıkça sosyal adalet savunuculuğu, işbirlikçi hareket ve müracaatçının güçlendirilmesi azalmaktadır. STK'da çalışılan süre arttıkça ise sosyal/politik savunuculuk artmaktadır.

Bir STK'ya üye olmanın önemini ortaya koyan bulgular ise şöyledir: Bir STK'ya üye olan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculukları, işbirlikçi hareketleri, müracaatçının güçlendirilmesi ve sosyal/politik savunuculukları bir STK'ya üye olmayanlardan daha yüksektir.

Üniversite eğitimi dışında bir savunuculuk eğitimi alan sosyal hizmet uzmanlarının işbirlikçi hareketlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu, işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi ve müracaatçı/toplum savunuculukları düzeyleri yüksek çıkmıştır. Buna karşın sosyal/politik savunuculukları orta düzeyde çıkmıştır. Sosyal hizmet uzmanlarının savunuculuk düzeylerinin yüksek çıkması hizmet sundukları müracaatçı grubu ve toplum açısından çok değerlidir. Bu durum sosyal hizmet uzmanlarının çalıştıkları kurumda sosyal adalet savunuculuğu faaliyetlerini pek çok olumsuz etkene rağmen özverili bir şekilde yürütmeye çalıştığı şeklinde yorumlanabilir. Sosyal/politik savunuculuk düzeyinin orta çıkması ise makro düzeyde sosyal hizmet uygulamaları açısından düşündürücüdür. Sosyal hizmet uzmanlarının bir değişim ajanı gibi hareket ederek toplumda değişimi ve gelişimi desteklediği düşünüldüğünde sosyal/politik savunuculuk çok önemli bir savunuculuk faaliyeti olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmaya genel olarak bakıldığında sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin yüksek çıkması memnuniyet vericidir. Sosyal hizmet uzmanlarının savunuculuk düzeylerinin sivil toplumda gönüllü faaliyetler yapma, mesleği kendi isteğiyle tercih etme, çalışılan sosyal hizmet alanı, alınan maaş, yaptığı işten doyum alma, hiyerarşik bir ortamda çalışma durumuna göre farklılaşmaması ise önemlidir. Buna karşın sosyal adalet savunuculuğunun savunuculuk ile ilgili bir eğitim alma, sivil toplumda veya kamuda çalışma durumuna göre farklılaşması da önemlidir. Bu durum sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğunun farklılaşmasına neden olan durumların üzerinde daha ayrıntılı durulması gerektiğini ortaya koymaktadır. Hangi durumların sosyal hizmet

uzmanlarının sosyal adalet savunuculuk yetkinliklerini desteklediği hangilerinin sınırladığı konusunda daha detaylı bilgilere sahip olunursa sosyal hizmet uzmanlarının bu yetkinliklerini koruma ve geliştirme noktasında doğru uygulamalar geliştirilebilir. Çalışmamızın bu konuda bir başlangıç sunduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına ve tartışma bölümünde değinilen noktalara göre öneriler şu şekilde sıralanabilir:

Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerini etkileyen etmenler araştırılarak alanın ve sosyal hizmet uzmanlarının güçlendirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmelidir.

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal/politik savunuculuk düzeylerinin artırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

Sosyal hizmet uzmanlarının alanda çalışma süresinin sosyal adalet savunuculuğunu etkilediği düşünüldüğünde sosyal hizmet uzmanları için yıpranma payının göz önüne alınması ve buna yönelik destekleyici ve geliştirici uygulamalar hayata geçirilmelidir.

Sosyal hizmet uzmanlarının kurum içinde desteklenmesinin önemine yönelik farkındalık çalışmaları artırılmalıdır.

Sosyal hizmet uzmanları toplumu ilgilendiren ve sosyal adaleti sağlama noktasında etkili olan politikalarda karar alma süreçlerine aktif olarak dahil edilmelidir.

Sosyal hizmet ve sivil toplum alanı arasındaki ilişki teoride olduğu kadar uygulamada da vurgulanmalıdır. Sosyal hizmet uzmanları sivil toplum kuruluşlarında daha aktif görev almalıdır.

Sivil toplum kuruluşlarında gönüllü çalışmaların artmasına yönelik motive edici uygulamalar hayata geçirilmelidir.

Araştırmaya özel sektörde çalışan sosyal hizmet uzmanları da dahil ederek daha büyük bir örnekleimde çalışma tekrar edilmelidir.

7. KAYNAKLAR

1. Garthwait C. Dictionary of Social Work The University of Montana. http://health.umt.edu/socialwork/Master%20of%20Social%20Work/Curriculum/SocialWorkDictionary_updated_2012_Oct23.pdf, 25 Ekim 2018.
2. International Federation of Social Workers and International Association of Schools of Social Work (IFSW and IASSW). Ethics in Social Work, Statement of Principles. <https://www.iassw-aiets.org/wp-content/uploads/2015/10/Ethics-in-Social-Work-Statement-IFSW-IASSW-2004.pdf>, 25 Ekim 2018.
3. Reisch MS, Ife J, Weil M. Social Justice, Human Rights, Values, and Community Practice. In: Weil M, Reisch MS, Ohmer ML (eds). *Handbook of Community Practice*, 2nd ed. ABD: Sage Publications, 2012: 73-103.
4. Çiftçi DB. Bir meslek ve uzmanlık alanı olarak sosyal hizmet. İçinde: Sosyal Hizmete Giriş, Çiftçi DB, (Çeviri Editörü). *Introduction to Social Work and Social Welfare: Empowering People*, Zastrow C. 3. Baskı. Ankara:Nika Yayınevi, 2015: 1-36.
5. Yıldırım N, Yıldırım K. *Sosyal hizmete giriş*, 1.Baskı. İstanbul, 2008:12.
6. National Association of Social Workers (NASW). The NASW Code of Ethics. <https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English>, 25 Ekim 2018.
7. Sunal O. Sosyal politika: Sosyal adalet açısından kuramsal bir değerlendirme, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 2011, 66(3):283-305.
8. Karabekir HM. *Çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının savunuculuk uygulamaları: Bir niteliksel araştırma*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2016.

9. Kaçaner G. Mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının karşılaştıkları sorunlar: İstanbul örneği, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, 2019.
10. Kalaycı E. Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile lgbti bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2016.
11. Eren GS. Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile çocuk ihmal ve istismarına bakış açıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, 2019.
12. Griscom JH. *Memoir of john griscom, LL.D., late professor of chemistry and natural philosophy: With an account of the New York High School; Society for the prevention of pauperism; the house of refuge; and other institutions*, 1st ed. New York: Robert Carter and Brothers, 1859: 162.
13. International federation of social workers. global definition of social work, <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>, 25 Ekim 2018.
14. Yolcuoğlu İG. *Sosyal hizmete giriş*, 1. Baskı. Ankara: SABEV, 2012: 105-121.
15. Uraz O. Sosyal hizmet ve sosyal hizmet uzmanı. İçinde: *sosyal hizmet uygulaması temel teknikler ve ilkeler*, Çiftçi DB, (Çeviri editörü). *Techniques and guidelines for social work practice*, Sheafor BW, Horejsi CJ. 1. Baskı. Ankara:Nika Yayınevi, 2014: 19-87.
16. Altındağ Ö. Sosyal hizmetin doğası ve amaçları, *Sosyal Hizmet Dergisi*, 2011, (Ocak-Haziran): 6-18.
17. Özden SA. Sistem kuramı ve ekolojik yaklaşım. İçinde: *Sosyal hizmet kuram ve yöntemleri uygulama için bir giriş*, Karatay A, (Çeviri Editörü). An

introduction to applying social work theories and methods, Teater B. 1.Baskı. Ankara:Nika Yayınevi, 2015: 25-48.

18. Acar H. Sosyal hizmet etiği ve değerlerine genel bir bakış. İçinde: *Sosyal hizmet etiği ve değerleri*, Acar H, (Çeviri editörü). *Social work values and ethics*, Reamer FG. 1. Baskı. Ankara:Nika Yayınevi, 2018: 17-27.
19. Australian Association of Social Workers (AASW). Code of ethics. <https://www.aasw.asn.au/document/item/92>, 26 Ekim 2018.
20. Council on Social Work Education (CSWE). Educational policy and accreditation standards. <https://www.cswe.org/Accreditation/Standards-and-Policies/2008-EPAS>, 26 Ekim 2018.
21. Reisch M. Why macro practice matters, *Journal of Social Work Education*, 2016, 52(3):258-268.
22. Karatay A. Yöntem ve kuramlara giriş. içinde: *sosyal hizmet kuram ve yöntemleri uygulama için bir giriş*, Karatay A, (Çeviri Editörü). *An introduction to applying social work theories and methods*, Teater B. 1.Baskı. Ankara: Nika Yayınevi, 2015: 9-24.
23. Çiftçi DB, Yüce N. Sosyal hizmet değerleri. İçinde: *Sosyal hizmet etiği ve değerleri*, Acar H, (Çeviri editörü). *Social work values and ethics*, Reamer FG. 1. Baskı. Ankara: Nika Yayınevi, 2018: 29-64.
24. Cılga İ. *Bilim ve meslek olarak Türkiye’de sosyal hizmet*, 1. Baskı. Ankara:Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları, 2004.
25. Bahşi E, Karaca Ç. Genelci sosyal hizmet uygulaması. İçinde: Sosyal hizmete giriş, Çiftçi DB, (Çeviri Editörü). *Introduction to Social Work and Social Welfare: Empowering People*, Zastrow C. 3. Baskı. Ankara: Nika Yayınevi, 2015: 91-162.
26. Kesgin B. *Kamu sorumluluğunda sosyal hizmet*, 2. Baskı. İstanbul: Açılım Kitap, 2016: 27-123.

27. McDonald C, Harris J, Wintersteen R. Contingent on context? Social work and the state in australia, britain, and the USA, *British Journal of Social Work*, 2003, (33): 191-208.
28. Department of Health and Social Care. <https://www.gov.uk/government/organisations/departement-of-health-and-social-care/about>, 26 Ekim 2018.
29. Courtney ME, Dworsky A. Early outcomes for young adults transitioning from out-of-home care in the USA, *Child and Family Social Work*, 2006, (11):209 - 219.
30. Social Services. <https://www.hhs.gov/programs/social-services/index.html>, 26 Ekim 2018.
31. Facchini C, Lorenz W. Between differences and common features: The work of social workers in Italy, *International Social Work*, 2013, 54(4): 439-454.
32. Program Services. <https://www.dss.gov.au/about-the-department/programs-services>, 26 Ekim 2018.
33. Women, Youth & Persons with Disabilities Programmes. http://www.women.gov.za/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=14&Itemid=107, 26 Ekim 2018.
34. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. Birimler. <https://www.ailevecalisma.gov.tr>, 05 Haziran 2019.
35. 5393 Belediye Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 25874, 13 Temmuz 2005.
36. Ankara Büyükşehir Belediyesi. Sosyal Hizmetler. <https://www.ankara.bel.tr/sosyal-hizmetler>, 05 Haziran 2019.
37. Tıbbi Sosyal Hizmet Yönergesi. <https://www.saglik.gov.tr/TR,11270/tibbi-sosyal-hizmet-uygulamasi-yonergesi.html>, 05 Haziran 2019.

38. Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Mağdur Hakları Daire Başkanlığı. <https://magdur.adalet.gov.tr/hakkinda-01163>, 05 Haziran 2019.
39. Ergür, ED. Sivil toplum kuruluşları ve kültürel etkinlikleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2006.
40. Yıldırım M. Sivil toplum ve devlet, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2003, 27(2): 226-242.
41. Salamon LM, Sokolowski SW, Haddock MA. Social origins of civil society. In: Salamon L, Sokolowski S, Haddock M (eds). *Explaining civil society development: A social origins approach*, 1st edition. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2017: 17-125.
42. Şahin L, Öztürk M. Küreselleşme sürecinde sivil toplum kuruluşları ve Türkiye'deki durumu, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 2008, (54): 3-29.
43. Devlet Planlama Teşkilatı. Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu. www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/Download/3500/oik605.pdf, 20 Ekim 2018.
44. Talas M. Sivil toplum kuruluşları ve türkiye perspektifi, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 2011, (29): 387-401.
45. Özdemir S, Başel H, Şenocak H. Sivil Toplum Kuruluşları' nın artan önemi ve Üsküdar'da faaliyet gösteren bazı sivil toplum kuruluşları üzerine bir araştırma, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 2009, (56): 151-234.
46. Gülmez D. Veri toplama ve ön değerlendirme. İçinde: *Sosyal hizmet uygulaması temel teknikler ve ilkeler*, Çiftci DB, (Çeviri editörü). *Techniques and Guidelines for Social Work Practice*, Sheafor BW, Horejsi CJ. 1. Baskı. Ankara:Nika Yayınevi, 2014: 267-342.

47. National Council for Voluntary Organisations. UK Civil Society Almanac 2018. <https://data.ncvo.org.uk/a/almanac18/>, 03 Haziran 2019.
48. Sama TB, Järvelä MO. The role of a non-governmental organization in the improvement of employment in Finland: A case study, *Social Work & Society*, 2008, 6(1): 72-87.
49. Garcia MLT, Fernandez CB. The Care and shelter of children and adolescents in Brazil: Expressions of social issues, *Social Work & Society*, 2009, 7(1): 28-42.
50. Koldinská K. Social services in accession countries, *Social Work & Society*, 2004, 2(1): 110-117.
51. Heilemann S. The accommodation and care system for unaccompanied minors in Austria, *Social Work & Society*, 2017, 15(1): 1-18.
52. Fili A, Xythali V. The continuum of neglect: Unaccompanied minors in greece, *Social Work & Society*, 2017, 15(2):1-14.
53. Chitereka C. People with disabilities and the role of social workers in lesotho, *Social Work & Society*, 2010, 8(1): 82-93.
54. Rodriguez J. The work of social work: NGOs and the fetishization of work in bodhgaya, India, *Rethinking Marxism*, 2016, 28(2): 171-186.
55. T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü. Vakfiye Arşivi. <https://www.vgm.gov.tr/vakif-islemleri/vakif-kayıtları-arşivi/vakfiye-arşivi>. 08 Haziran 2019.
56. Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, T.C. Resmi Gazete, sayı: 28699, 6 Temmuz 2013.
57. Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, T.C. Resmi Gazete, sayı: 26215, 1 Temmuz 2006.

58. T.C. İçişleri Bakanlığı. Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. <https://www.siviltoplum.gov.tr/sivil-toplumla-iliskiler-genel-mudurlugu>, 04 Haziran 2019.
59. T.C. İçişleri Bakanlığı. Derneklere Ait Gelir Toplamları. <https://www.siviltoplum.gov.tr/derneklere-ait-gelir-toplamlari>, 04 Haziran 2019.
60. T.C. İçişleri Bakanlığı. Derneklerin Bölgelere Göre Dağılımı. <https://www.siviltoplum.gov.tr/derneklerin-bolgelere-gore-dagilimi>, 04 Haziran 2019.
61. T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü. Yeni Vakıfların Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı. <https://www.vgm.gov.tr/vakif-islemleri/vakif-istatistikleri/yeni-vakiflar>, 04 Haziran 2019.
62. T.C. İçişleri Bakanlığı. Derneklere Ait Gelir Toplamları. <https://www.siviltoplum.gov.tr/illere-ve-faaliyet-alanlarına-gore-dernekler>, 20 Temmuz 2019.
63. T.C. İçişleri Bakanlığı. Derneklerin Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı. <https://www.siviltoplum.gov.tr/derneklerin-faaliyet-alanlarına-gore-dagilimi>, 08 Haziran 2019.
64. T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü. Mülhak ve Esnaf Vakıfları. <https://www.vgm.gov.tr/vakif-islemleri/vakif-istatistikleri/mulhak-ve-esnaf-vakiflari>, 08 Haziran 2019.
65. Craig G. Poverty, social work and social justice, *British Journal of Social Work*, 2002, (32): 669–682.
66. Tuncay T, Erbay E. Sosyal hizmetin temel hedefi: Sosyal adalet - güçlendirme ile retorikten pratiğe, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 2006, 17(1): 53-69.
67. Bell LA. Theoretical foundations for social justice education, In: Adams M, Bell LA, Goodman DJ, Joshi KY (eds). *Teaching for diversity and social justice*, 1st edition. New York:Routledge, 1997: 3-26.

68. Fouad NA, Gerstein LH, Toporek RL. Social justice and counseling psychology in context, In: Toporek RL, Gerstein LH, Fouad NA, Roysircar G, Israel T (eds). *Handbook for social justice in counseling psychology, leadership, vision and action*, 1st edition. USA:Sage Publications, 2006: 1-16.
69. Reisch M, Garvin CD. *Social work and social justice: Concepts, challenges and strategies*, 1st edition. New York, Oxford University Press, 2016: 9-28.
70. National Association of Social Workers (NASW). Social justice priorities. <https://www.socialworkers.org/Advocacy/Social-Justice/Social-Justice-Priorities>, 27 Ekim 2018.
71. Moreau MJ. Empowerment through advocacy and consciousness-raising: Implications of a structural approach to social work, *Journal of Sociology and Social Welfare*, 1990, 17(2): 53-67.
72. Acar YB, Acar H. Sosyal hizmette etik ikilemler: Makro uygulama. İçinde: *Sosyal hizmet etiği ve değerleri*, Acar H, (Çeviri editörü). *Social Work Values and Ethics*, Reamer FG. 1. Baskı. Ankara:Nika Yayınevi, 2018: 173-208.
73. Aykara A, Yıldırım E. Sosyal refah: Konusu, tarihi ve geleceği. İçinde: *Sosyal hizmete giriş*, Çiftçi DB, (Çeviri Editörü). *Introduction to Social Work and Social Welfare: Empowering People*, Zastrow C. 3. Baskı. Ankara:Nika Yayınevi, 2015: 37-90.
74. Editors of the American Heritage Dictionaries, *Dictionary of the English Language*, 5th edition. USA:Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company, 2016.
75. Ezell M. *Advocacy in the Human Services*, 1st edition. USA:Brooks/ Cole, 2001: 28-29.
76. Richard H. *Advocacy practice for social justice*, 3rd edition. New York:Oxford University Press, 2016.

77. Mosley JE. Organizational resources and environmental incentives: understanding the policy advocacy involvement of human service nonprofits, *Social Service Review*, 2010a, 84(1): 57-76.
78. Mosley JE. Institutionalization, privatization, and political opportunity: What tactical choices reveal about the policy advocacy of human service nonprofits, *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 2011, 40(3): 435-457.
79. Mosley JE. The policy advocacy role of human service nonprofits: Incentives, involvement, and impact. In: Hasenfeld Y (ed). *Human Services As Complex Organizations*, 2nd edition. USA:Sage Publications, 2010b: 503-532.
80. Rose SM. Advocacy/empowerment: An approach to clinical practice for social work, *Journal of Sociology and Social Welfare*, 1990, 17(2): 41-51.
81. Dean JK. *Quantifying social justice advocacy competency: Development of the social justice advocacy scale*, Department of Counseling and Psychological Services, PhD Thesis, Atlanta: Georgia State University, 2009.
82. Advocacy and Social Justice. In: Scott VC, Wolfe SM (eds). *Community psychology: Foundations for practice*, 1st edition. USA:Sage Publications, 2015: 262-289.
83. American Counseling Association (ACA). ACA Code of Ethics 2014. <https://www.counseling.org/resources/aca-code-of-ethics.pdf>, 21 Temmuz 2019.
84. Reid EJ. Understanding the Word “Advocacy”: Context and Use. In: Reid EJ (ed). *Structuring the Inquiry into Advocacy*, 1st edition. Urban: Institute, 2000: 1-8.
85. Çetin H. Sosyal hizmetler, sosyal adalet ve bütçe, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 2015, 26(2): 145-158.
86. Birleşmiş Milletler. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/h_rights_turkce.pdf, 07 Haziran 2019.

87. Özen H, Kaynarkaya B, Çiftci DB. Müdahale ve izleme. İçinde: *Sosyal hizmet uygulaması temel teknikler ve ilkeler*, Çiftci DB, (Çeviri editörü). *Techniques and Guidelines for Social Work Practice*, Sheafor BW, Horejsi CJ. 1. Baskı. Ankara:Nika Yayınevi, 2014: 385-470.
88. 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, T.C. Resmi Gazete, sayı: 15642, 10 Temmuz 1976.
89. Acar H, Sözbilir M. Sonsöz. İçinde: *Sosyal hizmet etiği ve değerleri*, Acar H, (Çeviri editörü). *Social work values and ethics*, Reamer FG. 1. Baskı. Ankara: Nika Yayınevi, 2018: 249-254.
90. Rwomire A. The role of social work in national development, *Social Work and Society*, 2011, 9(1): 108-118.
91. Karasar N. *Bilimsel araştırma yöntemi*, 7. Baskı. Ankara:3A Araştırma Eğitim Danışmanlık, 1995.
92. Büyüköztürk Ş, Çakmak EK, Akgün ÖE, Karadeniz Ş, Demirel F. *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara:Pegem Akademi, 2014:90.
93. Serpen AS, Duyan V, Aldoğan EU. Sosyal adalet savunuculuğu ölçeği güvenilirlik ve geçerlik çalışması, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 2014, 25(1).
94. Karabekir HM. Yetiştirme yurdu örneğinde sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hizmet değerlerini mesleki uygulamalarına aktarışı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara:Hacettepe Üniversitesi, 2010.
95. Duyan V, Sayar ÖÖ, Özbulut M. *Sosyal hizmeti tanımak ve anlamak*, 1. Baskı. Ankara: Öncü Yayınları, 2008: 220.
96. Parsons RJ. Empowerment: Purpose and practice principle in social work, *Social Work With Groups*, 1991, 14(2): 7-17.

97. Reçber B. İnsan hakları ve sosyal adalet açısından devletin çocuklara ve kadınlara yönelik sunduğu hizmetler: Aile ve sosyal politikalar bakanlığı çalışanları örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi, 2018.
98. Ratts MJ, DeKruyf L, Chen-Hayes SF. The ACA advocacy competencies: A social justice advocacy framework for professional school counselors, *Asca | Professional School Counseling*, 2007, 90-97.
99. Toporek RL, Lewis JA, Crethar HC. Promoting systemic change through the ACA advocacy competencies, *Journal of Counseling & Development*, 2009, (87): 260-268.
100. Mancılık A. Sosyal hizmet öğrencilerinin müracaatçı olarak yaşlılarla çalışma ve yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2015.
101. Prior K, Quinn S. The relationship between spirituality and social justice advocacy: Attitudes of social work students, *Journal of Religion & Spirituality in Social Work: Social Thought*, 2012, 31(1-2): 172-192.
102. Nilsson J, Schmidt C. Social justice advocacy among graduate students in counseling: An initial exploration, *Journal of College Student Development*, 1970, (46):267-279.
103. Van Voorhis M, Carol H. The impact of msw education on social worker empowerment and commitment to client empowerment through social justice advocacy, *Journal of Social Work Education*, 2006, 42(1): 105-121.
104. Çağlıyan E. Sosyal hizmet kurumu çalışanlarında tükenmişlik: Konya örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2018.

105. Koç SÇ. Sosyal hizmet uzmanlarının sorun çözme becerileri üzerine bir araştırma, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2015.
106. Genç B. Çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının psikolojik dayanıklılıkları ve baş etme tarzları, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2019.
107. Akgün M. Toplum ruh sağlığı merkezinde çalışan sağlık profesyonellerinin bilgi, beceri, deneyim ve görüşlerinin değerlendirilmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, 2019.
108. Kara Y. Makro sosyal hizmet çerçevesinde sivil toplum kuruluşlarının önemi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2019, 4(2):155-169.
109. Karadağ EY. Sosyal hizmet disiplini ve sivil toplum ilişkisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, 2017.
110. Decker KM. A Study of relationships between counselor education, Social Justice Advocacy Competence, and Likelihood to Advocate, PhD, USA: Capella University, 2013.
111. Avşar MK. Türkiye’de sosyal hizmet uzmanlarının istihdam olanakları: Sorun alanları ve fırsatlar, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, 2019.

8. EKLER

EK-1. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurul Onayı

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ (AYBÜ)
ETİK KURULU
PROJE ONAY BELGESİ

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Politikaları ve Uygulamaları Tezli Yüksek Lisans öğrencilerinden Rumeysa Bozdemir'in, " Kamu Kurum ve Kuruluşlarında ve Sivil Toplum Kuruluşlarında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Düzeylerinin Karşılaştırılması " adlı araştırması değerlendirilmiştir.

Proje etik açısından uygun bulunmuştur. ✓

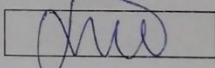
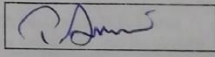
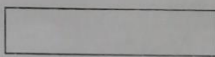
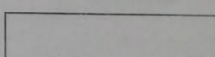
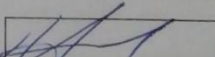
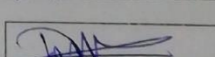
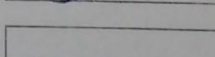
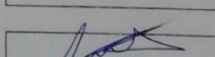
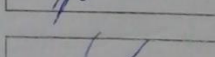
Proje etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir.

Proje etik açısından uygun bulunmamıştır.

AYBÜ ETİK KURULU KARARI (Etik Kurul tarafından doldurulacaktır)	
Araştırma kodu (Yıl – Araştırma sıra no)	2019 – 373
Başvuru formunun Etik Kurula ulaştığı tarih	18.09.2019
Etik Kurul Karar toplantı tarihi ve karar no	16.10.2019 – 34
Yer	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Esenboğa Külliyesi
Katılımcılar	Formda imzası bulunan üyelerimiz toplantıya katılmıştır.

KURUL BAŞKANI, BAŞKAN YARDIMCISI VE ÜYELER:

İMZA

Prof. Dr. Cem Şafak ÇUKUR	Üye	
Prof. Dr. Tekin AKDEMİR	Üye	
Prof. Dr. Muharrem KILIÇ	Üye	
Doç. Dr. Özge GÖKBULUT ÖZDEMİR	Üye	
Doç. Dr. Behlül TOKUR	Üye	
Doç. Dr. Birgül ÖZKAN	Üye	
Dr. Ögr. Üyesi Şule KAYA	Üye	
Dr. Ögr. Üyesi Ertuğrul DEMİRDEL	Üye	
Dr. Ögr. Üyesi Nimet YILDIRIM TİRGİL	Üye	

**EK-2. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel
Müdürlüğü Araştırma İzni**

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
Araştırma, Geliştirme ve Tanıtım Daire Başkanlığı

Sayı : 94439167-010.99[010.99]-E.173527
Konu : Uygulama İzni Hk.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİNE
(Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : 03.12.2019 tarihli ve 12606850-45267 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazınız ile enstitünüz bünyesinde bulunan Sosyal Hizmet Politikaları ve Uygulamaları Tezli Yüksek Lisans programına kayıtlı Rumeysa BOZDEMİR'in "Kamu Kurum ve Kuruluşlarında ve Sivil Toplum Kuruluşlarında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Düzeylerinin Karşılaştırılması" konulu tez çalışması kapsamında staj amaçlı olmayan araştırmalarını yapabilmesi için gerekli iznin verilmesi talep edilmektedir.

Konu ile ilgili olarak Genel Müdürlüğümüz bünyesinde ve SYD Vakıflarında çalışan Sosyal Hizmet Uzmanları ile araştırma yapılmasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Bülent TEKBIYIKOĞLU
Bakan a.
Genel Müdür

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır.

 T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 17-
18-19 Çankaya / Ankara
(312)705 80 00
(312)705 80 96

Bilgi için: Mustafa ULUCICI
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler
Uzman Yardımcısı

EK-3. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Araştırma İzni

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ GENEL MERKEZİ

Konu : Yüksek Lisans Tez Çalışması

04.12.2019

Sayı :2019/25

ANKARA

Sayın

Rümeysa BOZDEMİR

“Kamu Kurum ve Kuruluşlarında ve Sivil Toplum Kuruluşlarında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Düzeylerinin Karşılaştırılması” adlı tez çalışmanızın derneğimize üye olan sosyal hizmet uzmanlarıyla uygulanması uygundur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Fikri AKBİN

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

Genel Başkanı

Meşrutiyet Mah. Karanfil Sok. Zafır İş Merkezi 4/86Kızılay /ANKARA

Telefon: 0530 2001886

E-posta: info@shudernegi.org

EK-4. Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü Araştırma İzni

TÜRKİYE KIZILAY DERNEĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ Kızılay Enstitü

Sayı : 319764-529-E.539
Konu : Rumeysa Bozdemir'in Yüksek Lisans
Araştırması Hk.

03/01/2020

Kızılay Enstitü

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Hizmet Politikaları ve Uygulamaları Yüksek Lisans programı öğrencisi Rumeysa Bozdemir, "Kamu Kurum ve Kuruluşlarında ve Sivil Toplum Kuruluşlarında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Düzeylerinin Karşılaştırılması" başlıklı yüksek lisans çalışması için Toplum Merkezlerinde çalışan sosyal hizmet uzmanlarına anket uygulama talebini iletmıştır.

Yapılan değerlendirmeler neticesinde; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun gereklerine uyulması şartıyla, Rumeysa Bozdemir'in yüksek lisans çalışması kapsamında Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğünce uygun görülen sosyal hizmet uzmanları ile anket çalışma talebi görüşme talebi uygun görülmüştür.

e-imzalıdır

Alper KÜÇÜK
Genel Müdür Yardımcısı

OLUR
03/01/2020

e-imzalıdır

Dr. İbrahim ALTAN
Genel Müdür

Ek:
1- Akademik Araştırma Talep Formu
2- Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği
3- Anket Formu
4- Gönüllü Katılım Formu

Kızılay Enstitü

Tel:

Faks:

www.kizilay.org.tr

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.
Evrak teyidi <https://ebys.kizilay.org.tr/sorgu/sorgula.aspx> adresinden 8H85-DT82-02TT kodu ile yapılabilir.

1 / 2

EK-5. Gönüllü Katılım Formu

Gönüllü Katılım Formu

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Rumeysa Bozdemir tarafından yürütülen “Kamu Kurum ve Kuruluşlarında ve Sivil Toplum Kuruluşlarında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Düzeylerinin Karşılaştırılması” başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

1. Araştırmayla İlgili Bilgiler:

- Araştırmanın Amacı: Yapılacak olan araştırma ile sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin belirlenmesi, kamu kurum ve kuruluşlarında ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanların sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin karşılaştırılması hedeflenmektedir.
- Araştırmanın İçeriği: Araştırma ile sosyal hizmet, sosyal adalet ve savunuculuk kavramları incelenecek, sosyal hizmet ile sosyal adalet savunuculuğu faaliyetlerinin ortak yönleri üzerinde durulacaktır.
- Araştırmanın Nedeni: ☐ Bilimsel araştırma ☒ Tez çalışması
- Araştırmanın Öngörülen Süresi: 6 ay
- Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı: 200
- Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Ankara İli

2. Çalışmaya Katılım Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı.** Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Araştırmaya katılımı onaylıyorsanız lütfen çalışma sorularını yanıtlayınız. Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz biçiminde yorumlanacaktır.

EK-6. Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği

Sosyal Adalet Savunuculuğu (SAS) Ölçeği

1	2	3	4	5	6	7
Kesinlikle doğru değil	Doğru değil	Kısmen doğru değil	Kararsızım	Kısmen doğru	Doğru	Kesinlikle doğru

	Katılma Derecesi
1. Sosyal adalet konuları ile ilgili ortak kaygıları olan toplum grupları ile iletişim ağı kurarım.	
2. Müracaatçılarla birlikte, onların refahına engel olan durumları ortadan kaldırmak için eylem planları geliştiririm.	
3. Müracaatçıların ihtiyaçları için yasa yapıcılarla (bürokratlar, milletvekilleri) iletişim kurarım.	
4. Karşıma çıkma olasılığı olan, farklı nüfus gruplarını ilgilendiren yasalar ve ilgili politikalar konusunda bilgim azdır.	
5. Çalıştığım nüfus gruplarını etkileyen mevcut yasaları ve politikaları yakından takip ederim.	
6. Müracaatçıları etkileyen sosyal konularla ilgili olarak yasa yapıcılarla (bürokratlar, milletvekilleri) hiç iletişim kurmadım.	
7. Müracaatçı sorunlarını etkileyecek kanun tasarıları hakkındaki görüşlerimi iletmek yasa yapıcılarla (bürokratlar, milletvekilleri) iletişim kurarım.	
8. Müracaatçıları etkileyen konular hakkında farkındalığı artırmak için yazılı materyaller hazırlarım.	
9. Müracaatçıları, onları ilgilendiren yasaları ve politikaları araştırmaları konusunda teşvik ederim.	
10. Sosyal değişim için potansiyel müttefiklerim ile işbirliği yaparım.	
11. Yasa yapıcılarla (bürokrat, milletvekili) ve/veya diğer politika yapıcılarla lobi faaliyetleri yürüten herhangi bir danışman tanıımıyorum.	
12. Kendi kendilerinin savunucuları olmaları için gereksinim duyacakları iletişim becerilerini geliştirmelerinde müracaatçılara yardımcı olmam.	
13. Müracaatçıları etkileyen konularda kamu farkındalığı yaratmak için çalışırım.	
14. Marjinal grupları etkileyen hukuki ve politik eylemlerde yer alırım.	
15. İçinde bulunduğum kurum ve kuruluşlarda önyargıların kaynaklarını tanımları için meslektaşlarıma bilgi veririm.	
16. Müracaatçılar ile kurumlar arasında aracılık yapmak meslek elemanları için uygun bir rol değildir.	
17. Meslek elemanlarının müracaatçılarına merkezi ve yerel yönetimlere ulaşmak ve diğer bürokratik yolları aramaları konusunda yol göstermeleri uygun değildir.	
18. Sorunların müracaatçılar üzerindeki etkilerini anlayabilmek için onları sistem yaklaşımından ele almaya	

EK-6. (devam)

çalışırım.	
19. Genel olarak, çalıştığım işle toplum arasındaki etkileşimin sonuçları ile ilgili geri bildirim almak isterim.	
20. Müracaatçılarının refahına engel olan faktörleri ortadan kaldırmak için eylem planları yürütürüm.	
21. Çalıştığım toplum içinde güvenilir kişi ve kuruluşlarla ilişki kurarım.	
22. Sosyal adalet ile ilgili kamu politikalarını etkileyebilmek için meslek örgütleri ile çalışırım.	
23. Baskının etkilerinden korumak için müracaatçı kaynaklarını harekete geçiren müdahalelerde bulunurum.	
24. Sosyal adalet konusunda çalışan kuruluşlarla aktif olarak çalışmıyorum.	
25. Müracaatçıların sorunlarına ve algıladıkları haksızlıklara dikkat çekmek için yaratıcı yollar kullanırım.	
26. Araştırma alanım hizmetlerden daha az yararlanan nüfus gruplarının seslerini duyurmaları üzerinde odaklanmaktadır.	
27. Toplum grupları ile çalışırken, değerlendirmelerimi toplum üyelerinin bakış açılarını göz önünde bulundurarak yaparım.	
28. Müracaatçılarımdan onlar adına yaptığım çalışmaların etkileri ile ilgili geri bildirim isterim.	
29. Halkı bilgilendirme/farkındalık yaratma çalışmalarımın etkisini değerlendiririm.	
30. Müracaatçılarımdan kendi kendilerini savunma çabalarını desteklerim.	
31. Toplum gruplarının amaçlarını anlayabilmek için etkili dinleme becerilerini kullanırım.	
32. Müracaatçılar üzerindeki çoklu baskıların etkilerini anlarım.	
33. Müracaatçıları sosyal sorunlardan etkilenen bireyler olarak algılamak için çaba gösteririm.	
34. Toplum/örgüt grupları ile çalışırken, sorunların gelişim süreci hakkında bilgi toplarım.	
35. Müracaatçıların kaygılarının, baskıya yönelik bir tepki olarak ortaya çıkıp çıkmadığını değerlendiririm.	
36. Müracaatçıları olumsuz yönde etkileyen mevcut yasa ve yönetmelikleri değiştirmek için çalışırım.	
37. Çalıştığım kurumlara sosyal değişim ihtiyacını gösterebilmek için veri toplarım.	
38. Sosyal ve politik savunuculuk yolu ile daha iyi çözülebilecek sorunları ayırt edemeyeceğime inanıyorum.	
39. Bir danışman olarak becerilerimi toplum grupları ile çalışmaya uyarlayamam.	
40. Toplumla etkileşimimin etkilerini değerlendiririm.	
41. Başkalarının savunuculuk çabalarımla ilgili değerlendirmeleri konusunda geri bildirim almak için kendimi hazır hissetmiyorum.	
42. Müracaatçılarımdan refahlarının önündeki engelleri ortadan kaldırmak için potansiyel müttefikler belirlerim.	
43. Farklı kesimlerden gelen müracaatçılara yönelik	
müdahalelerim onların farklılaşan kimliklerini güçlendirmeyi içermemektedir.	

EK-7. Anket Formu

ANKET FORMU

Değerli Meslektaşım,

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Hizmet Politikaları ve Uygulamaları Tezli Yüksek Lisans programı kapsamında hazırladığım bu çalışmanın amacı kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin karşılaştırılmasıdır. Aşağıda yer alan anket bu bilimsel çalışma için hazırlanmıştır. Ankette isminiz istenmeyecek ve tüm kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Bu çalışmaya gösterdiğiniz ilgi ve ayırdığınız zaman için şimdiden teşekkür ederim.

İletişim: rumeysabozdemir66@gmail.com
Bozdemir

Rumeysa

Sosyal Hizmet Uzmanı

A. TANITICI BİLGİLER

Aşağıda sizinle ilgili daha ayrıntılı bilgi edinmek amacıyla sorduğumuz bazı sorular yer almaktadır.

1. Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek
2. Yaşınız:
3. Medeni Durumunuz: ☐ Evli ☐ Bekar ☐ Diğer:.....
4. Çocuğunuz varsa, çocuk sayınız:
5. Eğitim durumunuz: ☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora

B. MESLEKİ FAALİYETLERE İLİŞKİN BİLGİLER

Aşağıda sizin yürüttüğünüz mesleki ve gönüllü çalışmalarınız hakkında bilgi edinmek amacıyla sorduğum bazı sorular yer almaktadır.

6. Sosyal Hizmet Bölümü'nü kendi isteğinizle mi tercih ettiniz?
☐ Evet ☐ Kararsızım ☐ Hayır
7. Mesleğinizi icra etmekten memnun musunuz?
☐ Evet ☐ Kararsızım ☐ Hayır
8. Yaptığınız işten doyum aldığınızı düşünüyor musunuz?
☐ Evet ☐ Kararsızım ☐ Hayır
9. Şu an görev yaptığınız kurum veya kuruluş:
(☐ Kamu Kurum veya Kuruluşu (Hangi kurumda çalışıyorsunuz?.....)
(☐) Sivil Toplum Kuruluşu (STK) (☐ Hangi STK'da çalışıyorsunuz?.....)
(☐ Diğer:.....
10. Meslekte kaçınıcı yılınız (toplam çalışma süreniz):

EK-7. (devam)

11. Halen çalıştığınız alan hangi sosyal hizmet alanıdır?
1) Korunmaya Muhtaç Çocuk
2) Engelli
3) Yaşlı
4) Kadın
5) Aile
6) Göç
7) Diğer (Lütfen Açıklayınız.....)
12. Halen çalıştığınız müracaatçı grubu hangi yaş grubundandır?
1) Çocuk
2) Genç
3) Orta yaşlı
4) Yaşlı
5) Diğer (Lütfen Açıklayınız.....)
13. Hem kamu hem sivil toplum kuruluşunda çalışma deneyiminiz oldu mu?
() Evet () Hayır (Cevabınız Hayır ise 15. Soruya geçiniz)
14. Kamuda ve STK'da çalışma süreniz nedir?
Kamu:ay.....yıl çalıştım.
STK:ay.....yıl çalıştım.
15. Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?
() Evet () Hayır
16. Herhangi bir sivil toplum kuruluşunda gönüllü çalışmalar yaptınız mı?
() Evet () Hayır
17. Üniversitede aldığınız eğitim dışında savunuculuk ile ilgili bir eğitim aldınız mı?
() Evet () Hayır
18. Çalıştığınız kurum/kuruluşun hiyerarşik bir yapısı var mıdır?
() Evet () Kararsızım () Hayır
19. Yaptığınız işten aldığınız ortalama maaşınız:
20. Maaşınızı yeterli buluyor musunuz?
() Evet () Kararsızım () Hayır

C. SOSYAL ADALET SAVUNUCULUĞU FAALİYETLERİ

Aşağıda mesleki ve gönüllü çalışmalarınız esnasında yürüttüğünüz sosyal adalet savunuculuğu faaliyetleriniz hakkında bilgi edinmek amacıyla sorduğum bazı sorular yer almaktadır.

21. Toplumdaki bireylere kaynaklara erişimde fırsat eşitliğinin sağlanmasının sosyal adaleti sağlama kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?
() Evet () Kararsızım () Hayır

EK-7. (devam)

22. Çalıştığınız kurum/kuruluşun, müracaatçınız adına gerçekleştirdiğiniz savunuculuk faaliyetlerini desteklediğini düşünüyor musunuz?

() Evet () Kararsızım () Hayır

23. Sosyal hizmet uygulamalarının sosyal adalet ile ilişkili olduğunu düşünüyor musunuz?

() Evet () Kararsızım () Hayır

24. Sosyal adalet savunuculuğu faaliyetlerinin sosyal hizmet uygulamalarında yürütülmesi gerektiği düşüncesine katılıyor musunuz?

() Evet () Kararsızım () Hayır

25. Müracaatçının güçlendirilmesinin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?

() Evet () Kararsızım () Hayır

26. Bir topluluk veya grup ile birlikte sistemde var olan sorunların belirlenmesi faaliyetlerinin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?

() Evet () Kararsızım () Hayır

27. Bir topluluk ve grup ile birlikte mevcut politikaların değişimi için yürütülen faaliyetlerin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?

() Evet () Kararsızım () Hayır

28. Müracaatçı adına savunuculuk yapmanın sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?

() Evet () Kararsızım () Hayır

29. Bir topluluk veya grup adına savunuculuk faaliyetleri yürütmenin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?

() Evet () Kararsızım () Hayır

30. Politik alanda savunuculuk faaliyetleri yürütmenin sosyal adalet savunuculuğu kapsamında yer aldığını düşünüyor musunuz?

() Evet () Kararsızım () Hayır

31. Yürüttüğünüz mesleki çalışmalarınızda sosyal adalet savunuculuğu yaparken güçlüklerle karşılaşılıyor musunuz?

() Evet () Hayır

32. Cevabınız evet ise, ne tür güçlüklerle karşılaştığınızı açıklayınız:-

.....
.....
.....
.....
.....

EK-8. Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	: Rumeysa Bozdemir
Doğum tarihi	: 19.04.1994
Doğum yeri	: Ankara
Medeni hali	: Bekar
Uyruğu	: Türkiye Cumhuriyeti
Adres	: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara
Tel	: -
Faks	: -
E-mail	: rumeysabozdemir66@gmail.com
EĞİTİM	
Lise	: Ankara Lisesi
Lisans	: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
YABANCI DİL BİLGİSİ	
İngilizce	: İleri
Arapça	: Orta

